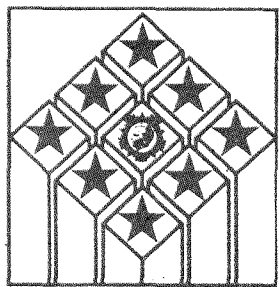

tv-15 naš TOVARIS

Št. 25
24. junija 1982
Leto XX

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

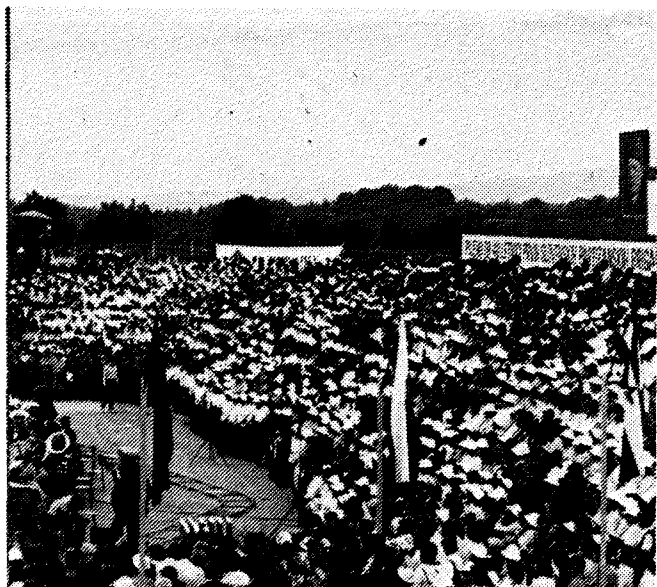
»Tisoč devetsto osemindiridesetega leta, ko je bila formirana država Izrael, je bila Jugoslavija proti razdelitvi Palestine, za ustanovitev federativne židovsko-arabske države Palestine. Na žalost smo bili osamljeni. Palestina je bila razdeljena. Izraelska država je formirana. Žrtev pa je bil palestinski narod, katerega večji del je moral zapustiti svojo domovino in oditi v težko življenje v izgnanstvo, ki traja že več kot tri desetletja.« O tem, ta čas na svetovnem prizorišču najbolj zgočem vprašanju je spregovoril Miloš Minić, ki je s svojo razpravo izrazil tudi mnenje delegatov kongresa. (Več o tem na str. 4.)

Pesem je odmevala

Tako pisane množice nastopajočih na pevskem taboru »Pojo naj ljudje« v Šentvidu pri Stični doslej še ni bilo.

V soboto je v vseh večjih krajih Slovenije nastopilo kar 179 zborov, med njimi številni pevski zbori iz zamejstva. Pravi spektakel pa se je pričel v nedeljo nekaj po enajsti uri z mimohodom nastopajočih. Na tej enkratni pevski prireditvi, posvečeni 40-letnici prvih slovenskih partizanskih brigad in ob kongresih ZK, so tudi sodelovali zbori, sestavljeni iz vrst nekdanjih borcev in brigad NOV, kajti ta tabor ima precej skupnega z našimi brigadami NOB. Skupno je nastopilo nad 7000 pevcev.

Pokrovitelj letošnjega XIII. tabora pevskih zborov je bila skupnost slovenskih občin, kajti iz vseh občin so tudi prihajali številni zbori. Številni so bili zamejski zbori. Celó iz Avstralije so prišli. Med ugle-

dnimi gosti družbenopolitičnega življenja so bili tudi Viktor Avbelj, Vinko Hafner, Lidija Šentjura, slavnostni govornik pa je bil predsednik RK SZDL Franc Šetinc.

Jože Čurin

Utrjevanje varnostne kulture

S številnimi prireditvami smo obeležili 20. junij – dan civilne zaštite. Prireditve so potekale po vseh krajih Jugoslavije in Slovenije. Na vajah enot civilne zaštite so preverili njihovo usposobljenost za delovanje v izrednih razmerah. Prav tako pa so najbolj zaslužnim članom podelili priznanja za razvoj CZ.

V naši republiki smo ta dan obeležili z vrsto prireditev in vaj. Tako so se pripadniki civilne zaštite pomerili tudi v Novi Gorici. V 75 ekipah prve medicinske pomoči in 25 oddelkih za požarno varnost je sodelovalo več kot 700 tekmovalcev, ki so pokazali veliko mero teoretičnega in praktičnega znanja. Tako je pri oddelkih za požarno varnost kar 16 desetčlanskih ekip doseglo več kot 80 odstotkov možnih točk in s tem pravico nastopa na republiškem prvenstvu.

Prehodni pokal za prvo mesto pa je osvojila tretja ekipa občinske čete za požarno varnost. Med ekipami prve medicinske pomoči se je na republiško prvenstvo poleg zmagovalcev devete ekipe občinske čete PMP uvrstila še šestnajsta ekipa skupnosti krajevnih skupnosti, ki je sicer osvojila drugo mesto.

Jani Alič

Obisk iz Italije

V ponedeljek, 21. junija, je Ljubljano obiskalo osemdeset članov organizacije ANCR (Associazione nazionale dei combattenti e reduci) iz nacionalne sekcije Banca d'Italia. Na Žalah so položili venca na grobišča italijanskim vojakom iz prve svetovne vojne ter žrtvam fašizma iz narodnoosvobodilnega boja. Obenem so si ogledali muzej NOB. V prostorih Ljubljanske banke pa so se srečali s predstavniki aktiva združenja borcev Ljubljanske banke.

Morda velja omeniti še to, da organizacija ANCR tesno sodeluje z borčevsko organizacijo ANPL.

Borci: socialistična revolucija traja

»Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, ki deluje kot družbenopolitična organizacija in kot del skupne fronte organiziranih socialističnih sil, je uresničila v obdobju med osmim in devetim kongresom široko družbenopolitično aktivnost v izvajanju sklepov devetega kongresa ZKJ in osmega kongresa ZZB NOV pri nadaljnjem razvijanju družbenopolitičnega sistema, zagotovljenega z ustavo SFRJ ter z zakonom o združenem delu, krepitvi odločilne vloge delavskega razreda v družbi, uresničevanju politike ekonomske stabilizacije, krepitvi in poglobljanju vrednot narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, zlasti bratstva in enotnosti in enakopravnosti naših narodov in narodnosti, nadaljnjem razvijanju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite, enotnosti in neodvisnosti naše države in njene politične neuvrčenosti, negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij, dograjevanju sistema borčevsko-invalidskega varstva, kakor tudi reševanju številnih vprašanj, ki so v neposrednem interesu delovnih ljudi in občanov...«

Tako je v uvodnem odstavku sklepov devetega kongresa ZZB NOV Jugoslavije, ki je bil v Beogradu 19. in 20. junija, strnjena večina misli, ki so bile izražene v uvodni besedi predsednika ZZB NOV Jugoslavije Mita Dimitrievskega, v referatu novega predsednika Vlada Ščekića ter v razpravi borcev.

Borci so spregovorili o vseh bistvenih vprašanjih, ki ta čas tarejo našo družbo, pri čemer so še zlasti tenkočutno, pa tudi kritično obravnavali tista dogajanja v naši družbi, ki kažejo na to, da včasih vidimo drevesa, ne vidimo pa gozda, ali bolje, da ob nekaterih protislovjih, ki jih zapleten družbenoekonomski položaj poraja, nismo dovolj budni nad tem, kako se vrednote revolucije in narodnoosvobodilnega boja prelivajo v današnji čas in na nove generacije.

B. Ž. J.

Zbor borcev 2. brigade VDV

Bohinjska Bistrica in njeni krajanji so v soboto, 19. junija, gostili borce 2. brigade VDV. Po ogledu razstav, ki so jih pripravili ob tej priložnosti, so si borci ogledali vajo zaščitne enote milice, zatem pa so se udeležili proslave, ki je bila v dvorani doma Jožeta Ažmana. Zbrane je najprej pozdravil predsednik sveta krajevnih skupnosti Bohinjska Bistrica Ivan Cerkovnik in izrazil ponos krajanov, da so se borci odločili in priredili srečanje v njihovem kraju.

Slavnostni govornik na proslavi je bil republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertl. Orisal je borbeno pot brigade in poudaril njeno mladost. Povprečna starost je bila namreč samo 18 let. Celó štab brigade je bil zelo mlad za tiste čase in razmere. Povprečna starost je bila 23 let. Poudaril je, da je bila brigada kadrovska in je dala veliko starešin za druge enote NOV.

Srečanja borcev 2. brigade VDV so se udeležili tudi drugi vidni predstavniki slovenskega družbenopolitičnega življenja.

Bojan Kuntarič
Foto: S. Krševan

Prisrčno srečanje na Kaliču

Cim bolj se odmika čas od minulih vojnih let, tem raje se nekdanji udeleženci sestajajo, srečujejo ter obujajo spomine, hkrati pa se dogovarjajo, kako bodo vse drobce iz minule vojne zapisali, strnili v celoto, da bodo junaška leta boja proti okupatorju in za osvoboditev resnična pričevanja preteklih rodov o tem boju.

Tako prisrčno srečanje je bilo minulo nedeljo tudi na Kaliču nad Postojno, kjer se je zbralo okoli 300 nekdanjih skojevcev, aktivistov ter članov Zveze slovenske mladine južnoprimorskega okrožja. Srečanje je bilo v okviru Zveze socialistične mladine občine Postojna, zato je srečanje tudi začela predsednica občinske konference ZSM Postojna **Jana Bergoč**. Prijazne, spodbudne so bile njene besede, ko je med drugim poudarila, da je tako srečanje pomembno tudi za sedanje mlade rodove, saj le-ti tako najbolj spoznavajo svetle vzore iz minulega boja mladih rodov, skojevcev in mladine.

Osrednji govornik je bil nekdanji skojevec s tega območja **Miro Kranjc**, ki je opisal pot mladih pod fašistično Italijo, nato pa njihova junaška dela v času NOB na južnoprimorskem območju. »Biti skojevec v tistih časih,« je poudaril Miro Kranjc, »je veliko pomenilo, in zanje ni bilo in ni smelo biti nobene ovire, prepreke. Toda v odsotnosti fantov in sploh moških, ki so odšli k partizanom, so delo na terenu prevzela dekleta, za kar jim gre še posebno priznanje. « Ob koncu govora pa je med drugim dejal: »V sedanjih težavnih časih za nadaljnjo zgraditev naše domovine in ucvrstitev našega gospodarstva se nekdanji mladi ne smemo demobilizirati, ostati moramo na revolucionarnih pozicijah in še vedno pripravljeni na žrtve. Zato moramo ostati še vedno nosilci naših tradicij...!« Posebej pa je govornik pozval nekdanje skojevce aktiviste in člane ZMS, naj zapisujejo podatke o minulih letih iz NOB, zakaj vsako mesto, ves rajon ima svojo zgodovino, zgodovina naroda pa je sestavljena iz velikega števila drobnih in velikih dogodkov, v katerih so zastopana junaštva in trpljenje ljudi, borečih se za svobodo.

V imenu zamejskih Slovencev je udeleženec pozdravila **Roža Božič-Donava**, ki je omenila, da nekdanji skojevci in mladi iz južnoprimorskega okrožja nenehno spremljajo dogajanja v matični domovini, hkrati pa se doma nenehno borijo za svoje pravice, oziroma za globalno zaščito Slovencev v Italiji. Poseben pozdrav je izrekla tudi **Zora Ogrizek-Katjenka** v imenu občinskega in mestnega odbora ZZZB Postojna. V kulturnem programu pa so sodelovali recitatorji in pevski zbor iz Postojne.

Četrto tovrstno srečanje bo prihodnje leto v Brkinih.

C. N.

Srečanje borcev

Dom Jožeta Ažmana v Bohinjski Bistrici je v soboto, 19. junija, odmeval od pozdravov in številnih vprašanj. Srečali so se borci 2. brigade Vojske državne varnosti – Narodne obrambe. Prišli so z Gorenjske in iz Primorske, saj so jo sestavljali borci iz teh dveh pokrajin, pa tudi delovala je na tem območju.

Znova so oživel spomini na številne boje brigade, iz katerih je izšla kot zmagovalka. Borci so se spomnili, kako so ubili nekega italijanskega polkovnika in pri njem našli celoten načrt nemške ofenzive. Najdeni načrt je pomagal, da je ofenziva doživela klavrn propad. Ponosni so, ker se iz svojega območja niso nikoli umaknili pred sovražnikom in njegovimi somišljeniki, ampak so odšli le po ukazu.

Marsikateri borec pa je bil na srečanju nekoliko razočaran, ker ni bilo vseh borcev v Bohinji. Tako je na primer od še živečih borcev tretjega bataljona prišla na srečanje le dobra desetica.

Srečanje borcev 2. brigade VDV pa je bilo nekoliko drugačno, kot so tovrstne prireditve. Tako so pripravili razstavi orožja in opreme enot JLA in milice. Miličniki so prikazali, kako se onesposobi skupina obo-roženih ljudi, ki ogrožajo našo varnost. V avli doma Jožeta Ažmana so bile razstavljene slike o borbeni poti brigade. V proslavi so sodelovali godba milice, osnovna šola in kulturno društvo iz Bohinjske Bistrice.

Borci pa so se prav razživel na tovariškem srečanju. Ker se niso videli že več let, so znova sedli skupaj in obudili spomin na vojna leta. Milan Volčič in Ivan Grilanc sta obujala spomin na dni, ko sta bila v brigadi in skupaj tudi v zaščitni četi OZNE za Slovenijo. Andrej Grampulin se je spominjal dni v brigadi in dvasetih let, ki jih je preživel kot topničar v JLA. Severin Vintar in Miro Leban sta se spominjala časov, ko sta po razpustitvi brigade stopila v vrste KNO-JA ter preganjala ostanke sovražnika po naši domovini.

Večini borcev se je zdelo, da je srečanje prehitro minilo. Avtobusi in vlaki so tudi na poti domov odmevali od partizanskih pesmi. Veliko so si na srečanju povedali, vendar bi si lahko še več. Ob odhodu so si zaželeli kmalu nasvidenje.

B. K.

Spomin na ognjeni krst na Nanosu

Letošnja osrednja primorska proslava ob dnevu borca bo na Nanosu. Hkrati je namenjena počastitvi 40-letnice nanoške bitke in enake obletnice ustanovitve prvega primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča.

Pred dnevi so predstavniki organizacijskega in častnega odbora za obeležitev 40-letnice prve večje bitke partizanov s sovražnikom na Primorskem – bilo je to 18. aprila 1942. leta na Nanosu – in enake obletnice ustanovitve prvega primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča v Ajdovščini novinarjem predstavili potek predstave, ki bo počastila še en zgodovinski dogodek – četrty julij, dan borca.

Proslava na Nanosu naj bi bila predvsem počastitev teh zgodovinskih dogodkov, s sabo pa bo nosila večno željo, da bi vsem na svetu sijalo sonce svobode. Žrtve nanoške bitke in bitka sama so na Primorskem pomenile iskrico, ki je zanetila ogromen požar, požar, ki ga niti premočna sovražnikova

Program proslave 40-letnice nanoške bitke in 40-letnice ustanovitve prvega primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča na Nanosu, 4. julija 1982 ob 11. uri pri spomeniku padlim pri Abramcu:

- zbor nekdanjih borcev in praporščakov vseh enot, ki imajo svoj domcil v primorskih občinah

- pozdravni govor predsednika skupščine občine Ajdovščina Grozdna Sinigaja

- slavnostni govor Viktorja Avblja

- kulturni program: nastopajo združeni pevski zbori ajdovske občine, godba na pihala LAO, recitatorji (učenci, mladina, vojak, člani PDG), ansambel SMB iz Ajdovščine, sodeluje operna pevka Dragica Čarman.

va vojska ni mogla pogasiti. Želja ljudi po svobodi, še posebno zavoljo 25-letnega fašističnega zatiranja, je bila premočna, da bi klonila pred tankovskim in topovskim železom, pred smrtonosnimi krogli in sovražnikovih pušk.

Iskra z Nanosa, bitka je pomenila pravzaprav ognjeni krst primorskih partizanov, je zanetila ogenj v vsaki vasi in kaj kmalu je bilo v gozdovih toliko fantov in deklet, očetov in mater, da je bilo potrebno formirati borbene enote. Prvi partizanski primorski bataljon so ustanovili na Vodica nad Šempasom 10. Avgusta 1942. leta, ime pa je povzel po goriškem slavku, pesniku Simonu Gregorčiču.

Pokrovitelji proslave na Nanosu bodo medobčinski sveti SZDL primorskih občin, organizatorji pa so družbenopolitične organizacije občine Ajdovščina. Slavnostni govor bo imel Viktor Avbelj, pričakujejo pa okoli šest tisoč ljudi iz vseh krajev Primorske, pobratenih in prijateljskih občin, že dan poprej, torej 3. julija, pa bodo planinci krenili na Nanos in tamkaj z vojniki pripravili tabor, na katerem bodo z nekdanjimi borci obujali spomine na dni, ko se je rojevala naša demokracija in svoboda.

Maks Hožič

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

»Imeli smo varnost, zaščito, da smo lahko vršili posle, topel občutek, da te spremlja tovariš, ki je pripravljen dati zadnjo kapljo krvi za isto stvar. Žrtvovali ste vse, bili ste tovariši s polno odgovornostjo« – to je med drugim poudaril Edvard Kardelj-Kristof na prvem srečanju varovancev in varovateljev 14. III. 1975 v ljubljanskem domu JLA. V nedeljski oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo tako kot običajno na sporedu brž po poročilih ob 9. uri, pa bodo sodelovali: Ivan Maček-Matiija, Ljubo Jovan-Saša, Milan Zabukovec-Miloš, Tone Sotlar-Slika, Matija Božič-Branko, Franc Sotlar-Pavijan in Janko Mehle. Oddaja je posvečena 40-letnici zaščitne enote vojaško-političnega vodstva NOV in POS. Avtor oddaje je Stane Škrabar.

KOLEDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

28. junij 1928: V steklarnah v Hrastniku, Zagorju, Rogaški Slatini in Paraččinu se je začela splošna stavka steklarskih delavcev, ki se je 25. oktobra končala z uspehom.

28. junij 1942: Drugi bataljon Pohorskega partizanskega odreda 2. grupe odredov je pri Verdu v bližini Ljubljane napadel vlak, s katerim so italijanske okupatorske oblasti transportirale internirance iz Ljubljane v italijanska koncentracijska taborišča, in osvobodil nad tristo internirancev.

28. junij 1943: Četa 2. bataljona Gregorčičeve brigade je pod poveljstvom komandanta brigade Alberta Jakopiča po teden dni trajajočem pohodu prodrla v Režijo in se pri Osejanah spopadla z nemško vojsko.

28. junij 1944: Začela se je uspešna ofenzivna akcija 9. korpusa na Primorskem.

29. junij 1940: V Vinjah nad Dolskim pri Ljubljani je bila III. konferenca KPS ob navzočnosti sekretarja KPJ Josipa Broza Tita. Poudarila je potrebo po široki enotni fronti v boju za ljudsko oblast in po dosledni naslonitvi Jugoslavije na SZ. Izvolila je CK KPS in delegata za V. državno konferenco.

29. junij 1944: Na kongresnem trgu v Ljubljani je bilo protikomunistično zborovanje, ki so se ga udeležili general Leon Rupnik, škof Rožman in še nekateri drugi okupatorjevi sodelavci.

Nemški okupator je v Begunjah na Gorenjskem ustrelil šest talcev. Petnajsta divizija je napadla sovražno postojanko Bosiljevo na Hrvatskem.

29. junij 1948: CK KPJ je v izjavi ob resoluciji informbiroja poudaril, da kritika te resolucije temelji na netočnih trditvah z namenom, da bi se zrušil ugled KPJ doma in v svetu.

30. junij 1933: Okrog 2500 žensk je pred upravo TPD v Trbovljah demonstriralo za boljše življenjske razmere. Zaradi brezuspešnih pogajanj so 1. julija zasedle vhode v jame, dnevne kope in branile rudarjem na delo.

Običnska priznanja ZB v Mariboru

Ob letošnjem 4. juliju – dnevu borca bodo po sklepu mestnega odbora ZZZB NOV Maribor sprejeli občinska priznanja Zveze združenj borcev NOB Maribor v letu 1982: Valerija Fridrich (Ruše), Jože Gašperič (Rotovž), Marija Gazvoda (Tabor), Franc Jernejšek (Pesnica), Ruža Jošt (Rotovž), Nada Kapun (Pobrežje), Anton Kovačič (Tabor), Julka Lipovec (Tezno), Franc Nedoh (Pobrežje), Franc Potočnik (Pobrežje), Jože Pungertl (Ruše), Stane Simonič (Tabor), Srečko Slavič (Tabor), inž. Josip Teržan (Ruše), Jože Trampus (Pesnica), Vera Tratnik (Rotovž), dr. Drago Tribnik (Rotovž), Ivan Zupanič (Pesnica), Franc Živko (Tezno) in Milan Žvan (Tezno).

M. K.

Ameriška podpora agresiji

Begin v ZDA

Kakor Damoklejev meč visi nad Beirutom grožnja splošnega izraelskega napada oziroma končnega obračuna z glavniino palestinskega odpora, ki je sodeč po ocenah poročevalcev le še vprašanje časa. Medtem se v Washingtonu ameriški predsednik Ronald Reagan in izraelski ministrski predsednik Menahem Begin nasmiha pred televizijskimi kamerami, kot da bi šlo v Libanonu za nedeljski piknik in ne za srhljiv genocid nad Palestinci in Libanonci. Med »iskrenimi« pogovori sta se načelno sporazumela o umiku izraelskih čet iz Libanona, toda Izrael naj bi se umaknil šele tedaj, ko bodo Libanon zapustile tudi druge »tuje čete«. Še dva pogoja sta Reagan in Begin družno postavila – »imenovanje reprezentativne vlade v suverenem in neodvisnem Libanonu« in zagotovitev, »da Izrael ne bo napaden« z ozemlja te države.

Izraelska agresija in okupacija polovice Libanona je torej dobila neprikrit ameriški blagoslov celo od predsednika ZDA, kar je le krona ameriških ocen v preteklih dveh tednih, ki jim je dal skupni imenovalec zunanji minister Alexander Haig z besedami: »Nasilje tolikšnih razsežnosti je sicer obžalovanja vredno, če pa se je to že zgodilo, je treba poiskati trajno rešitev za Libanon«. Cilji izraelskega vdora v Libanon se očitno skladajo z ameriško politiko na

Bližnjem vzhodu. Prvi je vojaško in politično uničenje Palestinske osvobodilne organizacije, drugi – umik sirske čet iz Libanona (tu so v vlogi arabskih mirovnihi sil) in tretji – ustoličenje takšne libanonske vlade, ki bi Izraelcem jedla iz roke in privolila v ločeni mir z Izraelom. Campdavidski mirovni proces bi se potem nadaljeval s pritiski na ostale izraelske sosesde, Američani pa bi vztrajno povečevali svoj vpliv na naftnem Bližnjem vzhodu.

Dogovori Beginja in Reagana v Washingtonu ne pomenijo nič drugega kot nadaljevanje izraelsko-ameriškega izsiljevanja, ki že žanje prve uspehe. Najočitnejši so med libanonskimi politiki. Celo sam predsednik Elias Sarkis, sicer »nevtralni« politik, je iz predsedniške palače v Beirutu – ta je resda obkoljena z izraelskimi tanki – pozval Sirce, naj se umaknejo iz Libanona. Desničarski voditelj Džemail poziva Palestince, naj se umaknejo iz Beiruta, »dokler ne bo prepozno«, Sircem pa priporoča, naj »grede domov«. Desničarske milice medtem sodelujejo z Izraelci pri obkoljevanju Palestincev. Sredi splošne zmede tudi vodja levice Žumblat nekako brez volje izjavlja: »Ne želim biti odgovoren za uničenje Beiruta, pa tudi ne za izstrelitev milostne krogle v palestinsko odporniško gibanje«. Libanonska politična scena pod izraelsko-ameriškim pri-

tiskom doživlja pretrse, ki vse bolj ogrožajo Palestince. Ne oziraje se na Beginova zagotovila Reaganu, da ne bo napadel Beiruta, pa obrambni minister Šaron izjavlja, da »vojna za izraelsko armado ne bo končana, vse dokler bodo v Beirutu oboroženi Palestinci.«

Palestinci ne morejo položiti orožja ali se umakniti. To bi bilo enako vojaškemu in političnemu samomoru, ki ga želi Izrael, očitno pripravljen tudi na genocid. Palestinci pa niso zgolj žrtve izraelske agresije in premikov na libanonskem političnem prizorišču, marveč tudi silno različnih interesov in razkladnosti arabskega sveta, ki tudi po dveh tednih okupacije južnega Libanona ni sposoben sklicati niti ministrskega sestanka, kaj šele ukrepati. Od tod tudi doslej najostrejša kritika iz palestinskega vodstva, »da bo prišel dan obračuna tudi s tistimi Arabci, ki zdaj klečijo, molčijo ali se celo veselijo palestinske tragedije.« Očitki letijo tudi Sovjetski zvezi, ki očitno ne želi tvegati bližnjih pogajanj z Američani in Siriji menda odsvetuje vojno z Izraelom, ta pa je vnovič izbral »idealne« mednarodne okoliščine za uresničitev svojih ciljev. Edina zanesljiva trditev ta hip je – Palestincem kaže zelo slabo, morda kot še nikoli v preteklosti.

Branko Kastelic

naš komentar

Še enkrat: O »Nepojasnjem številu žrtev največje tragedije na Primorskem«

Pod tem naslovom je »TV-15 – Naš tovariš« objavil 10. 6. 1982 prispevek Valentina Tratnika s pripombami na radijsko oddajo »Se pomnite, tovariši«, ki je bila na sporedu 28. 3. letos, obravnavala pa je odhode primorskih partizanskih novincev na Dolenjsko pozimi in spomladi leta 1943. Tratnik je o tem napisal knjigo – kot pisatelj, ne kot zgodovinar – z naslovom »Danes jaz, jutri ti«. Ob izidu jo je kritik v časniku »Delo« ocenil kot zanimivo in dragoceno. Knjiga je bila ena od spodbud, da smo pripravili omenjeno oddajo.

Ker Tratnik v prispevku v TV-15 nič ne pove o konceptu celotne oddaje, je najprej nujno potrebno pojasnilo bralcem. V oddaji je sodelovalo pet tovarišev, med njimi avtor knjige, in ena tovarišica. V prvem delu, ki je obsegal nekako dve tretjini oddaje, so trije tovariši pripovedovali o svoji poti na Dolenjsko konec februarja in v začetku marca. Ti trije so šli s »transporti« – tako so jim pravili takrat – ki med potjo niso doživeli sovražnih napadov. Po prihodu na Dolenjsko so se vključili eden v Šerčerjevo, drugi v Cankarjevo, tretji v Gubčevu brigado. V oddaji so tudi opisali nekatere boje, v katerih so sodelovali kot borci teh brigad. S tem je bil dosežen poglobitveni namen oddaje: prikazati širši javnosti oziroma zelo številnim poslušalcem oddaje »Se pomnite, tovariši« dosti premalo znano dejstvo, da je 1000 ali celo 1500 Primorcev pozimi in spomladi leta 1943 prišlo na Dolenjsko in da so bili tisti, ki so se vključili v brigade, večinoma dobri borci. V zadnjem delu oddaje pa je tekla beseda o transportu, s katerim je šel tudi Tratnik, kot štirinajstletni fantič.

Zaradi omenjenega koncepta, ki mu ni kaj oporekati, in zaradi časovne omejitve oddaje ni bilo mogoče podrobneje opisati tega »Tratnikovega« transporta, razumljivo pa je, da se Tratnik najbolj zanima prav za ta transport. Kljub časovni omejitvi pa je bilo najbolj bistveno o tem transportu le prikazano. S tekstom in živimi pripovedmi Viktorja Hajne, samega Tratnika in Cilke Berčič je bilo povedano, v kolikšni nevarnosti je bil ta velik transport med skrajno tveganim prehodom – v neposredni bližini Postojne, blizu sovražnih postojank – čez glavni cesti Postojna–Trst in Postojna–Reka, čez most na reki Pivki in čez železniško progo Postojna–Trst. In vendar je prehod uspel! Povedano je bilo tudi, v kakšnem obupnem položaju so se znašli neoboroženi novinci, kljub oboževanemu spremstvu, na poti proti Snežniku zaradi napadov Italijanov na transport. Tudi gornje pojasnilo bralcem je bilo nujno potrebno, ker si iz Tratnikovega prispevka ne morejo ustvariti predstave, kaj se je dogajalo.

Edina Tratnikova pripomba k oddaji je: »... Radio Ljubljana je morda nehoti pozabil podatke iz moje knjige in je prek radia ušla ponovno zmota, da je večina iz transporta le prišla prek meje med Italijo in Jugoslavijo pod Snežnikom, kar pa ni res.« Naprej piše, da je le šestdesetim s spremstvom in vodičem uspelo, da so se prebili čez mejo, usoda okoli 430 borcev in bork pa da je še povsem neznana.

Na knjigo se pri pripravljanju oddaje žal ni bilo mogoče opreti glede tega števila, čeprav se avtor sklicuje nanjo. Na strani 34–35 piše: »Nismo vedeli, koliko naših je padlo, koliko je bilo ranjenih ali ujetih.« Naprej piše, da so posamezniki in skupine po razbitju transporta šli v razne smeri. Omenja, da je skupina 50 ali 60 ljudi odšla proti Dolenjski. Logično je pomisliti, da so tudi druge skupine odšle proti Dolenjski, ne da bi Tratnik vedel za to. Kot posameznik v velikem transportu ni mogel imeti pregleda nad celoto. Za morebitne odločitve vodstva transporta da se bodo posamezne skupine prebijale ločeno čez mejo, ni mogel

vedeti. Sicer pa poti posameznih skupin po razbitju transporta v knjigi niso opisane. Opisana je samo pot skupine, v kateri je bil avtor knjige.

Tratnik omenja »največjo tragedijo na Primorskem«! V ohranjenih dokumentih v arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani ni sledu o »tragediji«, čeprav je v njih problem transportov obravnavan zelo kritično, na primer glede omalovažujočega odnosa do primorskih novincev po njihovem prihodu na Dolenjsko. Tudi Franc Škerl, ki je doslej na podlagi naših in italijanskih dokumentov najbolj podrobno opisal (Borec 1977, št. 12) te transporte, ne omenja tragedije. Sicer ne opisuje poti posameznih transportov, temveč o transportu kot celoti, vendar so številke, ki jih je odkril v dokumentih italijanskih vojaških enot, zelo verjetno nanašajo prav na transport, v katerem je bil Tratnik. Transport je šel mimo Postojne – po trditvah Viktorja Hajne, ki je med vojno pisal dnevnik, vendar se ni ohranil – v noči s 23. na 24. marec. Od 28. do 30. marca so Italijani na vsem širšem snežniškem odseku zajeli 12 partizanov, dva pa sta padla. Od 30. 3. do 11. 4. je na piviškem območju, padlo 12 partizanov 6, pa je bilo zajetih. Mrtve in ranjene so imeli tudi Italijani. Naprej Škerl piše, da je bil odstotek novincev, ki so se »razpršili« (mišljeni so vsi transporti skupaj), vendarle majhen v primeri z množičnim odhodom teh novincev na Dolenjsko. »Novinci, ki so prišli v Ljubljansko pokrajino, so predstavljali velikansko večino primorskih novincev,« je zapisal Škerl. Omenja tudi, da so bili partizanski kurirji kot poznavalci terena pritegnjeni v spremstva transportov zato, da je bilo mogoče novince prepeljati čim bolj neopazno in varno, »kar se je v glavnem posrečilo«. S tem v zvezi omenja prispevek partizanskega kurirja Franca Rejca-Kuharja, ki je bil objavljen v Primorskem dnevniku 25. 7. 1961. Viktor Hajna je v pogovoru med pripravljanjem oddaje »Se pomnite, tovariši« povedal, da je o poteku transporta, ki ga omenja Tratnik, slišal več verzij, da pa so mu nekateri povedali, da so prišli na Dolenjsko skoraj vsi. Takratni komisar Južnoprimorskega odreda Ivan Turšič-Iztok mu ni nikdar omenil »tragedije«, čeprav sta celo govorila, da bo treba potek transportov po vojni opisati.

Uspešen prehod tega transporta čez pivško ravnino – to je bil izreden podvig – bom natančno opisal v posebnem prispevku za tednik »Naš tovariš – TV-15«. Zeleti je, da bi tudi tovariši, ki jih omenja Tratnik v prispevku, opisali svoje spomine na ta transport.

Lojze Štradtot
novinar Radia Ljubljana

★ ★ ★

Vse, kar je doslej napisal Valentin Tratnik-Rajko o nesrečnem tretjem transportu Primorcev na Dolenjsko marca 1943. leta, sem z zanimanjem prebral. Prav tako sem poslušal radijsko oddajo o tej tragediji, ki je bila točno na dan 39. obletnice začetka napada sovražnika na to pretežno neoboroženo kolono. V zadnjem Tratnikovem članku kot odmevu na to oddajo, ki je bil objavljen v TV-15 10. junija tega leta, je ponovno prišlo do netočnosti in protislovij, kar je značilno že za njegovo sicer hvalje vredno knjigo »Danes jaz, jutri ti«. Občutek imam, da se avtor le preveč zanaša samo na svoje spomine, ki so tolikih letih nedvomno nekoliko zbledeli. Zato bom kot eden preživelih udeležencev te tragedije podal nekaj pripomb in dopolnil o tem dogodku.

V knjigi Valentina Tratnika so predvsem netočnosti v datumih in številu borcev v tem transpor-

tu in še v nekaterih podrobnostih, katerih tu ne bom obravnaval. Pripravljen pa sem posredovati pripombe neposredno piscu, če bi jih upošteval pri eventualnem ponatistisu knjige. Gre za del zgodovine primorskih partizanov in je prav, da je opis čimbolj točen. Sicer pa sam avtor poudarja, da je ta velika tragedija premalo obdelana, saj se doslej razen njega in že omenjene radijske oddaje »Se pomnite, tovariši« ni nihče lotil opisovanja in resne raziskave te tragedije pod Snežnikom. Ni izključeno, in po tem, kar mi je znano, si upam celo trditi, da je do te tragedije prišlo tudi zaradi slabega vodstva. Premalo je bilo poskrbljeno za varnost transporta in je mogoče tudi tu treba iskati vzrok za tako vztrajen molk.

Glede Tratnikovega zadnjega članka v TV-15 pa se nikakor ne strinjam, da je bilo v tem transportu (tretji transport) več kot 500 oseb. Verjetno je njega in tudi Viktorja Hajna v to zmoto zapeljalo dejstvo, da je bilo na Krekovšah v zbirnem taborišču resda verjetno še več novih borcev in bork, katere je bilo treba pripeljati na Dolenjsko. Vendar je bilo za to organizirano več transportov. Naš tretji, nesrečni transport, je bil zadnji večji transport, ne pa tudi zadnji nasploh. Kasneje so na Dolenjsko transportirali borce v manjših skupinah, verjetno tudi zaradi slabih izkušenj s tretjim transportom. V eni od takih manjših skupin (okrog trideset) sem tudi jaz aprila krenil na Dolenjsko, potem ko sem se skupaj z avtorjem prebil na Kras (oziroma Zgornjo Vipavsko dolino), kjer sva se razšla, ker je on ostal na Primorskem.

Težko je sicer reči, koliko nas je bilo v tretjem transportu, vsekakor pa je število 500 ljudi mnogo pretirano. Najbolj verjetno število skupaj z oboroženim spremstvom bo blizu 200 bork in borcev. Tudi z drugimi številkami se ne morem strinjati, razen s tisto, da se je od tega transporta prebilo na Dolenjsko okrog 60 ljudi. To število so navajali tudi sami borci, s katerimi sem se kasneje srečal na Dolenjskem, med katerimi je bil tudi moj oče, ki je kasneje padel. Ko sem se po nekaj več kot letu dni vrnil nazaj na Primorsko iz 7. v 9. korpus, sem v Lokovcu nad Čepovanom srečal nekega mladega borca, ki je bil takrat zajet (žal mi ni znano njegovo ime in tudi ne, ali je preživel vojno). Pripovedoval mi je, da je bilo že prvi dan, ko so nas napadli, zajeti nekaj čez trideset borcev, mislim, da je rekel 36. Po razpadu Italije so se vsi rešili in vrnili v partizane.

Dalje pisec navaja dva različna podatka, koliko se nas je prebilo na Kras. V knjigi navaja 19, v TV-15 pa le deset. Vsekakor je podatek v knjigi bolj točen. Tudi tu ga je verjetno zavedlo dejstvo, da je od skupine ostalo na Primorskem (nadaljevali so pot na Nanos) res le deset borcev in bork, ostali smo se napotili nazaj na Dolenjsko, kamor smo srečno prispeli.

V neenakem boju s številčno neprimerno močnejšimi in bolj oboroženimi Italijani je padlo ali pa od izčrpanosti pomrlo okrog 90 do 100 naših borcev in ne 430, kot navaja pisec v TV-15. Toda že to število je dovolj veliko, še posebno če upoštevamo, da se je to dogajalo na Primorskem v času, ko je to ozemlje bilo še sestavni del Italije in so bili vsi padli formalno še italijanski državljani. Zato bi morali temu tragičnemu dogodku posvetiti več pozornosti in raziskav, saj gre za eno največjih tragedij primorskih partizanov.

Pisec omenja različne datume. Seveda se je za toliko časa nazaj težko spomniti točnih datumov. Zato se tudi sam ne bom spuščal v navajanje datumov, razen enega, za katerega sem popolnoma prepričan, da je točen. To je 28. marec 1943, dan, ko so našo kolono prvič napadli in razbili. Okrog 60 se jih je srečno izvleklo in nadaljevalo

pot na Dolenjsko. Okrog 50 so nas obkolili na neki vzpetini. Večina nas je bila brez orožja in smo goloroki jurišali na sovražnika in to tako uspešno, da se nas je večina srečno rešila iz tega obroča. Seveda so nas še naprej zasledovali in napadali, tako da se nas je rešilo na Kras le okrog 20. To je trajalo nekaj dni in nam je bil poleg zasledovalcev velik sovražnik tudi glad, saj smo bili več dni popolnoma brez hrane in še vreme se je ohladilo, saj je v višjih legah zapadel celo sneg, ki je bil sovražniku zaveznik v zasledovanju. Mnogi manj odporni so umirali od izčrpanosti in kot navaja avtor, smo na Kras res še komaj prilezli.

Datum 28. marec 1943 mene spominja še na nekaj drugega. To je bil moj ognjeni krst točno na dvajseti dan po odhodu v partizane in na ta dan sem bil star natanko 13 let in 3 mesece. Spominjam se tudi, da je bila to nedelja.

Tudi pisca se dobro spominjam skupaj z njegovim prijateljem Jankom, ki je kasneje padel. Saj smo bili mi trije najmlajši partizani ne samo v transportu, temveč tudi v zbirnem taborišču na Krekovšah, kjer sem ju spoznal skupaj z Jankovo nekoliko starejšo, še vedno mladoletno sestro Slavico in njunimi starši.

Ta moj prispevek naj ne izzveni kot kritika, temveč kot dopolnilo k avtorjevimi prizadevanjem, da osvetli ta skoraj pozabljeni tragični dogodek izpred dobrih 39 let. Zato mu ni mogoče šteti v slabo nekaj spodrsrljavev, saj se je moral zanašati le na svoj spomin in spomin še nekaterih preživelih borcev. Škoda, ker ni v TV-15 pozval preživelih, da bi mu pomagali, saj več ljudi več ve in se tudi bolje lahko spomnijo za toliko let nazaj. Preživelih pa je več, kot on navaja v članku, le poiskati jih je treba.

Žarko Žbogar
Piran, Grajska 18

Izkušnje borcev v veliko pomoč

Kot zvest bralec TV-15 ugotavljam, da je temu našemu glasilu uspelo razvozlati že marsikatero uganko iz naše medvojne preteklosti in odgovoriti na prenekatero vprašanje, ki smo si ga zastavili na njegovih straneh.

Že dolga leta sem aktivist Gorske reševalne službe, kjer se ukvarjam pretežno z varstvom pred snežnimi plazovi. In prav tu me zelo zanimajo izkušnje naših borcev med vojno s snežnimi plazovi.

Tu in tam sicer zasledim kak namig, da je plaz zasul partizane (npr. pet mrtvih v radijski tehniki pod Raduho), vendar bi zaradi popolnitve pregleda smrtnih, pa tudi drugih žrtev snežnih plazov rad dobil natančnejše podatke.

Zato prosim vse tovariše, borce in aktiviste, domačine iz partizanskih krajev, da na straneh TV-15 ali pa osebno na moj domači naslov oziroma uredništvo TV-15 sporoče svoja doživljaja in pričevanja.

Navesti je treba kolikor mogoče izčrpno ves dogodek in tudi to, v kakšnih okoliščinah se je utrgal plaz, kje, v kakšnem vremenu, kakšen je bil sneg (suh, moker), kdo je bil zasut, kakšne so bile posledice. Avtorje obvestil prosim, da navedejo svoj natančen naslov in morebitne druge priče dogodka.

Vnaprej se zahvaljujem vsem, ki se bodo s podatki odzvali temu pozivu. Ne nazadnje je oris takih dogodkov zanimiv iz razloga, da smo partizani imeli med vojno poleg vseh nešteti sovražnikov in težav včasih opravka še z morilskimi plazovi.

ing. Pavle Šegula
Suška 34
64220 Škofja Loka

Nenadzorovanemu zadolževanju je treba stopiti na prste

naš komentar

Te dni so sporočili, da Jugoslavija sproti poravnava vse obveznosti do tujine, čeprav se srečuje pri tem s hudimi težavami. Razvitim zahodnim državam bomo morali letos vrniti več kot pet milijard dolarjev. Povsod je prevladalo spoznanje, da je iz te stiske mogoče samo z večjim izvozom. V petih mesecih smo izvozili za blizu štiri milijarde dolarjev blaga ali za pet odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Ta podatek ni zanemarljiv, še vedno pa znaša pokritost uvoza z izvozom na konvertibilno območje pičlih 40 odstotkov. Zadovoljstva torej ne more biti. V Sloveniji smo doslej na mesec izvozili za 109 milijonov dolarjev izdelkov. Če hočemo poravnati vse obveznosti, moramo izvoz še povečati. Nekateri zatrjujejo, da bi moral znašati najmanj 180 milijonov.

Na 12. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije bo zato to vprašanje vsekakor v ospredju. Na dlani je, da se bodo komunisti tako kot so se te dni na svojem kongresu tudi borci vprašali, kako je mogoče, da smo zašli v tak položaj. Te dni je bilo slišati, da so nekatere naše banke v odnosih s tujino napačno ravnale in da so velik krivec za zdajšnjo zadrego.

V jugoslovanskih finančnih krogih omenjajo zlasti zagrebško, kosovsko in titograjsko banko, ki svojih dolgoročnih in kratkoročnih posojil niso sposobne vračati. Te denarne ustanove čakajo na opomine upnikov, ne spoštujejo dogovorjenih rokov itd. Tako brezbržnost je popolnoma nepojmljiva, saj spravlja našo državo v nemogočo položaj. Mnogi danes pošiljajo Narodni banki pisma z zahtevo, da ona poravnava obveznosti, ki jih imajo te banke ob tujih kreditodajalcev. V Beograd prihajajo telexi z visokimi vsotami. Narodna banka te račune seveda poravnava, saj si ne more privoščiti, da bi tujini ostali dolžni. Očitno je, da bi si na ta način zaprli

vsa vrata v svetovnih in drugih denarnih ustanovah. Toda kreditni ugled države s takim poslovanjem nekaterih naših bank vseeno upada. To zgovorno potrjujejo težave, ki jih ta čas imamo z naje-manjem novih posojil.

Takemu nenadzorovanemu zadolževanju v tujini bi nujno morali stopiti na prste. V Narodni banki Jugoslavije zagotavljajo, da se kaj takega v prihodnje ne bo več zgodilo. Od bank so terjali, da izdelajo nekakšne svoje sanacijske programe za izhod iz težav. Pri tem pa so namerno ali nenamerno spregledali, da so tudi sami krivi za to, saj je prav ta naša ustanova pooblaščen za nadzor nad poslovanjem bank v tujini in ima v rokah vse možnosti za pravočasno posredovanje. Pozabljajo pa tudi, da vseh grehov ne gre zavlati le na strokovne službe bank. Dobro je poznano, da so te denarne organizacije velikokrat pod hudimi pritiski republik in pokrajin, ki terjajo od bank, da pokrijejo tudi tisto, česar ne zmorejo. Kako naj si drugače razlagamo podatek, ki pravi, da sta se splošna in skupna poraba v državi v letošnjih mesecih povečali za 32 odstotkov. Kako naj si razlagamo čezmerno povečanje prihodkov družbenopolitičnih skupnosti, izplačil za naložbe itd. Vsi ti izdatki so kljub vsem zaprilegam porasli veliko več, kot dovoljujejo naše stvarne možnosti. Po drugi strani pa ne vemo, kako ohraniti proizvodnjo vsaj na lanskeletni ravni, kako ji zagotoviti iz uvoza prepotrebne surovine in reprodukcijski material.

Se vedno – tudi v Sloveniji – imamo investicije, ki niso izvozno usmerjene. Se vedno je čutili pritisk, naj sredstva usmerimo drugam, ne v proizvodnjo za izvoz. Banke se doslej tem pritiskom niso dovolj uspešno postavljale po robu. Se več. Marsikje so podlegale nepotešenim željam in sodelovale pri skrajno vprašljivi

vih programih. Ponavadi se je to dogajalo za zaprtimi vrati. O rabi denarja so se pogovarjali v ozkih krogih, mimo delavcev, večkrat celo mimo delegatov bank. Zato se ni čuditi v zadnjem času večkrat izraženim zahtevam, naj pridejo bančniki v javnost z vsemi podatki. Naj seznanijo ljudi, kaj se pravzaprav dogaja. Mnogi so prepričani, da bi na ta način najlaže razkrili številne pomanjkljivosti in prepričali nadaljnje spodrsrljaje.

Očitno pa bi veljalo postoriti še dve stvari. Zavzeti bi se kazalo za drugačno organizacijo bančništva pri nas. Zdajšnje temeljne in druge banke so nastajale mimo združenega dela in niso v stanju stvari učinkovito reševati. To se je zdaj jasno pokazalo. Gospodarstvo potrebuje močne in učinkovite denarne ustanove. Zdajšnje to niso, zato so opozorila najbrž več kot na mestu. In drugič, skrbiti bi veljalo administracijo, ki se je v bankah nakopičila. Mnogi pripominjajo, da je število zaposlenih odločno preveliko in da bi stroške poslovanja nujno morali zmanjšati.

Naloge, ki so pred nami, tako ukrepanje naravnost terjajo. Ni odvisno seveda samo od bank, ali bomo ohranili plačilno sposobnost države, ali ne, povečali proizvodnjo, ki v zadnjih mesecih peša, itd. Na dlani pa je, da smo vse predolgo dovoljevali, da so počele – vsaj nekatere – kar so hotele in s tem v dobrušni meri pripevale k temu, da smo se znašli v skrajno neprijetnem položaju.

Tisti, ki jemlje dolg, ga mora tudi vračati. To je načelo, ki bi se ga morali dosledno držati in ki bo – prepričani smo – dobilo popolno potrditev tudi na najvišjem zborovanju jugoslovanskih komunistov. Na kongresu zveze borcev so posebej poudarili, da je to sestavni del bitke za stabilizacijo. To bitko pa so tudi borci postavili na prvo mesto.

Darko Marin

Za mir na Bližnjem vzhodu

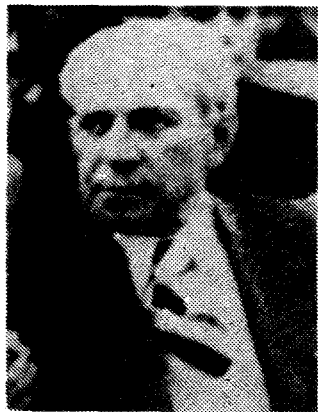
Miloš Minić je v svoji razpravi opozoril predvsem na današnji trenutek mednarodnega položaja in se osredotočil na najnovejša dogajanja na Bližnjem in Srednjem vzhodu. V predlog deklaracije, ki govori o teh vprašanjih s stališča nekdanjih borcev, in današnjih borcev za mir, je Minić zapisal: »Zločini izraelskega agresorja v Libanonu odpirajo oči vsemu svetu, da lahko vidi, da v Izraelu upravlja reakcionarna, fašistična vlada, ki ne pozna meja in ki s tanki, letali in najbolj razdiralnim orožjem uničuje mesta in naselja v Libanonu ter palestinske taborišča in ubija desetine tisočev ljudi – žena in otrok.

Zveza borcev narodno-osvobodilnega boja izraža globoko zaskrbljenost za usodo tisočev stanovalcev Bejruta, zlasti zahodnega Bejruta, kjer živi šeststo tisoč Libanoncev in Palestincev ker je prav ta del mesta izpostavljen močnim izraelskim bombnim napadom.

Zveza borcev stoji odločno na strani palestinskih borcev, ki se izraelskim agresorjem junaško upirajo. Istočasno se zveza borcev obrača na vse borčevske organizacije v svetu, na države, članice Združenih narodov, na vso svetovno javnost, da njihotreje uporabijo ves svoj vpliv za ustavitev izraelskega napadalca in preprečitev njegove zločinske namere, da bi v krvi fizično uničil palestinsko osvobodilno organizacijo (ki so jo Združeni narodi priznali kot legitimnega predstavnika palestinskega naroda), Libanon pa spremeni

nil v svojo marionetno državo.

Tako tovariš Minić kot tudi pred njim dosedanja predsednik komisije za mednarodno sodelovanje pri predsedstvu zveznega odbora

Miloš Minić

ZZB NOV Jugoslavije Branko Golović sta opozorila, da pada zgodovinska odgovornost tudi na vlade in države, ki že desetletja podpirajo Izrael. Prav te države bi morale z energično intervencijo prisiliti Izrael, da bi brez odlašanja umaknil svoje vojaške sile iz Libanona. Vsekakor pada največ odgovornosti na vlado Združenih držav Amerike, ki je Izraelu vedno pomagala in mu pomaga tako z orožjem kakor tudi drugič.

»Skrajni čas je,« so bile besede borcev na kongresu, »da narod Izraela vidi, da ga bo takšna krvava agresija, ki jo je izraelska vlada začela v Libanonu, drago stala v najbližji bodočnosti in utegne biti za Izrael katastrofalna. Res je stvar vsakega naroda, da ima takšno vlado, kakršno hoče, vendar mora

izraelski narod doumeti, da je ves preostali svet zaskrbljen, ker v Izraelu vlada fašistična vlada, ki to državo peha v pogubo; zaradi konfrontacije blokov in velikih sil – zlasti na Bližnjem in Srednjem vzhodu – pa lahko pahne v katastrofalno vojno ne le države in narode tega območja, ampak tudi ves svet.

Borci so se s svojim pozivom obrnili še posebno na neuvrščene države, naj najodločneje stopijo v bran palestinskega naroda, palestinskega osvobodilnega gibanja ter neodvisnosti neuvrščenega Libanona. Pozvali so te države k hitri pomoči vseh vrst.

»Ko je bila 1948. leta ustanovljena izraelska država, je bila Jugoslavija proti razdelitvi Palestine, za ustanovitve federativne židovsko-arabske države Palestine. Žal smo bili pri tem osamljeni. Palestina je bila razdeljena in ustanovljena izraelska država. Zrtev pa je bil palestinski narod, katerega večji del je moral zapustiti svojo domovino in oditi na težko pot izgnanstva, ki traja že tri desetletja.

Od takrat traja kriza na Bližnjem vzhodu in predstavlja obremenitev in skrb celotnega sveta že tri desetletja in pol. Poglavitni vzrok krize je agresija Izraela nad arabskimi državami. Zaradi konfrontacije med velikimi silami in med blokama pa uživa Izrael podporo in pomoč nekaterih od teh sil, brez katerih pomoči ne bi bil sposoben agresivne politike, ki jo vodi proti arabskim narodom in državam, te pa so vse brez izjeme neuvrščene. Agresivna politika je spro-

žila več vojn med Izraelom in arabskimi državami, okupacijo arabskih ozemelj, izgon nekaj milijonov Palestincev iz domovine, kakor tudi naseljevanje Židov na arabskih ozemljih, ki se doseljujejo pretežno iz evropskih držav v duhu ciljev židovskega cionističnega gibanja – to pa je dobilo že vsa obeležja rasističnega gibanja...» Miloš Minić je v svojem pojasnjevanju tridesetletne zgodovine in najnovejših dogodkov na Bližnjem vzhodu poudaril tudi, da Camp David bližnjevzhodne krize ni rešil, kakor je to Jugoslavija ocenjevala že od samega začetka in kakor to potrjujejo najnovejši dogodki. Jugoslavija je ves čas bližnjevzhodne krize zastopala stališče, ki so ga sprejele vse neuvrščene države, to pa je, da je bistvo krize palestinsko vprašanje, da mora biti le-to reševano in rešeno po poti uresničevanja pravic palestinskega naroda s samoopredelitvijo, vključujoč pravico do ustanovitve lastne neodvisne države. Hkrati podpira to stališče tudi bistveno zahtevo – reševanje problemov po mirni poti, s političnimi pogovori, ki naj vključujejo vse prizadete in seveda – PLO kot edinega legitimnega predstavnika palestinskega naroda.

V resoluciji, ki jo je o vprašanju Libanona sprejel deveti kongres ZZB NOV Jugoslavije, je tako poleg izrazov globokega ogorčenja zaradi izraelske agresije poudarjena odgovornost vlade ZDA in drugih vlad, ki tako izraelsko politiko podpirajo.

Potrošniška evforija

Drobec iz intervjuja dosedanjega predsednika jugoslovanske borčevske organizacije Mita Dimitrievskega, ki ga v najnovejši številki objavlja Student, glasilo beograjskih študentov:

★

Kako si je navaden borec predstavljal življenje v svobodi?

Kako si je borec predstavljal življenje v svobodi? Spomnil te bom, dragi moj tovariš. Poglej malo, kakšen je bil ta entuziazem po vojni, v času obnove in ti bo takoj jasno, zakaj smo se borili.

Se vam ne zdi, da je entuziazem upadel?

Ne.

Kako je torej s tem entuziazmom mogoče uskladiti vse pogostejše prestopke, ki brez dvoma družbi škodijo: stanovanja na Vidikovcu, Beograd – Inženjering, razdelitev kadrovskih stanovanj v Zemunu?

Mislím, da je od vsega najhuje, kadar skušamo iz posameznih ekscesov delati splošne

Mito Dimitrievski, dosedanja predsednik ZZB NOV Jugoslavije (levo).

družbene probleme. Ekscesi so bili in bodo tudi v bodoče. V času vojne smo bili do tistih, ki so se pregrešili glede na norme obnašanja, z današnjega stališča prestrogi. Kot borčevska organizacija in kot posamezniki kažemo danes na napake. Organi oblasti so jih dolžni preganjati, zapirati in jim soditi... Pa tudi so jih dolžni advokatsko braniti, saj smo vendar organizirana in demokratična družba. Žal je prišlo v zadnjem času, odkar smo se odprli v svet, če smem tako reči, do hlastanja za materialnimi dobrinami. Človek se trudi, da bi čimprej prišel do »svoje hišice«... Zavladala je potrošniška evforija... in pod njenim vplivom posamezni ljudje, pa tudi tu in tam kakšen borec in komunist, na svoji poti popuščajo. Po drugi strani je vsakemu človeku svojstveno, da se bori za boljše življenje, pa tudi naloga te družbe je, da ljudem omogoča boljše pogoje življenja. Če bijemo to bitko z lastnim delom, potem je vse prav. Toda, če skuša nekdo pridobivati dobrine na račun drugih – potem tu ne more biti kompromisa. Jaz sem optimist in trdno verujem, da se mladina bori in se bo tudi v bodoče borila za iste ideale, za katere smo se tudi mi borili v vojni, kajti to so tudi njeni cilji.

Stabilizacija brezkompromisno!

»Uvodni referat je poudaril, da mora biti bitka za ekonomsko stabilizacijo brezkompromisna«, je dejal v svoji razpravi o sedanjem jugoslovanskem ekonomskem

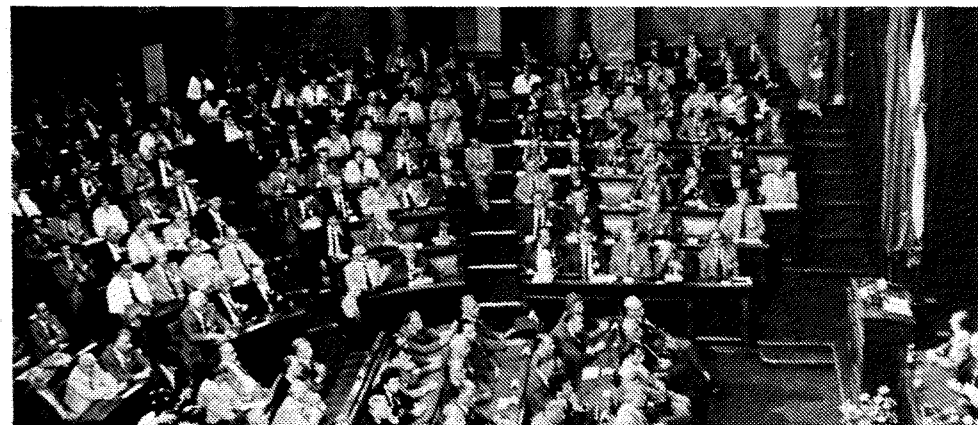
ces destabilizacije in neukovitosti. Naša družba je sposobna premagati te velike težave, vendar brez zlorabe pluralizma samoupravnih interesov. Ponovno si priklji-

sindikatov Jugoslavije in na sebi ob koncu maja so ugovarjali: »Z različnimi oblikami družbene intervencije se pokrivajo mnoge slabosti in ekonomski neuspehi z na-

da v višini dve milijardi dolarjev v treh letnih obrokih po izjemno ugodnih kreditnih pogojih (polovico posojila s 5,5-odstotnimi obrestmi, drugo polovico pa z 11,5-odstotnimi obrestmi), ko na evrodeviznem in newyorškem deviznem tržišču plačamo 23,24-odstotne in še višje obresti. Bili smo prva dežela v razvoju, le Velika Britanija in Italija sta dobili več od nas glede na višine posojil Mednarodnega fonda. Enako velja za Svetovno banko. Smo na petem mestu vseh posojiljemalcev, ki smo dobili do konca letošnjega junija skoraj 3,5 milijarde dolarjev posojila, in to dolgoročnih investicijskih kreditov pod ugodnimi pogoji. Te dni so ugodne tudi ocene vodilnih tujih finančnih časopisov.

Borci zahtevamo, da se preneha z dosedanja prakso odločanja, kaj kdo mora, ampak naj se izhaja iz tega, kaj lahko rezultati dela, oziroma proizvodnja daje. To velja zlasti za varčevanje, kajti varčevanje ima izredno pomembne psihološke učinke na vse ostale subjekte v naši družbi. To pomeni zmanjševati izdatke, ne pa povečevati dohodke raznih institucij itd.

Borci se strinjamo, da stanje ni in ne sme biti brezižhodno, vendar pa to ne sme postati produktivnosti nasprotujoča parola. Kajti v vojni smo imeli enotno partijo, enotno poveljevanje in smo obvladovali vse mogoče probleme. Danes pa, menim, je problem v tem, ker take enotnosti ni...»

položaju dr. Stane Pavlič in nadaljeval: »Deveti kongres Zveze komunistov Slovenije pravi: Socialistično samoupravljanje mora biti strateška opredelitev delovnih ljudi in stalni način našega dela in življenja. Na drugi seji CK ZK Slovenije, pred nekaj dnevi, pa je bilo rečeno, da za volutariistične in subjektivistične ocene ekonomskih in političnih dogajanj v svetu ne sme biti več prostora, saj nas je to že preveč stalo. Borci smo dolžni, četudi nismo več na operativnih položajih, onemogočiti vsaj najhujše kršitve dogovorjene stabilizacijske politike. Naša zveza je dolžna po poti politične akcije, neposrednega angažiranja omogočiti iskarnja skupnih rešitev za to, da se brez odloga zaustavi pro-

čimo na pomoč Kardelja, ki razlaga pluralizem kot pot k pravičnemu reševanju problemov in uresničevanju skupnih interesov, ne pa kot opravičevanje egoističnih, partikularističnih interesov...»

»...Predsednik zvezne gospodarske zbornice je te dni izjavil, da postajamo pravi mojstri za pojasnjevanje stanja, ne pa hkrati mojstri za analizo in uničevanje vzrokov. Gospodarstveniki zahtevajo račune za drage napake gospodarske politike in prakse, za katere do danes še nihče ni odgovarjal. Zahtevajo pojasnilo o prezahtevnosti v interesu prihodnjih generacij, da bi se ta ne ponovila, ko bodo dolgovito odplačani in bi se spet utegnili krepiti apetiti.« Že na svetu

pačnim predznakom solidarnosti...»

»...Osebo se še kako strinjam z ugotovitvijo predsednika zvezne gospodarske zbornice in sveta sindikatov, vendar z enim vprašanjem: Kje sta bila ta tri leta, ko se je vse to dogajalo?

Pa vendar o drugem le na kratko. Jugoslavija, tako pravijo, uživa velik ugled ne le v politiki, ampak tudi v mednarodnih finančnih krogih. Kljub našemu položaju in kot dokaz ne le političnega ugleda, ampak tudi visokega zaupanja mednarodnih finančnih krogov in institucij v gospodarski razvoj in zunanjo likvidnost Jugoslavije, smo v lanskem letu prejeli v februarju posojilo Mednarodnega denarnega skla-

Trije delegati iz SR Srbije: »Kongres je tudi priložnost, da se po dolgih letih srečajo stari znanci.«

PA ŠE TO

Varnostnik pred vhodom v skupščino je med borčevskim kongresom glasno medital: »To ti je stara garda, po odmoru gredo vsi lepo na svoja mesta. Ne tako, kot med sejami skupščine, ko mora predsedujoči po odmoru še in še zvoniti, da prikljče delegate nazaj v dvorano...«

Iz referata predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Borci čutijo odgovornost

»Ekonomska stabilizacija je kot del utrjenega družbenoekonomskega sistema dolgoročna naloga tudi Zvezde združenj borcev narodnoosvobodilnega boja Jugoslavije. Ekonomske težave niso prišle same po sebi, niti niso samo posledica svetovne ekonomske krize, pač pa so v veliki meri tudi rezultat naših subjektivnih slabosti, nedoslednosti in neodgovornosti. Če bi se bolj organizirano in uspešneje dogovarjali, če bi dosledneje uresničevali družbene dogovore in samoupravne sporazume, če bi imeli več razumevanja za skupne cilje in manj sebičnosti ter ozkogrudnosti, bi danes gotovo živeli v veliko boljši ekonomski družbeni situaciji. Namesto tega so se v zadnjih letih pri nas krepile dezintegracijske tendence hitreje od samoupravnega združevanja, ki predstavlja najgloblji interes združenega dela, torej vsakega naroda in narodnosti socialistične Jugoslavije.

Zaradi takšnih tendenc, ki so oteževale razvoj samo-

upravljanja na številnih področjih družbenega življenja v korist birokratskih, parcialnih in lokalističnih interesov, niso mogle priti do izraza vse prednosti, ki jih daje samoupravni sistem ter združevanje dela in sredstev...

Na delovne ljudi nevzpodbudno deluje počasnost v realiziranju principa delitve po delu in po rezultatih dela, nekritičen odnos do nedela in nediscipline. Vse pogostejše je slišati pritožbe, da se nedelo in nedisciplina potihem tolerirata, da smo preveč liberalni in neodločni do tistih, ki ne delajo, s čimer je praktično ogrožen interes velike večine tistih, ki ne delajo, s čimer je praktično ogrožen interes velike večine tistih, ki svoje delovne naloge vestno izpolnjujejo. Preveliko pozornost smo namenili formalnim vprašanjem teh problemov, vse preveč smo se opirali na njihovo administrativno plat in pri tem zelo pogosto pozabljali ter zapostavljali pravo bistvo življenjskih vprašanj

delavcev, da samo delo in rezultati dela odmerjajo njihov družbeni in materialni položaj.

V referatu predsedstva zveznega odbora ZZB NOV

Predsednik slovenske borčevske organizacije Janez Vipotnik

Predsednik predsedstva CK ZKJ Dušan Dragosavac na devetem borčevskem kongresu:

Budnost pred tujim vmešavanjem

»Velicina naše revolucije v vojni in v povojni graditvi je prav v tem, ker je bila, ne glede na različnosti in specifičnosti, pa tudi občasne neuspehe v posameznih krajih in razdobjih, skupen in enoten boj vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti pod vodstvom KP in Tita, ker smo s skupnimi silami osvobodili svojo državo in ker v njej enakopravno ureničujemo socializem po lastnih potrebah. Ena od bistvenih pridobitev naše revolucije so bratstvo in enotnost ter enakopravnost narodov in narodnosti. To smo lahko dosegli zato, ker je bil KPJ enako povezana z vse-

Jugoslavije je beseda tudi o mladih: »Problem zaposlovanja mladih in njihovo šolanje se je izpostavil kot neposredna naloga, ki ne trpi odlaganja. V položaju, ko veliko število mladih čaka na delo, ne smemo dovoliti, da postane zaposlovanje, pogosto zaradi lažne humanosti, neodtujljiv privilegij tistih, ki na svojih delovnih mestih ne izpolnjujejo niti najosnovnejših obveznosti. Z večjo produktivnostjo dela, z boljšim izkoriščanjem zmogljivosti, z usklajevanjem sistema izobraževanja s potrebami združenega dela in z bolj stimulativnim nagrajevanjem proizvodnega dela moramo odpreti vrata mladim generacijam, da z aktivnim delom izboljšajo svoje in skupno stanje, da vnesejo več svežine in entuzijazma v vrste delavskega razreda v celoti.

Težko je pričakovati, da bi se boj za ekonomsko stabilizacijo uspešno odvijal oziroma da bi ga dobili, v kolikor ni osnovan na najširši družbeni osnovi poleg istočasnega ustvarjanja družbenoekonomskih pogojev za krepitev vloge združenega dela v družbeni reprodukciji. Zato je treba do konca uskladiti tudi poglede na vprašanja skupnih jugoslovanskih interesov v materialnem razvoju, s posebnim poudarkom na tistem, kar mora resnično imeti prednost v smislu pogojev razvoja za vse republike in pokrajine in kar varuje državo pred možno ekonomsko odvisnostjo in zunanjimi političnimi pritiski.

stičnimi partijami in delavskimi strankami ter gibanji. Zvesti svojim revolucionarnim tradicijam in odgovorni pred svojim delavskim razredom in ljudstvom, zavedajoč se svojih obveznosti pred zgodovino, moramo kot država in kot gibanje nadalje razvijati našo revolucijo in se zavedati, da je to poročstvo za nadaljnji uspešni razvoj socialistične samoupravne in neuvrščene Jugoslavije.

V tem plemenitem boju pa nismo sami, čeprav smo se vselej zavedali tega, da sami jamčimo za lastno suverenost, ozemeljsko nedotakljivost in svobodo. Nikomur ne

Med udeleženci kongresa so bili tudi komandanti, proslavljeni voditelji partizanskih armad Koča Popović, Kosta Nadj in Peko Dapčević

mi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, ker je ustvarjala zaupanje ljudske množice posameznega naroda v drugega, ne le v Jugoslaviji, temveč tudi do narodov po svetu. Borci so bili pobudniki in uresničevalci take politike zveze komunistov... Nato je Dušan Dragosavac opozoril tudi na budnost, s katero se moramo braniti pred tujim vmešavanjem... »Našo revolucijo smo uveljavili na temelju neodvisnosti, socialistične solidarnosti v boju za enakopravne odnose med socialističnimi državami, komuni-

smemo ne danes ne v prihodnje dopustiti, da bi se vmešaval v zunanjo in notranjo politiko Jugoslavije, tako kot se tudi mi nismo in se ne bomo vmešavali v katerokoli državo.

Odgovorno smo ravnali in ravnamo do vsakega naroda in vsake države, vsakega osvobodilnega gibanja, vsake revolucije, in upravičeno pričakujemo, da bodo tudi drugi do nas takšni. To je bil in ostaja edini naš pogoj za sodelovanje s katerokoli državo, partijo in gibanjem, ne glede na to, ali so veliki ali majhni.

Predsedstvu SFRJ in CK ZKJ so delegati z devetega borčevskega kongresa v Beogradu poslali pismo:

Borci narodnoosvobodilne vojne smo imeli deveti kongres po vrsti, prvi brez našega vrhovnega komandanta, vojskovodje in stratega revolucije Josipa Broza. Toda s Titom v srcu in mislih, s še eno zaobljubo človeku, ki nas je naučil razlikovati svetlobo od teme, svobodo od suženjstva, ljubezen od sovraštva, ki nam je vsadil vero v zmago naših idealov, za katere je vredno živeti, se zanje bojevali in kadar je treba zanje tudi umreti.

Globoko se zavedamo zapletenosti trenutka, v katerem je naša država, in novega izpita pred katerim smo, v vrsti jugoslovanskega delavskega razreda in njegove avantgarde - Zveze komunistov Jugoslavije. Potrdili smo in še enkrat poudarili pripravljenost vseh borcev za nove boje za razvoj stabilne, neodvisne in neuvrščene socialistične, samoupravne Jugoslavije. Borci imajo to za svojo današnjo revolucionarno nalogo in dejanje.

DELEGATI NA DEVETEM KONGRESU ZZB NOV JUGOSLAVIJE SO SPREJELI STATUT ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV JUGOSLAVIJE, POROČILO O DELU ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE MED OSMIM IN DEVETIM KONGRESOM, POROČILO ZVEZNEGA ODBORA O DELU ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV, POROČILO NADZORNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE, SKLEPE KONGRESA O NADALJNJEM DELU IN NALOGAH BORČEVSKJE ORGANIZACIJE, IZVOLILI PA SO TUDI DELEGATE V ZVEZNI ODBOR ZZB NOV JUGOSLAVIJE, V NJEGOVO PREDSEDSTVO IN ORGANE PREDSEDSTVA.

Tito nas je učil, da ni brezizhodnosti, da ni težav, ki jih ne bi mogli obvladati, če doumemo, da je pogoj za našo socialistično skupnost, za njeno življenje in obstanek, njen razvoj, enotnost, v bratstvu in enakopravnosti vseh narodov in narodnosti. Tako enotni bomo vedno izšli kot zmagovalci.

Zato je naš kongres enoten v obsojanju vseh tistih, ki rušijo etiko, moralo in ideale naše revolucije in Titovega dela, proti vsem pojavom nacionalizma, rušenja bratstva in enotnosti ter socialistične skupnosti naših narodov in narodnosti, proti neodgovornosti v vsakodnevnem življenju in uresničevanju dogovorjene politike na vseh področjih, proti vsem napadom na našo revolucionarno zapuščino in poskuse njenega ogrožanja.

Naša revolucija je bila vedno mlada. Na vseh delih njene poti so jo zmagovalno nosile mlade generacije in zato so borci na tem kongresu pokazali na potrebo po smejelem, hitrejšem in širšem odpiranju prostorov za vključevanje v vse tokove našega življenja in revolucionarnega razvoja.

Bili smo in ostajamo vojniki revolucije, Titovi borci in nič nas ne more odvrniti s te poti.

Udeleženci devetega kongresa ZZB NOV Jugoslavije

Tuji delegati na kongresu

Za novega predsednika ZZB NOV Jugoslavije je bil z enoletnim mandatom izvoljen Vlado Šćekić.

Kongresu je prisostvovalo 411 delegatov (sem so prišeli člani dosedanjega in novega zveznega in nadzornega odbora, ki imajo status delegatov). Volitve delegatov so bile izvršene po ključu 1:4500. Po podatkih popisa iz decembra leta 1981 je bilo takrat v Jugoslaviji 1,029.758 članov ZZB

NOV. glede na to število je bilo izbranih 237 delegatov. Na kongresu pa je bilo tudi 140 domačih gostov iz naših republik in pokrajin, kot članov delegacij DPO ter organov v federaciji. Enaindvajset tujih gostov je prišlo iz 12 držav in je predstavljalo 2 mednarodni ter 3 nacionalne borčevske organizacije.

★ ★ ★

Delegacija 9. kongresa ZZB NOV Jugoslavije je položila vence na grob tovariša Tita ter na grobišče osvoboditelja Beograda in grobnico narodnih herojev na Kalemegdanu.

★ ★ ★

Deveti kongres ZZB NOV Jugoslavije je končal svoje delo s pesmijo Druže Tito, mi ti se kunemo, ki globoko simbolizira vse tisto, kar so borci povedali v dveh dneh kongresa in tudi tisto, kar je še ostalo nedorečeno.

Tito - borci - Tito

Borci Jugoslavije imajo prvič po vojni svoj kongres brez Tovariša Tita, našega doživljenjskega častnega predsednika, prvega vojaka naše narodnoosvobodilne vojske, pobudnika in stratega vseh naših zmag. Tito fizično ni med nami, zato pa živi v nas delavec in revolucionar, vojak in vrhovni komandant, državnik in predsednik, človek, ki odraža naš boj - smelost in voljo, naše težnje, naš mir in svobodo. Ostalo nam je njegovo veliko vizionarsko delo kot trajna smernica našega boja v revoluciji, ki traja, delo, ki ga spoštujemo in ga občudujemo vse napredne človeške sile. Ostajajo nam obveznosti in odgovornosti dosledno nadaljevanje dela, ki smo ga s Titom ustvarili.

Naša socialistična revolucija je utemeljena z brat-

nosti, ki so mu omogočale, da vidi v množici dogodkov tisto, kar je bistveno... In še: »Tito je bil vedno revolucionar - realista.

Borci narodnoosvobodilne vojne, ki so pod Titovo zastavo izbojevali s krvjo plačano svobodo na Neretvi in Sutjeski in v stotinah drugih bitk po vsej Jugoslaviji, jo izbojevali in branili v jaju, v 1948. letu in mnogokrat kasneje, najbolje občutijo resničnost in veličino teh besed.

Za nas borce, za zvezo komunistov Jugoslavije, za naš delavski razred, za vse narode in narodnosti Jugoslavije lahko rečemo s Krleževimi besedami: »Titovo ime je postalo dramatični simbol pokolenja vseh naših narodov, odkar se piše zgodovina s krvjo in mesom naših narodov... Titov razredno-prole-

Etika narodnoosvobodilnega boja in revolucije nas uči spoštovanja in zblizevanja tako ljudi kot narodov, uči nas k medsebojnim človeškim odnosom, tovarištvu, enakopravnosti in solidarnosti. (Iz sklepe besede Vlada Šćekića)

stvom in enotnostjo, s socialističnim samoupravljanjem in neuvrščenostjo kot z osnovami naše sedanjosti in naše bodočnosti, v katero je Tito neomajno verjel. Ta pa se bo gibal naprej tako hitro, kolikor bomo na to pripravljeni vsi - vse organizirane sile družbe in vsi delovni ljudje; z delom in ustvarjanostjo, z odgovornostjo in samodisciplino gradimo našo družbo in poglobljamo socialistične samoupravne odnose, v katerih je delovni človek in njegov položaj merilo socialističnega družbenega napredka. Le tako bomo vsi skupaj enotni in enakopravni Tito, le tako bo Titovo veliko delo nenehni smerokaz socialistične samoupravne Jugoslavije.

Edvard Kardelj, revolucionar - mislec, najbližji Titov sodelavec in njegov najgloblji poznavalec, je o njem rekel: »Tito je mel vedno last-

tarski revolucionarni prapor se je uspel prebiti skozi meje in razsulo druge svetovne vojne do slavne programske in politične zmage in njegovo ime, izmerjeno z našimi lastnimi kulturno-zgodovinskimi in političnimi relacijami v zadnjem stoletju, predstavlja sintezo vseh slavnih zgodovinskih pozitivnih napredov celih pokolenj.

Prepričan sem, da bodo borci narodnoosvobodilne vojne danes v miru kot nekoč v vojni v prvih vrstah socialistične fronte verno in dosledno služili velikemu Titovemu delu, delu vseh narodov in narodnosti nove Jugoslavije. To je naš dolg vrhovnemu komandantu in naša obveznost do generacij, ki prihajajo.

Tako je govoril na borčevskem kongresu o Titu in njegovi osebnosti novi predsednik ZZB NOV Jugoslavije Vlado Šćekić.

Devetemu kongresu ZZB NOV Jugoslavije so prisostvovali tudi delegacije: predsedstva SFRJ, centralnega komiteja ZKJ, skupščine SFRJ, zveznega izvršnega sveta, sveta federacije, zvezne konference SZDL, Konference za vprašanja družbenega položaja žensk Jugoslavije, Zveze sindikatov Jugoslavije, konference Zveze socialistične mladine Jugoslavije, Jugoslovanske ljudske armade, zvezne konference ZRVS, Združenja španskih borcev, predstavniške delegacije republik in pokrajin Jugoslavije, mesta Beograda, Zveze za šport in rekreacijo invalidov, Rdečega križa Jugoslavije ter Zveze civilnih žrtev vojne.

Delo kongresa so s svojo prisotnostjo počastili tudi znani vojni komandanti in narodni heroji, nekdanji najvišji funkcionarji ZZB NOV Jugoslavije in družbenopolitični, kulturni ter javni delavci, ki so s svojim delom mnogo doprinesli k razvoju borčevske organizacije.

Iz tujine so prispele delegacije mednarodnih in narodnih borčevskih organizacij: predstavnik svetovne federacije nekdanjih borcev, predstavnik mednarodne federacije odporiškega gibanja, delegacija Nacionalnega združenja borcev Alžira, predstavnik borcev proti fašizmu in proti kapitalizmu Bolgarije, predstavnik Komiteja antifašističnih borcev Demokratične republike Nemčije, delegacija Združenja združenj bivših borcev Francije, predstavnik koordinacijskega komiteja Združenja odporiškega gibanja Grčije, delegacija ANPI iz Italije, predstavnik Nacionalnega združenja vojnih invalidov Italije, predstavnik Madžarske zveze borcev proti fašizmu, predstavnik norveških veteranov, poljskih borcev za svobodo, romunskih veteranov protifašistične vojne, delegacija sovjetskega komiteja vojnih veteranov, predstavnik češke zveze borcev.

Ne ocenjevati ljudi le po govorih

«...V našem sistemu dela moramo govoriti o monologu zamenjati z demokratičnim dialogom v razpravah o vprašanjih, o katerih odločamo, kajti monolog uspeva udeležence se, uspravljati pa ne morejo sprejemati kvalitetnih odločitev. Takšno obnašanje vpliva na uresničevanje sklepov, upočasnjuje vse konkretne akcije, vpliva na krepitve birokratskih sil,

se zvezi borcev pripisuje avantgardna vloga, do tega, da so borci svojo vlogo odigrali, sedaj pa naj se ukvarjajo z vprašanji svojega statusa, naj sedijo doma ter svojim vnukom pripovedujejo spomine iz narodnoosvobodilnega boja...»

Sait Zatrići je spregovoril o aktivnosti kosovskih borcev: »Ob tej priložnosti bi že-

O delegatskem načinu dela je spregovoril med drugim Petko Plazić. »Na predvolilnih sestankih združen in na volilnih skupščinah občinskih in republičkih odborov ZZB NOV je bilo poleg ostalega tudi ocenjeno, da se združenja borcev kot družbenopolitična organizacija in kot del fronte organiziranih družbenih sil v lastnih vrstah in znotraj socialistične zveze vse bolj neposredno ukvarjajo s skoraj vsemi vprašanji širšega družbenega pomena in dajejo tako viden prispevek k njihovem reševanju.«

ki so vse močnejše. Strokovne službe imajo zaradi takšnega obnašanja glavno vlogo pri predlaganju rešitev. Vse to negativno vpliva na uveljavljanje in dosledno izgradnjo samoupravnega in delegatskega sistema. Zato smo odločni v predlogu, da se v zvezi komunistov in vseh družbenopolitičnih organizacij, v vseh strukturah ocenjujejo kadri glede na njihov prispevek k uresničevanju dogovorjene politike in sklepov. Ljudi je treba ocenjevati po delih, po moralnih vrednotah, ne pa po njihovih govorih...»

(Zora Smoljanović – iz razprave)

Radisav Nedeljković je opozoril na besede tovariša Tita: »Kadar neka politična organizacija ne doume po-

Potrudili se bomo, da se ne bodo zmanjšale osnovne pravice težkim vojnim invalidom. Z zakonom, ki bo sprejet 1. marca 1983. leta, se namreč neke pravice prenašajo na SIS. Težki vojni invalidi so s tem postavljeni v neenakopraven položaj, saj so materialne možnosti v tej in oni sredini različne.

(iz razprave)

trebe časa, v katerem deluje, in ne sprevidi tistega, kar so prinesle družbene spremembe, takrat takšno organizacijo sam tok dogajanj iztisne iz zgodovinske scene. Mi borci pa hočemo ostati na zgodovinski sceni, služiti revoluciji do konca življenja – to je naša zaobljuba Titu!

Pravilno vključevanje organizacije zveze borcev v družbenopolitični sistem je pomembno zaradi prisotnosti nepravilnega razumevanja njene vloge: od tega, da

odgovornost na komunistih, borcih in drugih naprednih silah iz vrst albanske narodnosti.«

Bogo Gorjan je potem, ko je poudaril pomembnost delovanja ZZB NOV Slovenije v skupni fronti – SZDL in enotno delovanje ZZB NOV Slovenije v ZZB NOV Jugoslavije, opozoril na delovanje borčevske organizacije in njeno navezovanje stikov na naših severnih mejah, zlasti ob meji z Italijo in Avstrijo.

Dobre želje

Deveti jugoslovanski borčevski kongres so pozdravili tudi delegati mednarodnih borčevskih organizacij ter tujih borčevskih delegacij. Gospod Serge Wourgaft, generalni sekretar svetovne federacije bivših borcev (FMAC), je med drugim dejal: »Pogosto kršenje načel listine Združenih narodov in mednarodne listine o človekovih pravicah, nepriznavanje pravic narodov, da sami odločajo o lastni usodi, vse pogostejše zatekanje h grožnjam in uporabi sile, vse višji je med bogatimi in revnimi državami, tekma v oboroževanju (ki postaja vse bolj nesmiselna in vse bolj samomorilska), ekonomski problemi, s katerimi se spopadajo vse države – ne glede na njihov ustroj, vse to žal predstavlja del našega vsakdana.

Zato ima delovanje svetovne federacije bivših borcev, bivših pripadnikov odporiškega gibanja in žrtev vojne, v katerega okviru je dinamična in dosledna članica tudi ZZB NOV Jugoslavije, velik pomen.

Ne glede na vse težave, ki se nenehoma množijo, ali pa morda prav zato, smemo obeležiti kot oblike naše epohe: vse večjo rast zavesti človeštva v težnji vseh posameznikov in narodov po pravičnejšem, bolj miroljubnem in svobodnejšem svetu. Analiza dogodkov, ki so se odvijali v preteklosti, kaže na dejstvo, da ne more nobena država, ne velika ne majhna, ne bogata ne revna, zanemarjati te univerzalne zavesti, ampak jo mora dolgoročno gledano – jemati v obzir.

Svetovna federacija nek-

danjih borcev, ki predstavlja pomemben del te zavesti, ne misli, da je vojna neizbežna. Globoko je prepričana v nujnost spoštovanja načel, ki jih vsebuje listina Združenih narodov in mednarodna listina o človekovih pravicah, prepričana je o nujnosti premagovanja sile s pravico, prepričana je v nujnost napredka in razvoja potrebne solidarnosti vseh držav, solidarnosti, ki vodi k pravičnejši razporeditvi bogastva v svetu, brez česar človeštvo ne more obstati.«

Serge Wourgaft je še poudaril, da je svetovna federacija bivših borcev FMAC dosledno izražala svojo odločnost v naporih za zmanjšanje oboroževalne tekme, za progresivno razoroževanje in poudarjala, da mora biti v vsaki fazi sprejemanje ukrepov o nuklearnem in konvencionalnem razoroževanju – izogibanje neravnoteži in zagotavljanje nezmanjšane varnosti vsake države ali skupine držav, tako da se zmanjša količina orožja in vojaška moč na najmanjšo možno mero. Stiriinpetdeset držav, ki so sodelovale na svetovnem srečanju bivših borcev 1979. leta v Rimu, je izrazilo skupno voljo za delovanje za mir in razoroževanje v svetu. To skupno hotenje so izrazili v deklaraciji, ki jo bo svetovno združenje posredovalo v svojem imenu, v imenu mednarodne konfederacije bivših vojnih zapornikov in mednarodne federacije pripadnikov odporiškega gibanja na drugi izredni seji generalne skupščine Združenih narodov, posvečeni razorožitvi (ki poteka te dni).

Skupščina SFRJ

V številnih vprašanjih izvajanja naše politike smo se znašli v skupni akciji s tovariši iz SR Hrvaške. Ta skupna aktivnost dveh organizacij je pomembna, ko se srečujemo s številnimi specifičnimi vprašanji ob naših tako imenovanih zahodnih mejah, mejah z Avstrijo in Italijo. Kakor vsi vemo, pa je za delo v tej smeri potrebno poznavanje specifičnega položaja, ki ni črno-bel, ni preprost, pa tudi ne uniformiran. Odvija se v okviru širokega kroga demokratičnih sil in v boju s fašističnimi silami, ki so v teh deželah še vedno potisnjene ob stran. Vendar je njihova aktivnost pogosto manifestirana prav v akciji proti naši državi, proti našim interesom in tudi proti skupnim interesom...

Menim, da je v zvezi s takšnim delom potrebno posebej poudariti, kje je v naših stališčih v prvi vrsti prisotna širina, potrebna za komuniciranje s svetom, neka odprtost za vse probleme današnjega sveta, da ne ostajamo obrnjeni nazaj, ne obračunavamo s preteklostjo, ampak smo odločno usmerjeni k iskanju skupnih interesov, najširših demokratičnih krogov, tako pri nas kakor v teh deželah...

Mi danes gradimo tudi na tradicijah tega velikega skupnega boja proti nacifašizmu ne le prijateljske stike

med organizacijama, ampak tudi prijateljske odnose med narodi, ki tukaj živijo, in med državami. Menim, da je potrebno poudariti, da so v naših političnih akcijah udeleženi praviloma visoki predstavniki oblasti z obeh strani, prav tako pa so borčevske manifestacije postale tudi meddržavne...

»Inflacijsko gibanje osebnih dohodkov, ki ne temelji na produktivnosti, na izdelavi, zmanjšanju stroškov in podobno,« je poudaril Stane Repar, »potegne za seboj tudi inflatorno revalorizacijo prejemkov. Ko se krog zapre, vedno izgubljajo tisti, ki imajo nizke prejemke. Pomeni, da so borci in vojaški invalidi, da bi ohranili sistem socialnozdravstvene varnosti, življenjsko zainteresirani za stabilizacijska gibanja, saj v nasprotnem postavljam pod vprašaj vso borčevsko in invalidsko varnost. Zato mora stabilizacija dobiti prednostno mesto v naši resoluciji.«

Branka Lazić, predsednica Konference za vprašanja družbenega položaja žensk Jugoslavije, je poudarila tesno povezanost družbenega in ekonomskega položaja žensk z bojem delavskega razreda naše države tako v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji kakor tudi v obdobju izgradnje naše socialistične samoupravne skupnosti. Poudarila je, da je

od skupnega števila zaposlenih v naši državi 36 odstotkov žensk, od tega 31 odstotkov v gospodarstvu (znatnimi razlikami po republikah in pokrajinah odvisno od stopnje razvoja družbeno-ekonomskih odnosov). V osnovnem izobraževanju je v skupnem številu 48 odstotkov deklic, v srednjem izobraževanju pa 45 odstotkov. V obdobju od osvoboditve

dnoosvobodilnega boja, takratnih dogodkov in osebnosti vojne kakor tudi neposredno povojnega obdobja mislim, da bi bilo dobro slišati objektivna mišljenja strokovnjakov na področju zgodovine, sociologije, znanstvene in umetniške kritike itd. Demistifikacija družbenega življenja je bila namreč vedno cilj vsake znanosti, kulture in politike, če se je ta

Generalpolkovnik Dane Petkovski, ki je v imenu jugoslovanske ljudske armade pozdravil kongres, je med drugim dejal: »Temu kongresu prenašam sporočilo in zaobljubo pripadnikov armade: Tako kot borci narodnoosvobodilnega boja in revolucije, delovni ljudje in občani vseh narodov in narodnosti Jugoslavije ostajajo trdno in odločno na Titovi poti, za ohranjanje sporočil narodnoosvobodilnega boja in socialistične samoupravne graditve. Armada tako kot borci z gnusom odklanja vse poizkuse zmanjševanja in razvrednotenja našega ustvarjenega revolucionarnega dela, v vojni in po njej, pod vodstvom največjega sinu naših narodov in narodnosti tovariša Tita. Takšni poskusi se kažejo skozi vsebino nekaterih objavljenih spominov in drugih publikacij v državi in zunaj nje, v gledaliških delih in filmih, v katerih se skozi takome-novano zgodovinsko in znanstveno resnico prikazuje v negativni luči narodnoosvobodilni boj in revolucija. Ko vse to beremo, se utegne zazdeti, da smo narodnoosvobodilno vojno in revolucijo izgubili, ne pa dobili in da zdaj raziskujemo, kdo je za to kriv. Takšni in podobni pojavi ustvarjajo nejanosti in zablode ter zavajajo zlasti mlade ljudi k različnim napačnim razmišljanjem in predstavam o našem narodnoosvobodilnem boju. Vse to razburja tako borce kakor tudi pripadnike jugoslovanske ljudske armade in druge delovne ljudi in občane, napaja pa malomeščanske, sovražne elemente v državi in tujini, poleg tega pa slabi skupno moralno moč vseljudskega odpora in družbene samozastite, nas odvrača od perečih nalog v nadaljni izgradnji, obrambi in zaščiti socialistične samoupravne Titove Jugoslavije. Zato pripadniki jugoslovanske ljudske armade pozdravljajo in podpirajo vse napore borcev NOV pri najodločnejšem obsojanju takih pojavov.«

do leta 1980 je bilo v skupnem številu diplomantov na visokih šolah 37 odstotkov žensk, samo v šolskem letu 1979/80 pa je bilo med tistimi, ki so opravili magistrirje, 26 odstotkov žensk in 21 odstotkov tistih, ki so obranile doktorske disertacije. Ob naštevaju vsega tega pa je Branka Lazić poudarila, da je še vedno mnogo več sklepov in resolucij kot pa dejansko rešenih vprašanj, ki se vežejo na položaj ženske – delavke, ustvarjalke, na njevo biološko – reprodukcijsko funkcijo ter njeno vlogo vzgojiteljice in matere.

»Menim,« je dejal Radislav Nedeljković, »da ne moremo ostati gluhi ob nekaterih stvareh, ki so bile zapisane v tisku v zvezi z nami, oziroma v zvezi s politiko glede na prejemke in proračunske izdatke ob pravicah borcev in vojaških invalidov. Ne smemo ostati neodzivni, če obstaja določena kritika. Celotno vztrajati morajo na tem, kar je upravičeno, in zahtevati dosledno izpolnjevanje obveznosti iz osnovne zakonodaje.«

V zvezi z nadaljnjim širjenjem družbenih aktivnosti, ki se nanašajo na negovanje revolucionarnih tradicij, je Veselinka Malinska dejala: »Pred odgovorne družbene organizacije stopa naloga, da vse vidike tega kompleksnega vprašanja temeljito obdelajo in proučijo. V pogojih vse bogatejšega družbenopolitičnega življenja mora negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij tako funkcionalno kot tudi metodološko spremljati sodobne družbene tokove in vse bolj razvito družbeno zavest. Tradicije naše socialistične revolucije zaslužijo po svoji vsebini, izročilu in zgodovinski vrednosti neki ustvarjalni pristop. Kakršnakoli improvizacija, rutinski odnos do stvari in skicirana slava le osiromašijo vsebino tradicij in tudi idejo, ki ostane tako brez trajnega odmeva, včasih pa pride na tak način celo do nepotrebnih dilem in nesporazumov ali celo do nasprotnega efekta od postavljene cilja.

Glede demistifikacije nekaterih vidikov našega nara-

snovala na znanstvenih in kulturnih načelih.

Naša socialistična revolucija od vsega začetka pa do danes označuje odkrivanje in osvobodjanje tokov družbenih odnosov. Njen največji prispevek v tej smeri je vsekakor njeno stališče iz leta 1948 v razsvetljevanju in radikalni demistifikaciji pogojev ter smeri nadaljnjega razvoja socializma pri nas in v svetu. Zasluga za to zgodovinsko zmago pripada predvsem politični zrelosti in revolucionarni odločnosti tovariša Tita ter v boju prekaljeni in nedogmatsko zgrajeni Komunistični partiji Jugoslavije.

Taxir Jaha je svojo diskusijo začel z besedami tovariša Tita, izrečenimi v največjem jeku revolucije, ki ostajajo moto naše revolucije, in naše skupnosti. Te besede so v revoluciji združile najboljše sinove vse narodov in narodnosti Jugoslavije, dale so in dajejo pečat celotnemu razvoju socialistične Titove Jugoslavije: »Beseda narodnoosvobodilni boj bi bila samo fraza ali pa celo prevara, če ne bi poleg splošno jugoslovanskega imela tudi nacionalni smisel za vsak narod posebej, če ne bi poleg osvoboditve Jugoslavije pomenila istočasno tudi osvoboditev Hrvatov, Slovencev, Srbov, Makedoncev, Albancev, Muslimanov itd., če ne bi osvobodilna vojna nosila vsebine, da resnično nosi svobodo, enakopravnost in bratstvo vseh narodov Jugoslavije. V tem je bistvo narodnoosvobodilnega boja.

Te besede so prepričljivo odjeknile prav v plamenu revolucije. Na njih se je zasnovovalo prepričanje v zmago nad skupnim sovražnikom. Zato si mi borci odločno prizadevamo za negovanje in nadaljnji razvoj pridobitev narodnoosvobodilnega boja, ki so še močnejše prišle do izraza v toku našega revolucionarnega razvoja. Negovanje je naša dolžnost in dolžnost generacij za nami. Mi smo sposobni in lahko častno izvršimo to revolucionarno dolžnost. Le na takšen način lahko preidemo s kvantitete na kvaliteto.«

Volilna konferenca ZRVS pred vrati

V sredo, 30. junija, se bo ob deveti uri v mali dvorani skupščine Slovenije začela volilna konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin. Delegati, ki so jih izvolile občinske konference ZRVS, mestni konferenci ZRVS Ljubljana in Maribor ter obalna konferenca ZRVS Koper, in delegati republiških sekretariatov za ljudsko obrambo in notranje zadeve, republiškega štaba za teritorialno obrambo in poveljstva ljubljanskega armadnega območja bodo pregledali minulo štiriletno delo.

V obdobju, ko je naša skupnost izgubila tovariša Tita in njegovega najbližjega sodelavca Edvarda Kardelja, je ZRVS Slovenije dokazala svojo idejnopolitično in akcijsko enotnost, pri čemer so člani in organizacije redno analizirali ter proučevali dogajanja, dosledno izpolnjevali programe ter z vso odgovornostjo prevzemali in uresničevali tudi druge naloge, predvsem na področju SLO in DS. Pri tem pa so se zavedali, da je nujno temeljito delo pri lastnem usposabljanju. Zato so uveljavili takšne metode dela, ki zahtevajo aktivnejšo družbenopolitično angažiranost ter delovanje. Pri tem so svoje znanje prilagajali zahtevam obsežnega koncepta SLO in DS ter ga uporabljali v svojem deležu pri obrambni vzgoji delovnih ljudi in občanov, še posebej pa mladine. Rezervni vojaški starešine pa so se pri izvajanju programov na vseh ravneh še tesneje povezovali z zvezo komunistov ter drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in JLA, TO ter vsemi drugimi obrambnimi dejavniki.

Brez dvoma pa bodo na volilni konferenci delegati namenili prav toliko ali pa še več časa razpravi o delu v prihodnosti. Člani ZRVS morajo še bolj ustvarjalno prispevati h krepitvi SLO in DS. Svoje delovanje morajo prilagoditi aktualnim družbenim problemom in ukrepom predvsem v zavarovanju in krepitvi notranje enotnosti in trdnosti naše družbe. Nenehno pa narašča in bo še naraščala odgovornost organizacij in članov ZRVS pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva.

Za minulo štiriletno delo rezervnih starešin lahko rečemo, da je bilo uspešno, hkrati pa je to tudi zagotovilo za uspešno delo v prihodnje. ZRVS kot organizacija ni v svojem tridesetletnem obstoju nikoli odpovedal in ni se bati, da bi v prihodnje. Uspešno bo uresničila vse naloge, ki jih bo pred njo in njene člane postavila naša družba.

Bojan Kuntarič

Kako poteka akcija NNNP?

Na mestni konferenci SZDL Maribor so ocenili dosedanj potek akcije NNNP 82 in pobude za nekatere nove akcije, ki jih pripravljajo v naslednjih mesecih. Težišče praktičnih vaj in akcij bo

na prometni in požarni preventivi ter usposabljanju ljudi za konkretne akcije. Med večjimi akcijami načrtujejo izvedbo splošne mobilizacije vseh sil SLO in DS v krajevnih skupnostih. Pri tem bodo

preverjali mobilnost in organiziranost in ugotavljali dosegljivost obveznikov.

Razen tega bodo pripravili tudi vaje, kako delovati ob večji prometni nesreči z večjim številom ponesrečencev, ob plazu in prevozu nevarnih snovi, ob večjem gozdnem požaru, požaru v industrijskem bazenu Maribora, ob poplavih ob povečanem pretoku Drave. Izvedli bodo evakuacijo pred zračnim napadom, zaklanjanje v zaklonišča pred zračnim napadom in gašenje požarov ter reševanje ljudi iz stolpnice, gašenje požara v strnjem stanovanjskem naselju in ob raznih drugih priložnostih. Vrsto akcij načrtujejo tudi krajevne skupnosti OZD in delovne skupnosti s področja preventivnih, izobraževalnih in drugih dejavnosti.

Ocenjujejo, da so v priprave v veliki meri vključili širok krog političnih, samoupravnih, delegatskih in strokovnih struktur in občanov iz mesta. Vsi kažejo veliko pripravljenost, ne le pri sodelovanju in pripravi akcij, temveč tudi, da kot nosilci storijo čim več za izboljšanje stanja, odpravljanje žarišč in za izobraževanje in usposabljanje ljudi za potrebe SLO in DS. V akcijo so se vsestransko vključili tudi organi UNZ Maribor in postaj milic, kar velja zlasti na področju izvajanja preventivnih in drugih ukrepov za zagotovitev večje prometne varnosti in zaščite družbenega premoženja. Na vseh šolah so organizirali obrambne dneve, ki jih bodo sedaj vsestransko analizirali in opozorili na dobre in slabe strani. Zavod za šolstvo in UNZ Maribor sta pripravila enodnevni seminar s področja razvijanja družbe-

ne samozaščite in vzgojnovarnostne kulture v učno-vzgojnem procesu, na katerem so sodelovali ravnatelji vzgojno-varstvenih zavodov, učitelji osnovnih in srednjih šol, ki so nosilci družbene samozaščite.

Odbor za pripravo mladine za tekmovanja s področja SLO in DS pri mestni konferenci SZDL je organiziral tekmovanje mladine osnovnih šol, na katerem so sodelovale vse šole z okoli 300 tekmovalci. Tekmovali so v streljanju z zračno puško, orientacijskem pohodu, praktičnih vaj s področja prve medicinske pomoči, ravnanju in razstavljanju puške ter v znanju civilne zaščite, požarne varnosti, prve medicinske pomoči, orientacije, poznavanje puške M-48 in topografije. Občinskega prometnega tekmovanja se je udeležilo 56 šol. Učenci so tekmovali v znanju, spretnosti vožnji na poligonu in vožnji po prometnih površinah. Poleg te akcije je Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Maribor pripravil še nekatere druge akcije. V okviru tekmovanja mladine so v krajevni skupnosti Razvanje organizirali nalet letal in demonstracijo požarne opreme in ogled orožja. Občinski štab CZ Maribor je skupaj s krajevnimi skupnostmi na Dravskem polju izvedel vajo v primeru zračnega napada na letališče. V okviru te vaje so mobilizirali tudi vse štabe civilne zaščite v vseh šestih občinah prek dežurnega sistema. Izvajajo se tudi potrebne priprave za izvedbo varnostnih in obrambnih načrtov organizacije SZDL v novih KS in novih občinah.

M. Kos

Tekmovanja ZRVS in ZSMS

Z letošnjim orientacijskim tekmovanjem rezervnih starešin in mladine občine Ljubljana-Siška so obeležili občinski praznik, obletnico ustanovitve slovenskih partizanskih brigad, kongrese ZK in 30. obletnico ustanovitve ZRVS.

Tekmovanje je potekalo na območju Goričan in Preske na 6 kilometrov dolgi poti, kjer so pohodniki streljali, izračunavali medsebojne vidljivosti posameznih točk, azimute in merili razdalje po karti za določene smeri. Starešine so reševale teoretične naloge ločeno od mladincev.

Zmagala je – letos že tretjič – ekipa iz Medvoda in tako osvojila v trajno last pokal občine Šiška. Med starešinami je bil najboljši Jurij Us iz Medvoda, drugi je bil Tugomer Petrovar in tretji Branko Semolič. Pri mladincih je bil najboljši Tomaž Mlakar iz Medvoda – pred Andrejem Petkom in Matjažem Bukovcem.

RS

Občinska konferenca ZRVS Ljubljana-Moste-Polje je skupaj z OK ZSMS pripravila že drugo orientacijsko tekmovanje šestčlanskih ekip rezervnih starešin in mladincev. Kljub nezahtevni progi in lepemu vremenu se je tekmovanja udeležilo le osem ekip (oziroma 48 tekmovalcev), kar je precej manj kot pred letom.

Na eni od kontrolnih točk so morale ekipe ZRVS in ZSMS iz občine Ljubljana-Moste-Polje streljati z zračno puško. Dobro streljanje je imelo velik vpliv na končno uvrstitev ekipe. (Foto: Milan Pritekelj)

Tekmovalci so na posameznih točkah reševali naloge iz vojaške teorije, topografije, taktike in zgodovine NOV. Prav tako so streljali z zračno puško, metali bombo v cilj in razstavljali in sestavljali puško M-48.

Lanskoletni prvaki, krajevna organizacija iz Zadobrove, niso uspeli obraniti prvega mesta, saj so bili šele tretji. Prvo mesto pa so osvojili rezervni starešine in mladinci s Kodeljevega, drugo ekipa iz Most.

Vilko Sluga

Taktično-orientacijska tekmovanja pa so pripravili tudi v Mariboru. Rezervni starešine in mladinci so tekmovali na 12 kilometrov dolgi poti, na kateri so med Tremi ribniki in Kamnico reševali različne naloge. V karto so morali vrisati celotno pot in kontrolne točke, na katerih so streljali s puško, plezali so po vrvi ter pokazali svoje znanje o atomsko-biološko-kemični zaščiti, protipožarni zaščiti, prvi pomoči in drugo. Rezervni starešine so reševali tudi taktično nalogo.

V skupni uvrstitvi je zmagala ekipa Hoč (Maribor-Tezno), druga je bila ekipa s Sladkega vrha (Maribor-Pesnica) in tretja ekipa Selnice ob Dravi (Maribor-Ruše).

Med ekipami ZRVS so bili najboljši rezervni starešine iz občine Maribor-Ruše, drugi tekmovalci iz občine Maribor-Rotovž in tretji iz Maribora-Pesnice. Pri ekipah ZSMS pa je bil vrstni red naslednji: Maribor-Tezno, Maribor-Pobrežje in Maribor-Pesnica.

Pri posameznikih so bili med rezervnimi starešinami najboljši Vlado Čafuta (Maribor-Rupe), drugi je bil Alojz Kodrič (Maribor-Rotovž), tretji pa Marjan Rožman (Maribor-Tabor). Pri mladincih pa so prva tri mesta zasedli Gorazd Fišer, Damjan Pavlinič in Ilka Rečnik, vsi iz Hoč (Maribor-Tezno).

K. M.

Ugodna ocena sodelovanja

Na seji medobčinskega sveta ZRVS severnoprimeških občin, ki je bila v Tolminu, so predvsem analizirali štiriletno izvajanje sklepov in stališč tega organa v občinskih konferencah ZRVS. Beseda je tekla še o spremembah v vodstvih občinskih in krajevnih organizacij ZRVS, ki so nastale po zadnjih volitvah marca in aprila letos, o posvetovanju s predsedniki in sekretarji ZRVS, organizacijskih in kadrovskih vprašanjih, praznovanju 30-letnice ustanovitve, o informativno-propagandni dejavnosti in drugem.

Udeleženci seje so ugodno ocenili izvajanje dogovorjenih in usklajenih programskih akcij, sklepov in stališč medobčinskega sveta ZRVS in pri tem zlasti ugotovili velik napredek pri planu splošnega vojaškega usposabljanja in idejnopolitičnega izobraževanja. Vse občinske konference ZRVS so uspešno izvedle celotne programe dejavnosti. V občinah so se ustrezno organizirali in tudi kadrovske okrepili.

Ugodno so ocenili tudi sodelovanje ZRVS na medobčinskem, medregijskem in zveznem srečanju rezervnih vojaških starešin. Naj pomenimo še to, da bo ob letošnjem dnevu JLA tradicionalno medobčinsko srečanje ZRVS iz vse Primorske v Tolminu, medregijsko pa v Postojni.

Udeleženci seje so se dotaknili še nekaterih drugih vprašanj, med katerimi je bila najbolj izpostavljena informativno-propagandna dejavnost. O delu idrijske in ajdovske zveze rezervnih vojaških starešin se še vedno premalo piše in ti tudi še vedno ne izdajata svojega internega glasila. Ugotavljajo, da je na tem področju dosežen napredek v Novi Gorici in Tolminu. Sprejeli so sklep, da se za novoizvoljena vodstva krajevnih in občinskih organizacij ZRVS organizirajo seminarji.

Potem ko so ugotovili, da je medobčinski svet ZRVS opravičil svoj pomen, so za novega predsednika medobčinskega sveta ZRVS severnoprimeške regije imenovali Stojana Blaja iz Idrije. Sedež medobčinskega sveta ZRVS bo v Idriji.

Mile Gojkovič

Skupna vaja

Pobuda občinskega štaba TO Tolmin, da skupno s komiteji za SLO in DS organizira v sodelovanju s teritorialno obrambo vajo v sklopu akcij NNNP 82, je bila sprejeta z veseljem. Vaja je izrazitejša potekala v štirih krajevnih skupnostih: Log pod Mangartom, Kred-Staro selo, Most na Soči in Slap ob Idriji. Osnovni cilj in smoter preverjanja je bila vloga in pomen ter mesto vseh struktur v krajevni skupnosti na začasno zasedenem ozemlju. Da bi predstava bila čim bolj realna – »prava«, so skupno z enotami TO sodelovale vse strukture SLO in DS v krajevni skupnosti.

Krajevna skupnost staro selo – Kred. V sestavi te KS, ki leži ob meji, so tudi vasi Robič in Potoki. Pozivi, ki jih je komite za SLO in DS krajevne skupnosti med krajane razdelil takoj, ko je dobil sporočilo, da se krajevni skupnosti približuje sovražnik, so med mladimi, delavci, kmeti in gospodinjami naleteli na povečano aktivnost in priprave na obrambo pred napadalcem. Obrambni načrt je bil aktiviran in vse je steklo, kot bi bilo že ničlikokrat preizkušeno.

Potrebno je bilo poskrbeti za varnost v krajevni skupnosti ter se povezati z enoto TO, ki deluje na tem področju. Povezava med komitejem za SLO in DS ter enoto je bila takoj dosežena. Gospodinje so prevzele vlogo oskrbovanja enote s prehrano. Nič nenavadnega ni bilo, ko so z zamaskiranim traktorjem pripeljale kosilo kar blizu položajev in ga razdelile.

Enote TO so se pomaknile v bližino vasi Potoki. Skupno z enotami JLA so proti večeru pripravili predavanje o protoklepem boju, ki se ga je kljub slabemu vremenu udeležilo veliko mladih, gospodinj, kmetov, pripadnikov enot CZ, NZ. Skratka, tisti, ki niso imeli obveznosti za zagotavljanje preventivnih mer, so se predavanja udeležili. Tudi o položaju sovražnika in namenu so bili krajani seznanjeni. Posebno zanimanje so pokazali vsi krajani za uporabo prirodnih sredstev za uničevanje oklepnih vozil. Posamezniki bi kar pričeli z akcijo. Ponoči so mladi celotno krajevno skupnost preplepili z najrazličnejšimi parolami in napisi proti sovražniku. Naloga je bila izvrstno opravljena.

Sovražnik se je polastil večjega objekta v vasi Kred in pričel z akcijami v sami vasi. Ko se je pričelo dani, so enote

Po končani vaji so udeleženci pozorno prisluhnili analizi. Ugotovili so, da so se vsi udeleženci dobro znašli v novih vlogah in uspešno opravili naloge.

TO udarile na sovražnika in skupno z enotami krajevne skupnosti onemogočile, da bi sovražnik nadaljeval z akcijami ter pripravil vse potrebno za prihod večje enote na področje krajevnih skupnosti. Vas in s tem krajevna skupnost je bila ponovno osvobodena in svobodna.

Skupna vaja je bila končana. Analiza je pokazala tesno sodelovanje vseh struktur v obrambi krajevne skupnosti in prizadevnost slehernega krajana, da se zoperstavi eventualnemu agresorju. Ali kot so v teh dveh dneh govorili: krajevna skupnost je enotna, vsi smo krajevna skupnost. To se je tudi pokazalo, saj ni bilo gospodinjstva, ki ne bi sodelovalo v vaji in na tak način pokazalo svoje pripadnost socialistični samoupravni Jugoslaviji.

Na koncu gre zahvala vsem, ki so sodelovali v vaji v vseh štirih krajevnih skupnostih občine, kjer so akcije potekale. Tudi enotam graničarjev JLA, ki so prispevale k temu, da so vaje bile še bolj »resnične«.

Vojko Hobič

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve Ne govorijo radi o sebi, rajši o svojem delu

Zaščitna enota milice? Na to vprašanje bi verjetno znalo pravilno odgovoriti le malo naših občanov. Pa ne zato, ker bi bila taka enota tajna in skrbno varovana skrivnost, ampak zaradi tega, ker njeni pripadniki delajo in o njih govori delo. Letos mineva deset let od začetkov te enote, zametki pa segajo še dalj. Zato smo obiskali enoto in se o njej in njenih pripadnikih pogovarjali z Ivanom Hočevarjem in Ivanom Grudnom.

Od postaje do enote

Začetki zaščitne enote milice segajo v leto 1955, ko so ustanovili postajo za zavarovanje oseb in objektov, ki je delovala v okviru takratnega tajništva za notranje zadeve v Ljubljani. Približno takrat so ustanovili tudi konjeniško enoto, ki je služila za zavarovanje prireditev in pomoč občanom ob morebitnih elementarnih nesrečah. Postaja je delovala tam do leta 1973. Tega leta je v našo državo vdrla teroristična skupina in pokazalo se je, da rabimo tudi specialiste za uničevanje takšnih skupin. Razformirali so postajo in

Naloge izhajajo iz samih imen čet in vodov. To pa pomeni, da je enota namenjena varovanju oseb in objektov, ki so kot taki določeni, za boj proti diverzantskim in terorističnim skupinam ter oboroženim posameznikom. Opravljajo operativno tehnične naloge v cestnem prometu, pomagajo pri preprečevanju in odpravljanju elementarnih in drugih hudih nesreč, opravljajo še druge naloge, za katere so usposobljeni. Prva in osnovna naloga vseh pripadnikov zaščitne enote milice kakor tudi vseh drugih delavcev organov za notranje zadeve pa je pomoč občanom in omo-

trinskih tekmovanjih, ligah, maratoni in drugih množičnih ter manifestativnih prireditvah. Prav tako pa so uspešno zastopali naše barve in barve milice na mednarodnih tekmovanjih smučarji – tako alpski kot tekači. Miličniki – konjeniki dosegajo vrhunske rezultate na tekmovanjih po vsej Jugoslaviji. Tekmujejo v okviru konjeniškega kluba Ljubljana. Potapljači so člani društva za raziskovanje morja in se redno udeležujejo vseh njihovih akcij in tečajev. Programa A in B pa sta temelj tudi za vzgojo začasnega sestava enote.

Idejnopolitično izobraževanje poteka v okviru družbenopolitičnih organizacij in po programu republiškega sekretariata za notranje zadeve. Večkrat jih obiščejo zunanji sodelavci in v obliki okrogle mize obdelajo kak problem ali dogodek. Pripadniki enote pa se izobražujejo tudi z vsakodnevnim spremljanjem dogodkov doma in po svetu. Povedati pa moramo, da so vsi miličniki iz enote člani zveze komunistov in je zato povsem razumljivo, da poteka idejnopolitično izobraževanje in usposabljanje tudi preko osnovnih organizacij.

Oprema je več kot dobra

Za opravljanje vseh del in nalog razpolaga enota s sodobnim voznim parkom, ki omogoča prevoz miličnikov in druge tehnike. Oprema in oborožitev, ki sta v osebni in kolektivni zadolžitvi, sta raznoliki, kar pomeni, da imata takšne, taktično-tehnične značilnosti, ki omogočajo opravljanje vseh nalog.

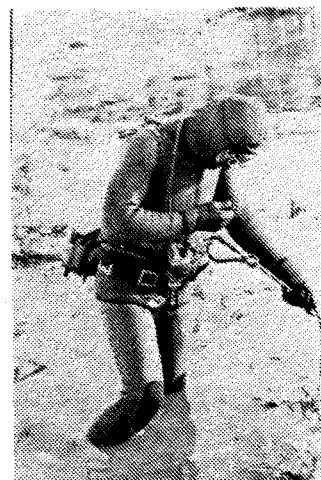
Enota tudi nima stalnega prostora za praktično usposabljanje. Tega tako rekoč ne potrebuje. Prostor za vajo je vsa naša republika. Težijo za tem, da bi vadili v najbolj resničnih razmerah, v katerih bi se lahko znašli pri svojem delu. Kako pazijo na varnost miličnikov pri praktičnih vajah, priča dejstvo, da

Piretehniko so opremljeni s posebno opremo, ki jih varuje pred posledicami eksplozije. Imajo tudi opremo za varno odstranjevanje eksplozivnih predmetov

nimajo težjih telesnih poškodb. Praske in odrgnine pa samo pričajo, da fantje delajo dobro in se uživajo v delu. To je dobro, kajti ob resničnem posredovanju bodo delali tako, kot je treba. Na praktične vaje pa vzamejo tudi medicinsko opremo za morebitno pomoč. Do zdaj so uporabljali predvsem obliže.

Ker jim je prostor za vaje vsa Slovenija, je jasno, da morajo dobro sodelovati tudi z vsemi upravami za notranje zadeve in drugimi enotami milice. Povsod so dobrodošel gost. Večkrat pripravijo skupne vaje s teritorialno obrambo. Občasno sodelujejo tudi z JLA. Tesne stike imajo z vojaško policijo. Članom zveze rezervnih vojaških starešin pa večkrat prikažejo delovanje in ukrepanje v posameznih položajih. Zadnje čase pa se pripadniki enote vse bolj vključujejo v obrambo in samozaščitno izobraževanje delov-

Potapljači veliko sodelujejo z združenim delom in muzeji. Kljub sodobni opremi pa je dobra stara vrv pomemben dejavnik pri njihovem delu.

nih ljudi in občanov. Pogosto predavajo v krajevnih skupnostih in pomagajo pri izvedbi akcij NNKP. Po osnovnih in včasih tudi na srednjih šolah predavajo o varnosti v cestnem prometu. Dobro pa sodelujejo tudi z občino in krajevno skupnostjo, v kateri imajo svoj sedež.

Preizkus in vaja

Tisti dan, ko smo obiskali zaščitno enoto milice, pa je imel vod za protiteroristično in protidiverzantsko delovanje eno od vaj. Taktična predpostavka je bila približno takšna: V bližini večjega slovenskega turističnega središča se je pojavila skupina oboroženih neznancev in vlamljala v počitniške hišice. Odnasala je obleko, hrano, tehnične predmete in če je dobila tudi denar. Na svojem rednem obhodu po svojem varnostnem okolišču je miličnik opazil sumljivo premikanje v neki zapuščen enonadstropni hiši. Po kratkem opazovanju je ugotovil, da je v hiši skupina štirih oboroženih moških. Odhitel je na postajo in sprožil akcijo. Miličniki so obkrožili daljno okoličico hiše. Pripravili so vse potrebno za zajetje neznancev. Pri poskusu zajetja so neznanci dva miličnika ranili in odgovorni so se odločili, da pokličejo na pomoč zaščitno enoto. Po alarmu so se člani protiterorističnega in protidiverzantskega voda pripravili za akcijo. V nekaj minutah je po njih priletel helikopter milice. Po polurnem poletu so že bili v bližini hiše z neznanci. Ko je helikopter pristal, so miličniki s kratkimi preskoki in medsebojnim pokrivanjem zavzeli položaje.

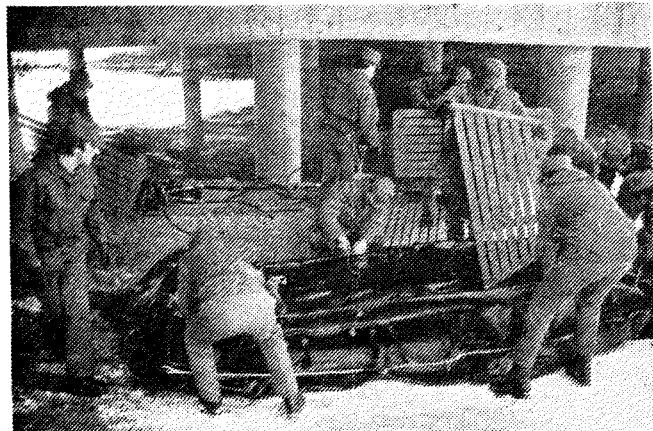
Vodja skupine je prevzel poveljstvo nad vso akcijo. Na nekaj sosednjih zgradbah je poslal ostrostrelce. Nekoliko bližje je poslal miličnika z orožjem za izstreljevanje dimnih bomb. Tri skupine miličnikov pa so se počasi in previdno približevale položajem za vdor v hišo. Neznancem je vodja akcije dal še eno možnost, da se predajo, vendar so ti njegovo ponudbo s smehom zavrnili. Po radijskih zvezah je vodja akcije preveril, ali so vsi na svojih mestih in ali lahko začne s samim vdorom. Vse je bilo tako, kot je predvidel v krat-

kem posvetovanju z drugimi miličniki. Medtem so se tri dvojke miličnikov, predvidenih za vdor, približale hiši na dobrih petdeset metrov. Neznanci jih niso videli, ker so tako mojstrsko uporabljali obliko zemljišča in drevje, pa tudi maskirna uniforma jih je skrivala pred pogledi. Vodja je oborožene neznance še enkrat poklical in zahteval, naj se vdajo. Tudi drugič so to zavrnili. Dvojke za vdor so dobile ukaz, naj se povsem približajo hiši. Vodja dvojke je bil hkrati tudi prvi in je budno opazoval položaj pred seboj. Ko je videl, da ni nobene nevarnosti, je dal znak in zadnji je pritekel do predzadnjega in tako naprej.

Vodja akcije je hotel ukazati obstreljevanje z dimnimi bombami, ko se je nenadoma skozi okno v pritličju pognal eden od oboroženih roparjev. Tekel je po sadovnjaku priti gozdu. Miličniki pa so bili pripravljeni tudi na to. Vodnik je spustil službenega psa in ta je v nekaj sekundah ubežnika dohitel in ga po kratkem boju podrl na tla. Vodnik, ki je pritekel za psom, je videl, da je ubežnik ranjen. Poklical je vozilo prve pomoči. To je ranjenca takoj odpeljalo v najbližjo bolnišnico. Vodja je ukazal, naj miličnika izstrelita dimni

Čez nekaj minut so se miličniki prikazali na vratih in peljali s seboj vkleknjene roparje. Vodja akcije je poslal k hiši intervencijsko vozilo. Vpadna skupina je medtem natančno pregledala ujete roparje in jih odpeljala na postajo milice. Vendar dvojke še niso končale dela v hiši. Vrnile so se v prostore in natančno preiskale, če morda niso česa spregledale. Ko so se miličniki vrnili in poročali, da niso nič našli, je vodja akcije sporočil, da so delo dobro opravili. Čestital jim je. Njegovim čestitkam pa so se pridružili tudi visoki predstavniki republiškega sekretariata za notranje zadeve in poveljstva ljubljanskega armadnega območja, ki so z velikim zanimanjem spremljali delo miličnikov in potek akcije.

Ze ta skromen opis ene od vaj protiterorističnega in protidiverzantskega voda zaščitne enote milice priča, da so njegovi pripadniki in vsi pripadniki enote vrhunske usposobljeni za naloge, ki bi jih pred njih postavili morebitni kršilec naše varnosti. Vendar pa usposobljenost ni vse. Med njimi mora vladati veliko prijateljstvo in tovarišstvo, saj bi

Med svojim delom se miličniki pogosto srečajo z vodnimi ovirami. Zato namenljajo premagovanju tem med urjenjem precej pozornosti

ustanovili četo za posebne naloge. Četo sta sestavljala dva voda, in sicer vod za posebne naloge in vod za zavarovanje oseb in objektov ter oddelek za prometno operativne naloge. Leta 1975 pa je oddelek za prometno operativne naloge prerastel v vod.

Medtem pa so se dela in enote tako povečale in razširile, da niso več mogli zado- stiti vsem zahtevam. Zato se je leta 1978 četa preoblikovala v zaščitno enoto z dvema četama. Prva četa opravlja posebne naloge, druga pa skrbi za zavarovanje oseb in objektov.

Notranja organizacija in naloge

Vsako četo sestavljajo vodi in oddeiki glede na naloge, ki jih opravljajo. V okviru čete za posebne naloge je vod za protidiverzantsko in protiteroristično posredovanje in vod za operativne tehnične preglede vozil. V primeru hujše kršitve javnega reda in miru bi prav tako posredovala ta četa. Pomagala pa bi tudi vsem občanom in drugim postajam milice s splošnim delovnim področjem ob elementarnih in drugih večjih nesrečah. V četi za varovanje oseb in objektov pa so vodi organizirani glede na objekte in osebe, ki jih varujejo.

Zaščitno enoto milice tvorita tako imenovani »stalni in začasni sestav«. Stalni sestav so miličniki, ki so z odločbo razporejeni v enoto. Začasni sestav pa so miličniki, ki so za določen čas razporejeni k njim in prihajajo po šolanju v kadetski šoli za miličnike v Tacnu in šoli za miličnike v Kotnikovi v Ljubljani.

gočanje nemotenega opravljanja vsakodnevnih opravil.

Usposabljanje

Za uspešno opravljanje nalog, ki jih naša družba postavlja pred zaščitno enoto milice, morajo vložiti precejšnje napore v organizacijo in izvajanje usposabljanja – tako strokovnega kot idejnopolitičnega.

Strokovno usposabljanje zajema splošni del, to je tisto področje, ki ga morajo obvladati miličniki ne glede na to, ali delajo na postajah s splošnim ali posebnim delovnim področjem da lahko opravljajo naloge, ki jih določa zakon o organih za notranje zadeve in drugi veljavni predpisi. Vsi pripadniki čete za posebne naloge morajo obvladati tako imenovani program »B«, oziroma program, v katerem se usposablja za izvajanje posebnih nalog, kot je iskanje pogrešanih oseb, preiskava terena in objektov, prehod čez vodne ovire in podobno. Tretji del strokovnega usposabljanja pa je usposabljanje za specialnosti. V tem delu se miličniki skupaj s starešinami odločajo in urijo za izvajanje nalog, kjer so potrebna posebna znanja. To so konjeniki, potapljači, piretehniko in miličniki, ki vrhunske obvladajo borilne športe. Da bi vse to miličniki z uspehom obvladali, morajo biti odlično psihično in telesno pripravljeni. Zato se v okviru urjenja velikokrat namenja ravno pridobivanju te pripravljenosti. Pridobljeno telesno in psihično pripravljenost pa miličniki s pridom uporabljajo tudi v raznih tekmovanjih tako znotraj organov za notranje zadeve kot tudi na raznih

Konjeniki zaščitne enote milice redno nadzirajo sprehajališča Ljubljancev. Občani jih radi vidijo, saj se počutijo bolj varne.

bombi v pritličje. Iz hiše se je začelo kaditi. Dvojke so si na glavo dale zaščitne maske in zasedle položaje okoli vhoda v hišo. Drug drugega so krili, ko so šli mimo oken in pozorno opazovali okna v nadstropju. Vodja skupine za

bili v resničnih razmerah zelo odvisni drug od drugega. Da se ne bi srečevali samo med delovnim časom, večkrat pripravijo tovariška srečanja, na katere povabijo tudi življenjske sopotnice miličnikov. Tako se

Roparji so onesposobljeni. Miličniki pa jih natančno pregledujejo, če morda nimajo skritega orožja. Še malo in lahko bodo sporočili, da so akcijo uspešno opravili

vdor je z avtomatsko puško razstrelil ključavnico na vhodnih vratih. Zatem so vrgli v prostor bombo s plinom za onesposobitev. Vodja je sporočil, da v pritličnih prostorih ni nobenega roparja in da bo nadaljeval s preiskavo hiše. Vodja akcije mu je ukazal, naj malo počaka, in hkrati dal znamenje za izstrelitev novih dimnih bomb. Nato je dovolil preiskovalni skupini, da je nadaljevala z delom.

tudi one spoznavajo med seboj in prispevajo h poglabljanju tovarišstva v enoti. Hkrati pa jim je to tudi mala zahvala za vse tiste trenutke, ko so same in so njihovi možje, fantje in zaročenci pri opravljanju dolžnosti. Veliko bi lahko povedale o njih, vendar pravijo, naj raje njihovo delo govori in ne one.

Bojan Kuntarič
Foto: Jože Kolarič

Partizanske domačije

28

Življenje, ki so mu zaupali

Na Čebinah so doma trdni gospodarji

»Kmetija, kakršna je naša, je tip višinske kmetije in ni ravno redkost v zasavskih hribovih, morda nekoliko manj v trboveljski občini. Raztresene so po hribovju, med Mrzlico, Partizanskim vrhom in Kumom in predstavljajo, vsaj po moji oceni, precejšnjo oskrbovalno bazo za večje revirske kraje, četudi jih v celoti ne morejo preskrbeti s kmetijskimi pridelki. Precej več bi se lahko še naredilo, sploh v teh časih, ko se bo vedno bolj treba opreti na lastne sile. Že res, da so zmanjšani davki za nas višinske kmete, da dobivamo posojila na daljše odplačilne roke, res pa je tudi, da je vse skupaj vsaj za deset let prepozno, da zamujamo pri urejevanju kmetov socialne in zdravstvene varnosti. Glejte, kmeta bi morali povsod izenačiti z delavcem, mu nuditi iste ugodnosti, sicer nam bodo vsi mladi pobegnili v dolino, v tovarne, ki nudijo dosti večjo gotovost mlademu človeku. Tako pa se negotovost zaradi hitrih skokov cen še povečuje.

Ne rečem, da se stvari v zadnjem času ne izboljšujejo, če nič drugega ne, vsaj to, da se dandanes kmet vse bolj počuti enakovrednega drugim. V preteklosti ni bilo

nosnejši račun. Mirko Šrubar goji perutnino, kure nesnice. 4250 živali se drenja v velikem hlevu tik nad strmino, ki grozi, da bo zdaj zdaj potegnila in požrla breg va-

ločnostjo in preudarnostjo, ki med množico diplom in pohval na stenah kaže naprednega gospodarja, trdnega kmeta iz rodu Dolinškovih, ki je na Čebinah živel dolgo vrsto let.

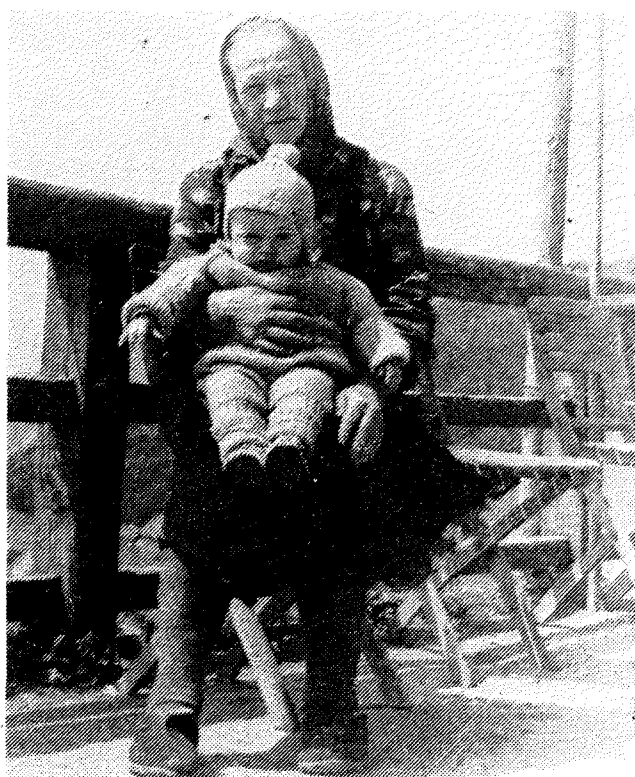
Ljudje, ki so jim zaupali

Stari Šrubar je bil čisti kmet. Pet otrok se jima je z ženo narodilo. Ivan-Džoni je ostal v zgornjesavinskih hribovih. Padel je v borbah za osvoboditev Zgornje Savinjske doline kot borec III. VDV brigade. Minka, Olga in Marta so po svojih močeh sodelovale z odporniškim gibanjem. Tudi Mirko.

»Na cvetno nedeljo 1941 so letala preletela hribovje,« je posegel v štirideseta leta čebinski gospodar, ki mu močno nagajajo oči. »Očeta so vpoklicali v starojugoslovansko vojsko in ko je ob razsulu prišel domov, je mračno zasitnil: 'Vojna še nikoli ni bila kaj prida stvar, pa tudi ta ne bo.'

Poslej se nekako ni brigal za dogajanje okoli sebe.

Ko so Nemci napadli Sovjetsko zvezo, so odšli prvi fantje v gozd. Oglasili so se pri nas – brez titovk, brez orožja. Dali smo jim jesti. Poslej so prihajali le pored-

Mati Šrubarjeva z vnukom

so imeli Šrubarjevi čebelnjak, ne pa tudi čebel, ki bi sodile tjakaj. Čebelnjak je imel drugačne obiskovalce. Sredi poletja se je vanj zatekla kurirska javka in je ostala tam vse do zime 1943/44, ko so se fantje preselili v kuhinjo za svinje pod hišo.

Raztrganci vohljajo

»Za javko smo vedeli starejši otroci in mati, ne pa tudi oče, vsaj v začetku ne. Fantje so prihajali po dogovoru. Jaz in sestra Minka sva jim nosila hrano. Kajkrat so prespali tudi na kozolcu. Imena mi gredo slabo v glavo, spomnim se le Miška Roberta, kurirja Marka, mladince Kristofa... vodili so politične delavce po kurirski liniji,« se spominja Mirko.

Mater je bilo včasih malo strah, ni pa oklevala, ko je bilo treba ljudi nahraniti.

»Lačnemu je treba dati jesti,« je na kratko, a pomenljivo odrezala, gubice nad očmi so ji zaplesale od skrbi za fante – dobro je vedela, zakaj so v gozdu.

V jeseni triinštridesetega so prišli v domačijo na Čebi-

Nemci se niso kaj prida obirali tod okoli, pač pa so raztrganci vohljali za partizani. Nekoč mi je Antonesko dejal, naj skušam čimveč izveči iz njih, naj navežem stike z njimi, jih pač na neki način privabim v domačijo, da bodo »peli«...

In so »peli«, dokler je šlo. Ko ni več šlo in so me Nemci pogruntali, sem odšel k partizanom. Pred menoj je odšel v gozd Ivan, pozimi 1943/44, jaz pa spomladi štirinštridesetega. Bilo je natanko 17. aprila. Odrajal sem k vosovcem na hrastniško območje. Starši in sestre so ostali doma.

Poleti štirinštridesetega so partizani na Čebinah poskrbeli, da je bila vasica, raztegnjena in razmetana po obronkih zasavskih bregov, na pol osvobojeno ozemlje.

Volčna, hrib nad domačijo, Nemci so mu rekli kar »Lagerspitz«, je postal taborišče za novince, mobilizirance. Tjakaj je odšlo precej hrane s čebinske domačije. Čebinska gospodinja, marljiva in pridna ženica, kakršna je že od nekdaj v čast slovenskim ljudem, se je zvesto dr-

so potem odšli na različne kraje. Ko je bila napovedana hajka, so se razbežali in poskrili v varnem zavetju gozda. Na Čebinah so ob takšnih prilikah prav tako zbežali, še prej pa odprli vsa okna in vrata – da jih ne bi nasilneži razbili.

»Če imajo namen krasti, bodo to tako ali tako storili,« je dejala mati.

Svetal spomin na mater.

Mirko brska med slikami, mladost se vrača, toplina se razliva po izbi. Mati in njeni drobļanci, fantje partizani, dekleta aktivistke...

Človek bi moral večkrat skočiti v preteklost, pobrskati za doživeti, sporočila so kajkrat suho zlato...

»Ko hajke niso uspele,« reče Mirko s šopom slik v rokah, »so nam pobrali, kar vsej vasi daleč naokoli, svinje in živino in jo poklali – da ne bi partizani imeli hrane. Naložili so meso na vozove in ga odvekli v Trbovlje, mimogrede pa zažgali še dva hleva in eno hišo, eno pa je vaščanom uspelo pogasiti. Brez pretiravanja lahko rečem, da je naša vas najbolj trpela v trbovski občini.

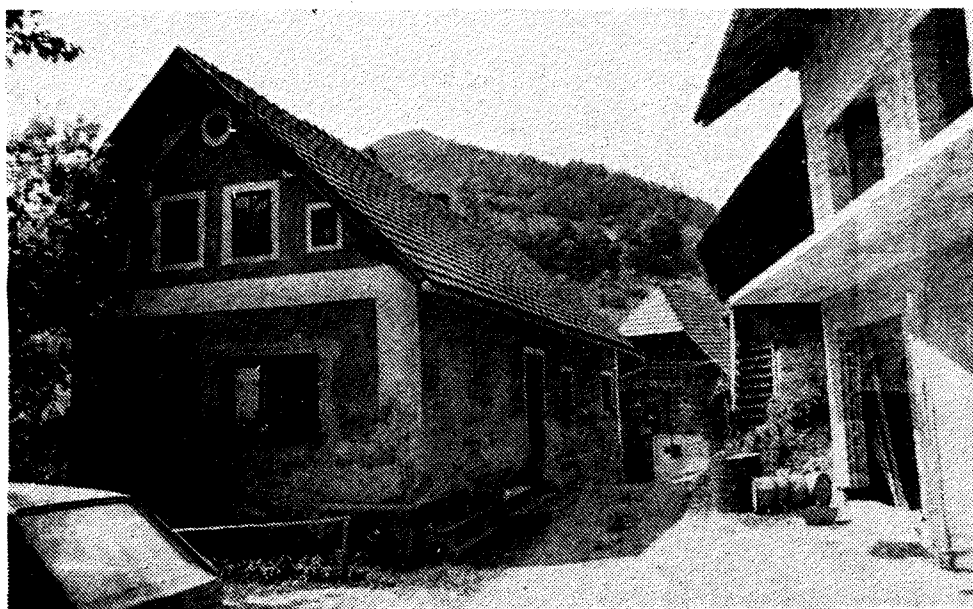
Jaz sem bil takrat na »bolovanju« v Moravčah, malo pa tudi doma, ker sem bil med borbo nekje med Trbovljami in Savinjsko dolino ranjen v glavo. Res sem šel potem nazaj, težav pa ni in ni hotelo biti konec. Zgodilo se je natanko 1. maja 1944...

Ostal sem v partizanih sicer res vse do konca, z rano pa sem se prikopal do vrtočevnice pa še sluh me je zapustil in če povem zelo po pravici, od takrat naprej kaj prida nisem več storil. Nisem mogel.

Ko se je vse končalo, so nam vrnili konje, dobili smo tudi dve kravi, da smo lahko začeli na novo. Počasi smo obnavljali čredo. Oče je kmalu po vojni umrl...«

Zares velika slika Tita napolnjuje prostor med okni.

Na eni od sten visi spomenica za Ivanom, njegova velika oljna slika. Drugje spet priznanje »Mirku Šrubarju za uspešno delo v zadrugištvi«, potrdilo o tem, da je

Ob stari domačiji raste nova. Sin, kmetijski inženir, skupaj z očetom plete novo gnezdo na Čebinah.

tako. Vemo, kako smo obravnavali kmeta.

Posebno poglavje so odnosi med zadrugo in kooperanti, kjer se interesi obojih dostikrat križajo, kar je sicer razumljivo. Za razvoj kmetijstva je zadruga prešibka, na pomoč bi morala priskočiti širša družbena skupnost, vendar dostikrat ni tako, obstaja pač mišljenje, naj to urejajo kmetijci sami med seboj, kar seveda ni in ne more biti prav. Pridelovanje hrane je področje, kjer bi moralo biti samoupravno povezovanje in dogovarjanje, združevanje dela in sredstev se posebej izrazito in do- rečeno.

Besede, ki jih je z zbrano mirnostjo kot otrok fizičke polagal predme Mirko Šrubar, partizani so mu rekli tudi Rajko, v prostrani, za ta čas prijetno hladni kmečki izbi na Čebinah pri Trbovljah, sem slišal že večkrat na svojih popotovanjih. Oprema hribovskih kmetij, ki so v veliki večini zaščitene in predstavljajo za vse nas neprecenljivo vrednost, zlasti na področju sprotnega ljudskega odpora, ni poceni, čestokrat tudi dražja kot za one v dolini. Ljudje v hribovih morajo vložiti neprimerno več dela, to pa seveda odžira do-

se. 3200 jajc dnevno podarijo lastniku, kooperantu Šrubarju.

Bi lahko hribovske kmetije preživele dolino s hrano, porečem.

»Težko, vendar precej bolj

Mirko Šrubar

kot doslej, če bi se znali organizirati, zadržno pa mislim, da bi bilo možno na primer to storiti vsaj na enem področju, recimo pri mesu. Če bi se orientirali na meso, potem bi odpadla preskrba z mlekom, oboje nikakor ne bi bilo mogoče,« odgovarja Mirko Šrubar z očitno prirojeno vljudnostjo, z mirno od-

ko in vselej so bili v civilu, z nahrbtniki in nihče ni prav vedel, kako in kaj. Naši še niso imeli prave predstave o vsem skupaj. Mati je sledila razumu in vesti in je ravnala prav.

Prihajali so torej, nenadejano, kar padli so v hišo, Grozdnik, Farčnik, Lojz Pirc in še nekateri, dokler ni jeseni 1942 prišel s četo Peter Kos-Petruška. Tistikrat smo imeli neke delavce, ki so pomagali pri kmečkih opravilih, Trbovce. Po dogovoru s Petruško smo šli prijaviti v Trbovlje, vendar to Nemcev ni kaj prida zanimalo, kaj šele pretreslo, saj niso niti pogledat prišli.

Spomin seže v čas, ko je I. štajerski bataljon napadel Trbovlje. Bilo je dvainštridesetega. Mirko se je ubadal z delom v hlevu in se je srečal, iz oči v oči, na hitro, bežno, s partizanom.

»Imel je velike, svetleče gumbje na jopici!«

Toliko so pustila leta. Oče se je še vedno držal nekoliko ob strani, a je zato mati čvrsto premislila. V hišo so prihajali terenci, Vili Vresk z ženo Marjetko, ki je pozneje padla, pa tudi on sam, in tako je bilo triinštrideseto na Čebinah precej razgibano. Nad hišo, na vrtu,

Jože Štok-Korotan skupaj z Mirkom-Rajkom

nah prvi vosovci: Anton Vrantan-Antonesko, Drago, Mali (Smodič), David, nekoliko pozneje še Jože Štok-Korotan. Prihajali so takole dvakrat na teden, zgodilo pa se je, da jih ni bilo blizu več dni.

»Kadar je Korotan odšel v dolino na akcije, sem mu posodil svojo civilno obleko. Jo je pač potreboval.

žala svojega pravila,« da je lačne treba nasititi! In fantje so jedli kot volkovi.

Tu in tam je kdo pobegnil in tako so si Nemci počasi ustvarili precej nazorno podobo o dogajanju na Volčni. Poiskali so rešitev in jo našli v dokaj pogostih hajkah, novincev pa le niso prestregli. Nikoli. Kajkrat se je na Volčni zbralo po dvesto ljudi, ki

Partizan Rajko, Mirko Šrubar

Mirko dobil red dela s srebnim vencem...

»Ob štirideseti obletnici ustanovitve VOS OF sem dobil spominsko plaketo,« reče nekako mimogrede, za odtenek preveč skromno.

Največje priznanje ljudem na Čebinah je njihovo življenje samo.

Življenje, ki so mu zaupali. Milenko Strašek

Ob 40-letnici preseljevanja Tržičanov in streljanja talcev na Čegelsah

Je to cena življenj izdajalcev?

Zgodilo se je 8. julija leta 1942 okoli desetih dopoldne, ko je bilo na Čegelsah pri Tržiču ustreljenih devet talcev. Njihove sivoce in sorodnike pa so odpeljali v Nemčijo. Kako se je to zgodilo? V noči s 7. na 8. julij so partiza-

Partizani so vstopili v Strupijevo hišo in začeli streljati nanj. Omahnili je in negiben obležal na tleh. Prepričani, da je mrtev, so partizani odšli. Toda to je bila le prevara. Strupi je bil le rahlo ranjen v glavo in je že po dveh

poklicu čevljar in se je potem, ko se je preselil v Tržič, poročil z Marico Našičevo.

Zakaj so izbrali Našičevo družino? Brata Milan in Karel sta bila že predvojna komunista. Milan je padel pozneje, 15. avgusta

ro in sedemletnim Marjanom. Prav tako so izselili tudi njeno sestro Ernesta z njenima dvema hčerkama, triletno Silvo in osem mesecev staro Viko. Življenje v taborišču Windsheim ni bilo lahko. Tudi sestro Darinko, dvain-

Ernest Našič ml.

staro mamo Katarino Koprivnik izseljen v taborišče, kjer je že kmalu umrl.

Nemci tudi starejšim niso prizanašali. V svoj seznam talcev so vpisali tudi ime enainšestdesetletnega Franca Mohorela, ki je delal v tržiški predilnici. Njegovo ženo Katarino so izselili. Hčerki Tončka in Anica sta bili že julija in avgusta 1941 partizanki v prvi Tržiški četi. Ko je bila ta 6. avgusta na Dobri razbita, sta sestri odšli k daljni sorodnici v Ljubljano. Tam je Anica pod imenom Milka Močnik žvela ilegalno vse do konca vojne. Tončko pa so kot kurirko OK KPS Kranj zara-

di izdaje februarja 1942 aretirali. Novembra istega leta je v Ravensbrücku ta enaintridesetletna že predvojna komunistka umrla.

Janeza Jagodica, bilo mu je enainštrideset let, so Nemci izbrali za žrtev zato, ker je bil njegov brat Franc med partizani. Njegove starše, sestro Anico s sinom Jankom, sestri Franco s sinom Mirkom in Marijo s hčerko Minko pa še starega očeta – vse so Nemci odpeljali v koncentracijsko taborišče.

Tistega strašnega dne, ko so Nemci streljali talce na Čegelsah, so v taborišče izgnali še Antonijo Djordjevič s sinoma osemletnim Brankom in triletnim Maksom, ter Kristino Švegal s sinom Edijem in sestro Antonijo.

Tudi Rudolf Josef, češki državljani, je bil tistega usodnega dne že zapisan smrti, pa se je le rešil z morišča v Čegelsah. Aretili pa so ga zaradi svaka Viktorja Srečnika. Prav tako so Nemci določili za izselitev tudi njegovo ženo s sinom Dragom. Ker pa se je izdal za Nemca, je puškin strel pred njim zastal, njegova družina pa je ostala doma

-nd-

Daniel Našič

Milan Našič

Marjan Patarič

Ernest Našič st.

ni vdrl v hišo dr. Viljema Elberta. Nameravali so ga ubiti, toda mož je bil na to pripravljen in je že dlje časa spal v Tržiču. Njegova vila je stala zunaj mesta, kar precej oddaljena. Partizani so mu zaplenili nekaj blaga. Potem so odšli k drugemu izdajalcu Petru Struparju, Vazarjevemu po domače, ki je stanoval na tedanji Ljubeljski, sedaj Koroški cesti. Strupi je bil zaposlen v predilnici, sicer pa je bil med okupacijo kot kulturbundovec in nacist imenovan za tržiškega podžupana. Kraju, kjer stoji njegova hiša, približno dva kilometra od središča mesta proti Podljubelju, pravi Čegelshe.

dneh prišel iz golniške bolnišnice.

Poskusa atentata na dr. Elberta in Strupija Nemci niso mogli prežvečiti. Sklenili so se maščevati. Žrte naj bodo iz tistih družin, ki imajo svoje ljudi med partizani. Hitro so se odločili. Iz Našičeve družine so izročili smrti na Čegelsah kar štiri člane: Ernesta Našiča, šestdesetletnega čevljarkega mojstra v Tržiču, dvajsetletnega Stanislava Našiča, gluhonemega delavca v tovarni Peko, komaj šestnajstletnega Danijela Našiča in Marjana Patariča, ki mu je bilo takrat 37 let, doma pa je bil iz kraja Vodeženci pri Vinkovcih. Tudi Marjan je bil po

1943. leta pod Krimom kot namestnik komandanta 3. udarne brigade NOV (Prešernove brigade). Njegov brat Karel pa se je umaknil v ilegalo. Vzdrževal je zvezo med Ljubljano in Gorenjsko. Oktobra 1941 so ga Italijani v Ljubljani aretirali. Pot ga je vodila skozi številne zapore in nazadnje v internacijo, kjer je bil vse do kapitulacije Italije. Javil se je partizanski komandi v Barju, kjer so mu omogočili priključitev tedanji prvi tankovski enoti NOV in POJ. Ta je vodila boje vse do osvoboditve Trsta.

Našičeva Marica, poročena Patarič, je bila izseljena v Nemčijo, skupaj s tremi otroki: Marto, Ma-

dvajsetletno delavko v bombažni predilnici, je doletela ista usoda – izselitev v Nemčijo.

Med talci je tudi ime Albina Purgarja, dvaintridesetletnega krojača. Njegovo ženo Anico pa so s sinčkom Albinom in mamo Marijo Dobrin poslali v nemško taborišče. Tam je Anica še isti mesec rodila hčerko Nušo.

Še dvojce mladih življenj je ugasnilo tisti dan: Antonu Janežiču je bilo 24 let, Ladislavu Knificu iz Tržiča, delavcu v tržiški tkalnici pa 22 let. Anton se je izučil usnjarske obrti in delal v tovarni »Runo« v Tržiču. Nesec dni pred ustrelitvijo mu je umrla žena, sedem tednov star sin pa je bil s

Karlo Našič pred spomenikom talcev v Čegelsah

Zastave – simboli, pod katerimi so se partizani borili, jurišali, žrtvovali življenja za en sam cilj – svobodo. Te, ki jih predstavljamo, so iz slovenskih enot ali podatkov o njih. Borci, starešine, tedanji mladinci in mladinke, ki so sodelovali v NOB, prav gotovo nosijo v sebi spomin na svojo zastavo. Mogoče so jo nosili

17

Zastava Cankarjeve brigade: slovenska zastava, izdelana iz svile. Na eni strani je z zlatorumenom nitjo uvezen napis: CANKARJEVI BRIGADI, ZMAGOVALKI V PRVEM TEKMOVANJU GLAVNI ŠTAB NOVJ ZA SLOVENIJO, na drugi pa: SMRT FAŠIZMU – SVOBODO NARODU. Zastava je dolga 52, široka 33,5 cm. Hranijo jo v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani.

18

Zastava Zasavskega bataljona: slovenska tribarvnica, izdelana iz šantunga, v sredini je rdeča peterokraka zvezda iz klobočevine. Iz klobočevine je tudi napis: ZASAVSKI BATALJON LOJZETA HOHKRAUTA. Velikost zastave: 108 x 70 cm.

Miha Butara-Aleks:

10

BEG V NEZNANO

Zidanica Franca Butare-Tičkovega v Dolu. Za ometom ob levem oknu je skoraj 37 let samevalo pismo, napisano v Beli krajini 1944. leta.

Pismo oziroma sporočilo, ki ga je leta 1944 iz Bele krajine poslala svoji teti – begunkin aktivistka Tončka Pavlovič iz Šutne, poročena Lovše, najdeno na skritem mestu za ometom ob oknu zidanice – brunarice v Dolu pri Šutni, kjer je v begunstvu prebivala Tičkova družina, me je spodbudilo, da vsaj na nekaj straneh obudim in zabeležim spomine na dogajanja ter ljudi, ki so se pred vojno, med vojno in neposredno po vojni srečevali v tej zidnici in v njeni okolici. Z vsebino pisma, ki ga je našel ob obnavljanju zidanice, me je seznanil njen sedanji lastnik Franc Butara – Tičkov, prvoborec in invalid iz Javorovice.

Družina Mihe Baškoviča, katerega oba sinova sta padla med NOB kot borca NOV, je živel v Rajhenburgu (sedaj Brestanica).

Poznejši dogodki so pokazali, da so o Faniki, ki je že ob prvem srečanju z našimi enotami dobila konkretne obveščevalne naloge, nismo zmogli. Naloge je izvrševala zelo uspešno, vestno in prizadevno, pa tudi junaško. Do konca vojne je mnogokrat s temi ali onimi obveščevalnimi podatki v nevarnih okoliščinah prispela v Škedenj, na Kraberk ali v dolino Žičnice. Poleg obveščevalnih podatkov je prinašala tudi sanitetni material in drugo, kar so potrebovali partizani. Naj bom konkreten: po ustanovitvi OZNE oziroma KOS (Kontraobveščevalne službe) smo potrebovali fotoaparate in fotomaterial. Ob nekem srečanju sem se o tem pogovarjal s Faniko. Povedala mi je, da pozna fotografa Ivana Čerica, poštenega Slovenca, ki ima ustrezen fotoaparat in fotomaterial.

Fotografu Čericu sem napisal pismo, v katerem sem ga naprosil, naj fotoaparat z ustreznim materialom odstopi partizanom. Že naslednjega dne je Fanika, ki je fotografu Čericu odnesla pismo, prinesla v Škedenj fotoaparat »Leica« in več filmov. V mesecu marcu 1945 sem v naselju Kot na Pohorju prisostvoval mladinskemu posvetovanju. Tam sem srečal in tudi osebno spoznal partizana in fotografa Čerica.

V noči na 25. marec 1945 je Bračičeva brigada, pri kateri je bil med drugimi tudi politični komisar IV. operativne cone, tovariš Dragomir Benčič-Brkin, prispela s Kozjanskega čez železniško progo Grobelno-Smarje pri Jelšah in Grobelno-Poljane in se nastanila v širšem predelu Kraberk-Tičevo. Takoj po prihodu je ugotovila, da so v skoraj vseh dolinskih predelih ob prometnicah nemške enote. In ne samo to. Sovražne enote so bile tudi na Pletovarju, prevoju med dolino Žičnice in Dramljami. Zaradi vsega tega je štab brigade bataljonom zelo natančno določil namestitev in naloge glede zavarovanja. Zasedeni in kontrolirani so bili vsi dominantni položaji, zato je obstajalo mnenje, da je zavarovanje brezhibno in da do presenečenj ne more priti.

Sredi popoldneva 25. marca sem dobil od Karla Zidanskega obvestilo, da je iz Konjic prišla Fanika in da naj se čimprej oglašim pri njegovi zidnici. S kurirjem sva se hitro napotila tja. Fanika mi je izročila nekaj sanitetnega materiala in izdatne količine dobre hercegovske »škiye« s papirčki vred ter povedala, da je v Konjicah in okoliških krajih zelo povečano število sovražnih vojakov. Njihova večja enota se očitno pripravlja za odhod proti krajem za Konjiško goro, je poudarila. Ker je predpostavljala, da je tam kakšna od naših enot, je sedla na kolo in pohitela proti Škedenju, da nam je to sporočila.

Po okrepčilu z dobrotami, ki nam jih je ponudil Karel, smo stopili pred zidnico in se poskušali fotografirati. Medtem je moj spremljevalec in kurir, ki je vestno opazoval okolico, opozoril na močno kološno nemških vojakov, ki so bili na pohodu po cesti od vasi Zice proti Škedenju in Špitaliču. Sklepali smo, da so to vojaki, o katerih je govorila Fanika. Na njih smo opozorili borce jurišnega bataljona Bračičeve brigade, ki so bili na položajih takoj za zidnico. Fanika je morala takoj oditi. Menili smo, da bo najboljša, če gresta s Karlom do njegove domačije na Škedenju, kjer je imela Fanika kolo. Od tam naj se takoj, ob koloni, še predno bo ta prispela v vas, napoti v Konjice. Če bi jo zaustavljali, naj pove, da je bila na obisku pri Karlovi družini, Karel pa naj to potrdi, če bo potrebno. Po tem dogovoru smo se razšli.

S kurirjem sva postala na hribečku nad zidnico in iz kritja opazovala cesto in kolono nemških vojakov, ki so se bližali vasi Škedenj. Še predno so prišli do vasi, se je iz nje na kolesu pripeljala Fanika in se ob koloni napotila proti Žičam ter Konjicam. Kar odleglo nama je, ko sva ugotovila, da je Nemci niso nadlegovali. Pomirjena sva se napotila v štab brigade, kjer sem štabovcem postregel s prinešenim tobakom in ob pripovedovanju o sovražnih koncentracijah ter koloni v dolini Žičnice večerjal. Še predno sem povečeval, je vstopil spremljevalec politkomisarija cone Jože Zbašnjik in prav počasi, skoraj bi rekel ležerno in neprizadeto izjavil, da so Nemci pred vrati. Nji-

hov poveljnik, verjetno prepričan, da ima pred seboj svoje kamerade, je mimo določenega števila partizanov, ki so posedli pred hišo in se pogovarjali, prišel do Jožeta, ki je slonel na podboju vhodnih vrat, in ga vprašal, katera četa je to. Ko sta eden in drugi ugotovila, kdo sta, se je Nemec, potem ko je izdaval: »A tako!«, z brzostrelko čez prsi zadensko umaknil v usek hribovske kmečke poti za hišo. Kmalu za tem je zaropotalo.

V malem almanahu, izdanem v septembru 1952. leta ob proslavi desete obletnice ustanovitve Tomšičeve, Serčerjeve, Cankarjeve in Gubčeve brigade, je na 33. strani med devetnajstimi borci prvega bataljona Tomšičeve brigade, ki so se sredi novembra 1942. leta kot prostovoljci prijavili za odhod na Gorenjsko in Stajersko, omenjen tudi »Oto« iz Dolnje Pirošice. Ta »Oto« pa je že omenjeni Franci Golobič, prvoborec in nosilec spomenice 1941. Tudi z njim sva se srečevala v Tomšičevi brigadi. Na Gorenjsko ali Stajersko jeseni 1942 ni šel, kot tudi ne drugi prijavitelci. V marcu 1943 pa je bil v skupini funkcionarjev iz sestava prvih štirih brigad, ki jih je GS Slovenije kot izkušene partizane poslal v pomoč hitro se razvijajočim partizanskim enotam na Primorskem. Tam je deloval predvsem kot skojevski funkcionar ter opravljal tako funkcijo tudi v sestavi IX. korpuse.

V enotah IX. korpuse, in sicer v brigadi Simona Gregorčiča, se je od kapitulacije Italije dalje bojeval Alfonz Jaklič iz Župece vasi, ki se je tudi že na samem začetku kot stanovalec Vajenskega doma v Ljubljani vključil v narodnoosvobodilno gibanje, bil interniran v Italijo, po njeni kapitulaciji pa je stopil v vrste NOV. Njegovo ime (kot ranjenega namestnika politkomisarja 2. bataljona brigade Simona Gregorčiča) se omenja v poročilu IX. korpuse glavnemu štabu NOV in PO Slovenije 17. 6. 1944. v zvezi z napadom na sovražno oporišče Kanal v dolini Soče.

Mnogi prebivalci z obeh strani okupacijske meje se še sedaj živo spominjajo prizadevnosti Franca Račiča ali Brčičevega Franceljna iz Dolnje Pirošice. Pomagal je domačinom, ki so se odločili

Narisal in priredil besedilo
JELKO PETERNELJ

Partizani na Pohorju

6. Pet borcev pa naj se prebije v hosto. Ko bo mitraljezec nehal nažigati po Nemcih, mora tista peterka udariti in tako kriti umik ostalih. Mitraljezec se je približal na razdaljo kakih 20 metrov od Nemcev, ki so se ravnokar pogovarjali o banditih. Takrat je po njih zaropotal mitraljez. Borcem se je posrečil umik mimo kapelice. Leon je s težavo tekkel, ker je nosil ranjenca, vendar so se prebili.

Sozd Merx

TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA

TEKO p.o.

63000 CELJE, Gubčeva 2

s svojimi poslovalnicami se
priporoča za obisk

Sozd Merx

7. Leon je prišel z ranjencem do neke hiše, kjer pa je tudi bila nemška zaseda. Z ranjencem se je prihulil k tlom in Nemci ju niso opazili. Vprašal je ranjenca, če lahko hodi. Če ne more, naj se vsaj plazi, da se bosta lahko izvlekla iz nevarnega položaja. Tako sta tudi storila in kmalu prišla do druge hiše, kjer so ju že nestrpno pričakovali ostali tovariši.

9. Partizani so za sabo nekako zakrili sledi, da jim Nemci niso mogli slediti. Domenili so se, da pojdejo z oslom in ranjencem proti Savinjski dolini. Okrog treh ponoči so šli mimo Motnika, tu pa so bili Nemci v zasedi. Padel je eden izmed borcev, ranjenca pa so komaj rešili. Tistega, ki je imel prestreljeno nogo, so partizani pustili pri nekem kmetu na Šipku. Čez dva tedna je umrl zaradi zastrupitve.

Sozd Merx

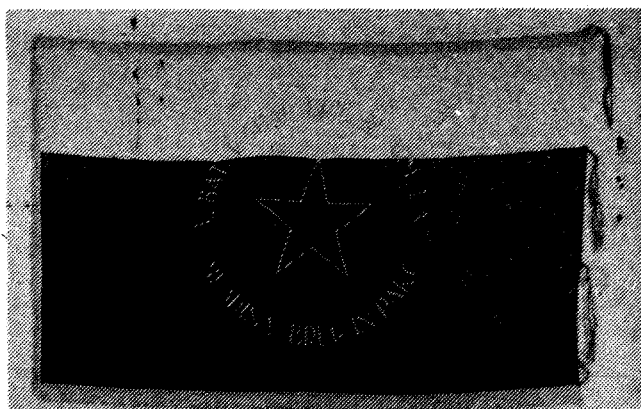

8. Za hišo so borci imeli osla, ki so ga pred kratkim kupili od neke ženske. Na tega osla so potem naložili ranjenca. Pri preboju pa je bil ranjen tudi pomočnik mitraljezca – dobil je strel skozi obe nogi. Čeprav je bil tako hudo ranjen, je hodil še kakih 5 kilometrov, potem pa je omagal. Partizani so tako imeli dva ranjenca: enega je nosil osel, drugega pa oni sami.

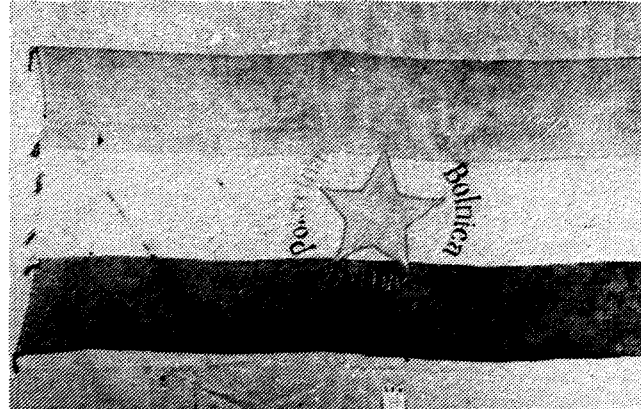
10. Na Šipku so se sestali z Borom in se z njim napotili proti Gorenjski, ker so hoteli dobiti zvezo s Kamniškimi bataljonom.

al; pa jih je naredila in darovala slovenska mladina. Razstavljene so v muzejih in vojnih poštah širom po Jugoslaviji. Zelo malo je
sili razvito, morda šodelovali pri njeni izdelavi.

19

Zastava 5. bataljona 1. gradbene brigade: slovenska tribarvnica, rdeče in belo polje sta iz ripsa, modro iz klota. Napis – V. BAT. I. GRAD. BRIG. IV. ARM. J. A. MLADINA – BREG IN PAKO – je strojno uvezen z rumeno prejšico. Zunanji rob zastave je obšit z resasto rumeno vrstico. Velikost: 140 x 90 cm. Hranijo jo v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani.

20

Zastava bolnišnice XXXI. divizije: jugoslovanska tribarvnica, napis – Pokretna Bolnica XXXI Div. – je uvezen z zlatorumeno nitjo. Velikost: 207 x 100 cm. Shranjena je v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani.

Podatke in slike zastav
zbral podpolkovnik JLA
Stevan Kovačević.

Prosimo, da podatke o ob-
javljenih zastavah pošljete
na TV-15, Miklošičeva 28,
Ljubljana.

za begunstvo, in tudi tistim politično obremenjenim prebivalcem Stajerske, ki so si za pobeg čez okupacijsko mejo izbrali predel v spodnjem toku Krke. Tudi sam se je umaknil na območje Sv. Križa pri Kostanjevici (Podbočja), v začetku 1943. leta pa je postal borec Cankarjeve brigade. Njegovo delovanje je dobro znano Francu Golobiču »Otu« in tudi Jožetu Borštnarju.

Tudi na obronkih vzhodnega Pohorja sem med novimi borci zasledil domačina. To je bil Jože Krkovič iz Račje vasi, ki se je pred nasilno selitvijo umaknil globlje na Stajersko, do Slovenske Bistrice, in se zaposlil v Visolah. Ko se je poleti 1944

Serčerjeva brigada zadrževala na Zg. Tinju nad Slovensko Bistrico, je vstopil v njene vrste in postal zgladen in prizadeven pripadnik obveščevalnega voda.

V Kozjanskem odredu niso bili redki fantje in moške iz obravnavanega dela izselitvenega območja. Tako sem konec decembra 1944. leta v vasi Lažiše, kjer je v februarju istega leta podlegel ranam Martin Srpič, srečal vrsto domačinov – partizanov. Med njimi so bili Ivan Zevnik iz Skopice, Jože Ajster iz Račje vasi, Stanko Lorber iz Mrzlave vasi, Ivan Vahčič iz Cerklje, Tone Ratič iz Župeče vasi in drugi. Skoraj vsi so bili funkcio-

narji. Ivan Vahčič je bil bataljonski intendat, Tone Ratič politični komisar bataljona itn. Neizmerno vesel sem bil, ko sem v istem obdobju, na Kalobju, kot pripadnika enote Kozjanskega odre-
da srečal bratrance Alojza Unetiča iz Cerklje. Vesel sem bil zato, ker sem zvedel, da se je tudi ta miren, vase zaprt in skoraj bi rekel (kljub letom – rojen je bil 1913. leta) sramežljiv fant odločil za umik pred selitvijo. Umaknil se je v vas Zdole in se takoj, ko se je v kraju organizirala narodna zaščita, vključil vanjo, poleti 1944 pa je postal partizan.

Kot ob vsakem srečanju z znanci smo se tudi tokrat pogovarjali o domačinih. Ivanu Zevniku sem povedal, da sta med starimi dolenskim partizani dva Tršeličeva iz Skopice in seveda tudi Jože Baškovič – Feliks ter da so vsi funkcionarji. Skratka vse, kar smo vedeli o domačinih, smo si povedali. Tudi na Kuntaričevega Franca iz Boršta nisem pozabil. Povedal sem jim, da se je takoj po ustanovitvi vključil v OF, da je bil vojaški referent in vodeči funkcionar narodne zaščite v Delavskem in Vajenskem domu v Ljubljani vse do aretacije in interniranja jeseni 1942. Po italijanski kapitulaciji je postal partizan. Najprej je bil pripadnik devete brigade, poleti 1944 pa je bil premeščen v Brkinski odred za političnega komisarja odreda. Njegovo aktivistično delovanje v Ljubljani mi je bilo osebno znano, ker smo bili Butarovi-Jože, Franc in jaz – ter Jurij Zlobko in Franc Kuntarič tako kot pred vojno (o tem pričajo fotografije iz 1940. leta) tudi v prvem in v začetku drugega leta vojne v tovariških stikih. Za ostalo sem zvedel iz vsebine pisma, ki sem ga prejel od brata Jožeta iz Dolenjske. Povedati moram, da me je v vsebini pisma še posebno razveselil podatek o tem, da je Francelj iz Ljubljane prinesel pozdrave od naše mame. (Po vojni sem zvedel, da sta se Kuntaričeva Franc in moja mama, potem ko je bil brat Jože aretiran in interniran, srečala na Miklošičevi cesti, pri frančiškanski cerkvi. Mama, kot verna kmečka ženica, je šla ravno iz cerkve. Kot znanec se mu je potožila za gorje, ki se dogaja. Med njunim razgovorom je sel mimo mož v

duhovniški obleki. Na njega je pokazala in rekla, da so tudi ti veliko krivi za gorje, ki ga ljudje doživljajo. Imela je vzrok za takšno trditve. Kmalu po aretaciji sina Jožeta, poleti 1942, se je kot mati pač napotila k visokemu cerkvenemu dostojanstveniku na škofiji s prošnjo, naj pomaga Jožetu. Toda ta mož – domačin, približno iste starosti kot Jože, jo je odslavljal z besedami, da se je Jože opredelil za komunizem, da zaradi tega niti besede v njegov prid ne bo spregovoril in da tudi z mamo nima kaj govoriti. Mama, ki je dočakala 87 let starosti, vse do smrti tega ni pozabila. Pripovedovala je, da je skoraj poznati ni hotel, čeprav mu je dostikrat, ko je »revček« brez staršev (umrli so mu v rani mladosti) prihajal k sorodnici v sosesčino, odrezala kos kruha.

Reči moram, da so bila srečanja, kot sem ga doživel na Kozjanskem, pravi užitek. Tudi smeja ni manjkalo. Eden od omenjenih partizanov mi je hotel kar cele Cerklje pripisati. Poudarjal je, da so ponosni name in da bodo po končani vojni cele Cerklje moje. Kaj sem mu mogel odgovoriti drugega kot to, da nise šel v borbo zaradi tega, da bi bile cele Cerklje moje, pač pa zato, da bi tudi Cerkljani bili svobodni in bi se lahko vrnili na svoje domove. Celoten razgovor smo pač obrnili na šalo.

Vzdušje med begunci

Značilno za begunce je bilo, da so se, kolikor so razmere dopuščale, povezovali med seboj in se obveščali o dogajanjih v krajih, kjer so ostali njihovi domovi, pa tudi o tem, kako se godi izgnancem v daljnih tujih deželah. Pisma, ki so prihajala od izgnancev, so spodbujala tiste, ki se še niso odločili za pobeg, da to storijo. Pri tistih, ki so že bili v begunstvu, so utrjevala prepričanje, da je bilo njihovo ravnanje pravilno. Posamezna, posebno zanimivejša pisma so krožila od družine do družine.

Se nadaljuje

Miha Baškovič s sorodniki, prijatelji in znanci na pokopališču v Spitaliču ob izkopu in prenosu posmrtnih ostankov sina Alfonza na pokopališče v svobodnih Cerkljah ob Krki. Med prisotnimi sta bila tudi Fanika, tedaj že poročena Vitez, in Karel Zidanšek

Na obrobju sezone 1981/82

Kulturniška sezona 1981/82 se izteka. Prišel bo (ali je že) čas bilanc. Prešteli bomo pluse in minuse. Nič posebno vznemirljivega ne bomo ugotovili. Sezona, ki je za nami, od vseh poprejšnjih v bližnji preteklosti ni odstopala ne v pozitivnih ne v negativnih smeri. Na vseh področjih kulturne ustvarjalnosti in poustvarjalnosti je bilo nekaj omenbe vrednih dosežkov (založniških – če omenimo Madžarevičev prevod »Gargantue in Pantagruela«, Kovačičevih »Pet fragmentov«, Snojev »Gavžen hrib« in še vrsto drugih, gledaliških – če pomislimo na Jančarjevega »Desidenta Arnoža in njegove« na Makarovičeve »Smrad opero« in nekaj podobnih stvaritev... in tako naprej), pa tudi nekaj klavrnih spodrslijajev, kot vselej. Izjemno razveseljiva ta sezona pač ni bila, a tudi ne pod ravniyo, kakršne smo vajeni.

Natančnejše preglede za nazaj bo seveda podala strokovna kritika, ko si bo ogledala vse, kar se je zgodilo v mesecih od jeseni sem. Srž celotnega premisleka pa bo morala biti presoja o tem, kako se bomo v kulturni ustvarjalnosti na eni in v kulturniški potrošnji na drugi strani, odzvali izzivom stabilizacije. Kajti nobenega dvoma ne more biti, da smo v minulih dveh desetletjih ne-

brzdanega potrošništva tudi na področju kulture ravnali ekstenzivno. Ničkolikokrat smo ugotavljali: vsega, kar si omislamo, je pravzaprav preveč; preveč papirja potiskamo, preveč je razstav, koncertov in predstav, da bi jih lahko »použili«; dobršno število stvaritev ima silno majhno porabniško zaledje. Seveda smo se pri tem in takem govorjenju ves čas zavedali dvoreznosti noža. Če je, denimo, res, da imamo Sloveni več poezije, kot jo zmoremo absorbirati, več slikarstva, kot si ga zmoremo ogledati, več ustvarjalnih potencialov, kot jih – v sedanjih okoliščinah – potrebujemo, je po drugi strani res tudi, da števila in obsega teh kapacitet nikakor ne bi kazalo zmanjševati, pač pa bi si morali toliko bolj prizadevati, da bi zvečali potrebe po življenju stvaritev lepote in duha, saj se natanko zavedamo, da so odstotki abstinencij kulture in umetnosti (tistih, ki ne bero, se ne zanimajo za gledališče, ne hodijo gledat razstav ter živijo zgolj zmaterializirano) vse preveliki. Med obema reziloma tega dvoreznega noža moramo torej temeljito premisliti. Res je namreč, da nas naložbe v ustvarjalnost, ki je deležna razmeroma majhne odzivnosti in izkazuje sila skope finančne učinke, stanejo izredno veliko – in so zato mar-

sikdaj same po sebi vprašljive. Zaostreni časi terjajo kajpak zmanjšanje vseh vrst naložbene porabe, tudi porabe na področju kulture. Vendar ne tjavdan in kar počez. Potreben je temeljit in globoko premišljen izbor. Skrajno neodgovorno je, če se pri tem prepustimo zgolj in samo kriteriju poslovno-finančne rentabilnosti (kar se, žal, tu pa tam že dogaja). Nedopustno je ravnati tako, da bi – zavoljo neizogibnega varčevanja – ukinjali lastno ustvarjalnost, ki nas (tako zdaj, kot nas je vselej v zgodovini) družbeno in narodnostno konstituira, »donosnemu« šundu in kiču pa bi puščali še naprej odprta vrata, ker pač prinašata nekakšen prihodek.

Če se število natisnjenih knjig pač mora zmanjšati, ker drugega izhoda v zdajšnjih okoliščinah zagotavljanja pasu ni, to zmanjšanje ne bi smelo iti na rovaš vrednih domačih in tujih književnih del. Če imamo manj deviz za uvoz tujih filmov, ne smemo opustiti uvoza najpomembnejših svetovnih filmskih stvaritev. Če bo manj denarja za gledališka snovanja, naj organizatorji in ustvarjalci naših dogajanj ne dvignejo rok, češ: ne preostane nam drugega kot poceni in cene- no glumaštvo. V težkih časih, ko je možnosti manj kot sicer, mora (berimo: bi mora-

la) biti skrb za kakovost še tolikanj bolj izostrena.

Kaj se dejansko dogaja, lahko presodimo sami. Kvaliteti so hočeš nočeš zaprta premnoga vrata, ustvarjalnost se prebije z vse večjo muko, cenenege blaga (predvsem v kinu, pa tudi sicer) je v izobilju in nemalokrat precej več, kot je dopustno.

Torej bi se dalo reči, da je čas za temeljito skupno presojo že v visokem zenitu. Skrajni čas je že, da bi se po pameti dogovorili, kaj bomo v naslednjih letih tiskali, kaj uprizarjali, koga vabili v goste... in kakšen bodo optimum naših ustvarjalnih in ustvarjalno-organizacijskih prizadevanj. Kajti nobenega dvoma ne more biti, da se bodo v okviru občega krčenja skupne porabe v letih, ki so pred nami, krčile tudi možnosti kulture. A ni potrebe, da bi ustvarjalnost zavoljo tega utrpela bistveno škodo. Če bi dosedanje ekstenzivnost nadomestili z dejansko intenzivnostjo, če bi izčrptali potrošniško cenenost, ki je je v nepotrebnem izobilju, če bi del ničeve predmetne potrošnje preusmerili v duhovno-kulturno potrošnjo, bi navsezadnje kljub vsem omejitvam, ki nas čakajo, ne bili na škodi, temveč na poti ozdravljenja naših kulturniških bolezenskih stanj.

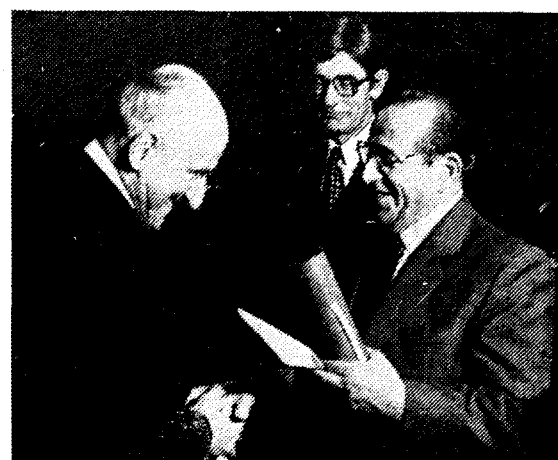
Izziv, ki je pred nami ob izteku sezone 1981/82, je nedvomno velik, kam nas bo popeljal, pa seveda še ne vemo.

V. Konjar

Podeljene nagrade »4. julij«

Pretekli teden so v Beogradu na slovesni seji sveta sklada ZZB NOV Jugoslavije za nagrade »4. julij« izročili letošnjim nagrajencem tradicionalne nagrade »4. julij«. Te zvezne nagrade vsako leto podeljuje ZZB NOV Jugoslavije za umetniška dela na tematiko narodnoosvobodilnega boja, in sicer za literaturo, glasbena dela, film, likovna dela itd.

Za letošnje nagrade »4. julij« je bilo predloženih 1300 del, nagrajenih pa je bilo 11 del.

Tudi letos je bilo v domu JLA v Beogradu nad vse slovesno, ko je predsednik ZZB NOV Jugoslavije Mito Dimitrijevski podelil četrtojuljske nagrade, ki so jih letos podelili že štirinajstič. Več o nagrajencih bomo poročali v prihodnji številki.

Med nagrajenimi deli sta tudi dve iz Slovenije. Tako so zvezno nagrado »4. julij« dobili: uredniški odbor zbornika »Dachau« (le-ta je že dobil Kajuhovo nagrado) in Slavica Pavlič ter Viktor Smolej za knjigo »Partizansko šolstvo na Slovenskem«. Za uredniški odbor zbornika »Dachau« je prevzel nagrado član tega odbora Stane Šinkovec, nagrado za drugo delo pa je prevzela Slavica Pavlič. Letošnje nagrade »4. julij« je izročil dosedanj predsednik ZZB NOV Jugoslavije Mito Dimitrijevski, v imenu nagrajencev pa se je zahvalil dr. Zoran Latič.

Č. N.

Kaj je z zgodovino Tomšičeve brigade?

V uredništvo TV-15 je prišlo pismo naše naročnice, ki prosi za pojasnilo:

Kupila in prebrala sem knjigo Francija Strleta TOMŠIČEVA BRIGADA – UVODNI DEL in z zanimanjem čakala nadaljevanje knjige. V radijski oddaji »Se pomnite, tovariši« 23. t. m. sem slišala pisca, »da ima napisanih že 31 poglavij naslednje knjige in da bo ta pripravljena za tisk že letos«. Takoj naslednji dan

pa mi je eden od znancev zanesljivo povedal, da je odbor brigade že novembra lani razveljavil pogodbo s piscem te zgodovine.

Kaj je torej res? Komu verjeti? In ali to pomeni, da bodo morali biti kupci in bralci, pa tudi borci te slavne brigade, zadovoljni kar samo z uvodom v zgodovino?!

Ker to zanima več bralcev, tudi vašega lista, vprašujem javno.

L. G.

Podobna vprašanja kakor tovarišica L. G. mi zastavlja veliko ljudi, ki me srečujejo in ustavljajo. To mi je v nemajhno uteho in spodbudo, saj priča, kako zelo si želijo branja izpod mojega peresa. Toda to zanimanje je zame tudi dodatna obveznost, ki pritiska name z vso težo. Zato bi rad najprej povedal, da bo druga knjiga o Tomšičevi brigadi za tretjino obsežnej-

ša od prve. Obsegala bo torej najmanj 800 strani, dobro napisati tako debelo knjigo pa niso mačje solze. To delo je izredno težavno, zahtevno in zamudno. Predvsem zahteva svoj čas, ki ga ni mogoče zanemariti kljub najsodobnejšim tehničnim pripomočkom. Od izida uvodnega dela v prvi izdaji je minilo komaj dobro poldrugo leto, zato bi prosil za malo razumevanja

in potrpljenja.

Obljuba, ki sem jo dal borcem Tomšičeve brigade v Žalcu in prek oddaje »Še pomnite, tovariši« vsej slovenski javnosti, ostane v veljavi, ker ima vse stvarne možnosti, da bo uresničena. Od 23. maja, ko sem izjavil, da je napisanih 31 poglavij, do 22. junija 1982, ko pišem ta odgovor, se je rokopis povečal za novih deset poglavij in jih je zdaj 41. To je čista resnica. Ponovno poudarjam, da bo rokopis za knjigo Tomšičeva brigada – 1942–1943 dokončan še letos, če bom le živ in zdrav.

Kdaj bo knjiga izšla, o tem nisem govoril, ker to ni odvisno le od mojega dela in moje volje. Resnica je, da je odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča pogodbo z mano enostransko razveljavil. O tem me je obvestil pismeno dne 22. januarja 1982, vendar je moj odvetnik razloge za ra-

zveljavitev kot neutemeljene zavrnil. Kljub temu ta odbor po dopisu z dne 12. aprila 1982 vztraja pri stališču, da nima do mene in mojega dela nobenih obveznosti, obenem pa namiguje, da bo poskal drugega pisca brigadne zgodovine.

Naj se tovarišica L. G., ki knjigo namerava kupiti, ne vznemirja zaradi tega! S pogodbo si je odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča namreč le zagotavljal ceno tiskanje knjig za borce te slavne partizanske enote, ki jim po en izvod brigadne zgodovine pripada brezplačno. Kaj bo zdaj, ali bo knjige raje kupil, ni bistveno, zakaj s tem, ko je odstopil od pogodbe, še ni rečeno, da rokopis ne bo mogel najti založnika. Moje skromno mnenje je tako, da nam je sloga potrebna bolj kot kdajkoli, saj je zadnje čase pri tiskanju knjig tudi brez nesloge preveč težav...

Franci Strle

DOGODKI

Levstikove nagrade 1982. Z vsakoletni-mi Levstikovimi nagradami – letošnja podelitev je bila že trindvajseta po vrsti – izraža založba Mladinska knjiga priznanja za najvidnejše dosežke v ustvarjanju knjižnih izdaj, namenjenih otrokom in mladini. Letošnji nagrajenci so: pisatelj Branko Hofman (za mladinsko povest z naslovom »Ringo Star«, katere tema je sedanje utesnjeno življenje otrok na mestnih ulicah in v okoliščinah sodobnega meščanskega družbenega okolja sploh), slikarka Kamila Volčanšek (za svoje ilustracije h knjigi »Kralj Drogzograd« bratov Grimm) ter naš znani »zvezdogled« profesor Pavel Kunaver (za svojo knjigo »Pravljica in resnica o zvezdah«, napisano v iskrenem navdušenju nad lepoto in modrostjo pravih zgodb o zvezdah – ob obilici znanstvenih podatkov in spoznanj, ki so plod avtorjevega dolgotrajnega raziskovanja nebesnih pojavov.)

Župančičeve nagrade 1982. V Ljubljani podelijo vsako leto ob obletnici smrti pe-

snika Otona Župančiča – Župančičeve nagrade za ustvarjalne in poustvarjalne dosežke na področju kulture. Podeljuje jih Ljubljanska kulturna skupnost. Letošnji nagrajenci so bili: filmski publicist France Brenk, likovni kritik Janez Mesesnel, slikar France Peršin, likovni zgodovinar in teoretik Braco Rotar, gledališki igralec Niko Goršič in operna pevka Vanda Gerlovič.

Prva knjižica v zbirki »Slovenski film«. Slovenski gledališki in filmski muzej se je namenil izdajati knjižno zbirko, v kateri bi bili zapovrstjo predstavljeni posamezni ustvarjalci slovenskega filma. Prva izmed knjižic je posvečena »českemu prišleku« Františku Čapu, ki je v petdesetih letih s filmi, kot so »Vesna«, »Trenutki odločitve«, »Ne čakaj na maj«, »X-25 javlja« ter »Naš avto«, prispeval svoj delež k širši gledalski uveljavitvi našega dotlej obrtno ne kdove kako dodelanega filmskega snovanja. Popularni vrhunec Čapovega slovenskega ob-

dobja je bila njegova »Vesna«, svoj ustvarjalni vrh pa je dosegel v »Trenutkih odločitve«, etični drami zdravnik, ki se v spletu okoliščin opredeli, da bo prestopil nevidno črto in se pridružil partizanom. V knjigi so poleg nadrobni razčlenitev ter Čapove fil-mografije objavljeni tudi spomini slovenskih filmskih režiserjev in drugih filmskih ustvarjalcev na Františka Čapa in njegovo delo med nami.

30. mednarodni poletni festival v Ljubljani. Začel se je 21. junija, iztekel se bo 27. avgusta. Na sporedu bo približno šestdeset raznoterih glasbenih, plesnih, gledaliških in drugih prireditev, med njimi večina domačih nastopov ter niz omembe vrednih tujih nastopov. Nekatere je vredno omeniti posebej: Orchestre du Capitol de Toulouse (eden vodilnih francoskih orkestrrov), komorni orkester latvijske filharmonije iz Rige, Madžarski državni simfonični orkester, italijanski moški zbor Coro polifonico di Ruda, Državni baletni ansambel iz Bratislave, Teatr satiry iz Moskve, Opera Državne-gledališča iz Brna, vodilno sodobno glas-beno gledališče The Fires of London, Koz-ški ansambel plesov in pesmi iz Kubana,

Nacionalni folklorni ansambel Gvineje, mongolski folklorni ansambel Ubsnurske-ga ajmaka, Ballet Espanol de Maria Rosa in še vrsto drugih. Kar ob teh razmeroma le-pih napovedih obžalujemo, je dejstvo, da ljubljanski Festival že vsa leta svojega ob-stoja zaman prosi za sredstva, ki bi mu omogočila tudi lastno produkcijo te ali one gledališke, glasbene ali plesno-baletne stvaritve. Bilo bi dragoceno, če bi kakšno premierno izvedbo dočakali kdaj tudi po tej poti, v Križankah, poleti.

Celovška predstavitev slovenskih za-ložb. Slovenski knjigarni v Celovcu, Naša knjiga in Mohorjeva knjigarna, sta se name-nili predstaviti koroškemu občinstvu vseh 22 slovenskih založb. Prva je bila pred dne-vi na vrsti Slovenska matica. Poseben pou-darek je bil na dveh novejših izdajah: ure-dnika Valenc Vodusek in Milko Matičetov sta predstavila drugi zvezek Slovenskih ljudskih pesmi, predsednik Slovenske ma-tice dr. Bogo Grafenauer pa je spregovoril o slovenskem prevodu Linhartovega »Po-skusa zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije«.

Na obisku pri Tonetu Svetini »Pišem le pozimi«

Bil je vroč poletni dan in nad blejskimi vršaci so se podili tropi belih oblakov. Po vijugasti obrežni cesti so rohnele kolone avtomobilov in tam na jezoru so se gruče turistov pozibavale v drobnih pisanih čolnicah. V hiši Toneta Svetine sredi gruče blejskih hiš pa je bilo kot v mičnem zasebnem umetniškem hramu, ki se ne ozira na noben letni čas: vsepovsod slike, velike in majhne, pa raznolike lovske trofeje in bravurozne kovinske skulpture najrazličnejših oblik in namenov. Celo zajetni kamin v kotu sta krasili kovinski kariatidi v obliki sov in vrsta kipcev nad njim bi lahko krasila timpanon kakega pravega umetnostnega hrama.

Pisatelj je bil tega dne že nekoliko utrujen. Pravar kar se je dvignil od naporenega kiparskega dela in prišleki so ven in ven trkali na njegova vrata. Zdaj smo zasedli že ves kanape in naslonjače v sprejemnici in pisatelj, čeravno v usnjenem delovnem predpasniku in s kovinarsko čepico na glavi, se je zapletel v živahno pogovorno simultanko, ki ji je lahko kos le največji mojster govorne besede. A vendar je zlahka obvladoval svoje misli,

serviral jih je na kratko, zgoščeno in pronicljivo – sploh v svojem značilnem slogu. Toda pogovor je bil kljub vsemu povsem neobvezen, spročen, zato je tudi misel preskakovala misel in se je naš kletpet pogosto prepletal zgolj z veselimi prijateljskim pomenkovanjem.

»Zdaj imam v pripravi novo knjigo – Med nebom in peklom,« je med drugim vrgel na mizo Tona Svetina. »Knjiga bo imela šeststo strani, bo pa tudi to pot predstavljala epopejo naše revolucije. Zdaj v nadaljevanjih že izhaja v Ljubljanskem dnevniku. Sicer pa kot navadno pišem zelo hitro, brez veliko popravljanja. Drugače ne znam. Seveda pa pišem le pozimi. To je najboljši čas za pisanje. Poleti pa sem pri drugem delu. Predvsem kiparim in hodim na ribolov, vabijo pa me tudi na razne prireditve.

Pišem tudi pesmi. Sedaj jih imam že okoli dvesto. Ne, niso ljubezenske, pač pa se ukvarjajo s človekovo eksistencialno stisko. Ta je danes še kako prisotna. Pravzaprav ob čedalje večjem rožljanju orožja vse bolj zaznamuje naš čas.

Toda vse te pesmi še ni-

so pripravljene za objavo. Najprej jih bo treba izbrati. Potem bomo videli. Je pa to žal pri nas precej slabo vrednoteno delo.

Poezija še vedno nima prave veljave. Kdo ve kakke veljave pa kmalu ne bodo imele tudi literarne revije same. Preveč jih je. Tako kot je preveč tudi

ter nam je tudi Tonetov sin Vojko, ki tudi že prav mojstrsko vihti čopič, pokazal nekaj svojih del. »Danes že prav vsak živčnej riše,« je izstrelil Tone Svetina. »Razumljivo, saj je risanje vendar najboljše zdravljenje živčnosti.

Toda prodre jih le malo. Ali nimajo prave moči, da

»Kiparstvo mi pravzaprav pomeni materializacijo idej, ki se kopičijo v meni,« pravi Tone Svetina. »Sam razpolagam že s toliko idejami, da bi jih lahko izvažal...«

časopisov. Lahko bi jih pol ukinili. Le kaj nam je denimo treba Nove revije. Ne verjamem, da bo kaj dosti novih idej. Treba bi bilo zamenjati uredniške odbore in koncepte. To bi zadostovalo.

Pogovor se je tu pa tam zasukal tudi na likovno umetnost. To tembolj, ker smo ven in ven pogledovali na impozantne Jakijeve slike po stenah

bi se povzpeli, ali pa jim to onemogoča likovna srenja.

V veži tik zraven je od časa do časa zazvonil telefon. Zgovorni pisatelj se je za hip umaknil k slušalki, potem pa spet sedel med nas in nadalje razpletal svoje misli. Besede so sploh vrele iz njega kot vulkan, videti je bilo, kakor bi jih črpal iz orjaškega neusahljivega vrelca.

Branko Vrhovec

Veliko skupnega

Da imajo mladi in borci veliko skupnega, je bilo ponovno mogoče slišati na skupni seji predsedstev obeh organizacij občine Rotovž, ko so v tovariškem razgovoru izmenjali mnenja o programskih usmeritvah za 11. kongres ZSMS, ki bo letos oktobra v Novem mestu.

O omenjenih programskih usmeritvah je bilo slišati že precej različnih mnenj in pripomb borcev, pa tudi mladi sami bodo verjetno še marsikaj dodali ali spremenili. Sicer pa je dokument v javni razpravi. Za kaj torej gre?

Borci pogrešajo v programskih usmeritvah Tita, bratstvo in enotnost med našimi narodi, pozornost mladim do odpravljanja zla, ki pesti mlado generacijo (alkoholizem, narkomanija, huliganstvo in podobno). Pravijo, da so posamezna stališča med seboj v nasprotju, predvsem pa se jim zdi, da ni pravega poudarka na ohranjanju tradicij NOB. V zvezi s tem je sporen zadnji stavek odstavka na strani 43, ki pravi:

»V ZSMS se bojujemo za to, da se odnos do naše zgodovine zgradi predvsem na znanstvenem, odprtem in javnem obravnavanju vsakršnih tabu-

jev. Aktivnost mlade generacije pa mora v tem odnosu preseči položaj pasivnega udeleženca na raznih manifestacijah, kajti s tem načinom bomo dosegli večje uspehe, kot pa jih dosegamo zgolj z organiziranjem raznih proslav in obeleževanj različnih zgodovinskih dogodkov. Prav tako se zavzemamo za čimbolj odprto in atraktivno prikazovanje naše revolucionarne zgodovine, ob tem da smo proti vsakršni banalizaciji in komercializaciji. Vse to seveda predpostavljamo, da se odpovedujemo tako imenovanemu 'gojenju revolucionarnih tradicij', kar predpostavlja v bistvu odnos do nečesa, kar je zgodovinsko mrtvo in kar nima temeljnega vpliva na nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov.«

Mladi so poudarili, da zelo cenijo pridobitve revolucije, še posebno bratstvo in enotnost med narodi, tovarištvo in samoupravni sistem, saj je bila ravno mlada generacija v prvih bojnih vrstah za te vrednote. Iz pogovora je bilo zato moč povzeti, da je besedilo nekoliko nejasno zapisano, saj drugače verjetno ne bi bilo kamen spotike. Hkrati pa so mladi še povedali, da tudi oni želijo in hočejo biti revolucionarni, kar je pravzaprav lastnost mladega rodu.

Pri vsem tem, pa ne odklanjajo pomoči starejše in izkušene generacije, temveč si je celo želijo, saj je je veliko premalo – vendar tiste prave, ki slovi na medsebojnem zapuanju.

Dogovorili so se, da bo mladinsko predsedstvo še enkrat razpravljalo z borci o bistvu ohranjanja revolucionarnega izročila, da bo treba več pozornosti posvetiti delu mladim v krajevnih skupnostih, še posebno pa mestu in vlogi predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Ravno pri tem predmetu bi morali mladi dobiti pravo osnovo za angažirano delo na vseh ravneh, žal pa v praksi ni tako.

Formulacija zadnjega stavka na 43. strani programskih usmeritev za mladinski kongres ni ustrezna tako po mnenju borcev kot mladine. Občinski odbor ZZZB NOV Rotovž bo opozoril zavod za šolstvo v Mariboru, naj posveča več pozornosti temu, kdo in kako predava na šolah o samoupravljanju. Več za boljšo osveščenost mladine bo moral narediti tudi koordinacijski odbor za ohranjanje tradicij NOB pri SZDL, borci in mladina pa se bodo še večkrat sestali in poskušali težave odpravljati skupno, kar si oboji želijo.

Zlatka Rashid

Obisk v Kumrovcu

V četrtek 10. junija je odbor aktivna upokojenih novinarjev za svoje člane, med katerimi so kar številno zastopani udeleženci NOB, organiziral izlet v bližnjo Hrvaško. Že ob 7. uri zjutraj smo se zbrali na Trgu osvoboditve okoli avtobusa Alpetoura iz Škofje Loke vsi udeleženci – kar 44 po številu – čeprav je bilo bolj kislo vreme. Po pozdravu predsednika aktivna tovariša Karla Makuca, ki nam je pojasnil, kam nas bo popeljala pot, je tovariš France Strle začel opisovati kraje, kjer se je borila Tomšičeva brigada in tudi XIV. divizija, zakaj peljali smo se prav ob poteh teh zgodovinskih bojev. Vmes nas je zabaval Ivan Jan, partizanski pisec. Kmalu smo se ustavili v Rogaški Slatini, ki pa je bila kot nalašč tik pred turistično sezono vsa prekopana, kot bi bilo po bitki. Kmalu smo se naveličali tega kraja in po okrepljenju krenili naprej v Krapino, kjer je bilo kaj videti: od krapinskega pračloveka pa do skulptur prazgodovinskih živali, v muzeju smo videli tudi razvoj zgodovine v teh krajih. Po kosilu v prijetni senci in ob prijazni postrežbi v gostilni »Pod starima krovovima«

smo odšli v Gornjo Stubico, kjer smo si ogledali zares veličastno mojstrovino kiparja Avgustinčiča. Vredno si je ogledati vsako podrobnost te velike stvaritve, v katero je vgrajenih kar 30 ton bron in je kompozicijsko izredno dovršena.

Pot nas je peljala nato mimo Stubiških Toplic, kjer je bilo že kar precej gostov, in Oroslovja v Kumrovec, rojstni kraj pokojnega tovariša Tita.

S spoštljivostjo smo si ogledali preprosto zagorsko »hišo«, ki jo z raznimi spremljajočimi objekti vred restavrirajo. Vsaka podrobnost se nam je vtisnila v spomin. Bolj smo se pomudili v spodnjem delu Kumrovca, na kratko pa v mladinskem domu in politični šoli. Bili smo neprijetno presenečeni, ker je bilo tudi v Kumrovcu vse prekopano.

Ob povratku smo bili vsi mnenja, da bi morali takšne izlete večkrat na leto organizirati, saj bi se lahko pogovorili tudi o naših problemih. Morda ne bi bilo napak, da bi sami med seboj zbrali sredstva in se odločili za kak krajši izlet – ali ne?

Tone Bančić

Del novinarjev upokojencev na izletu v Kumrovcu

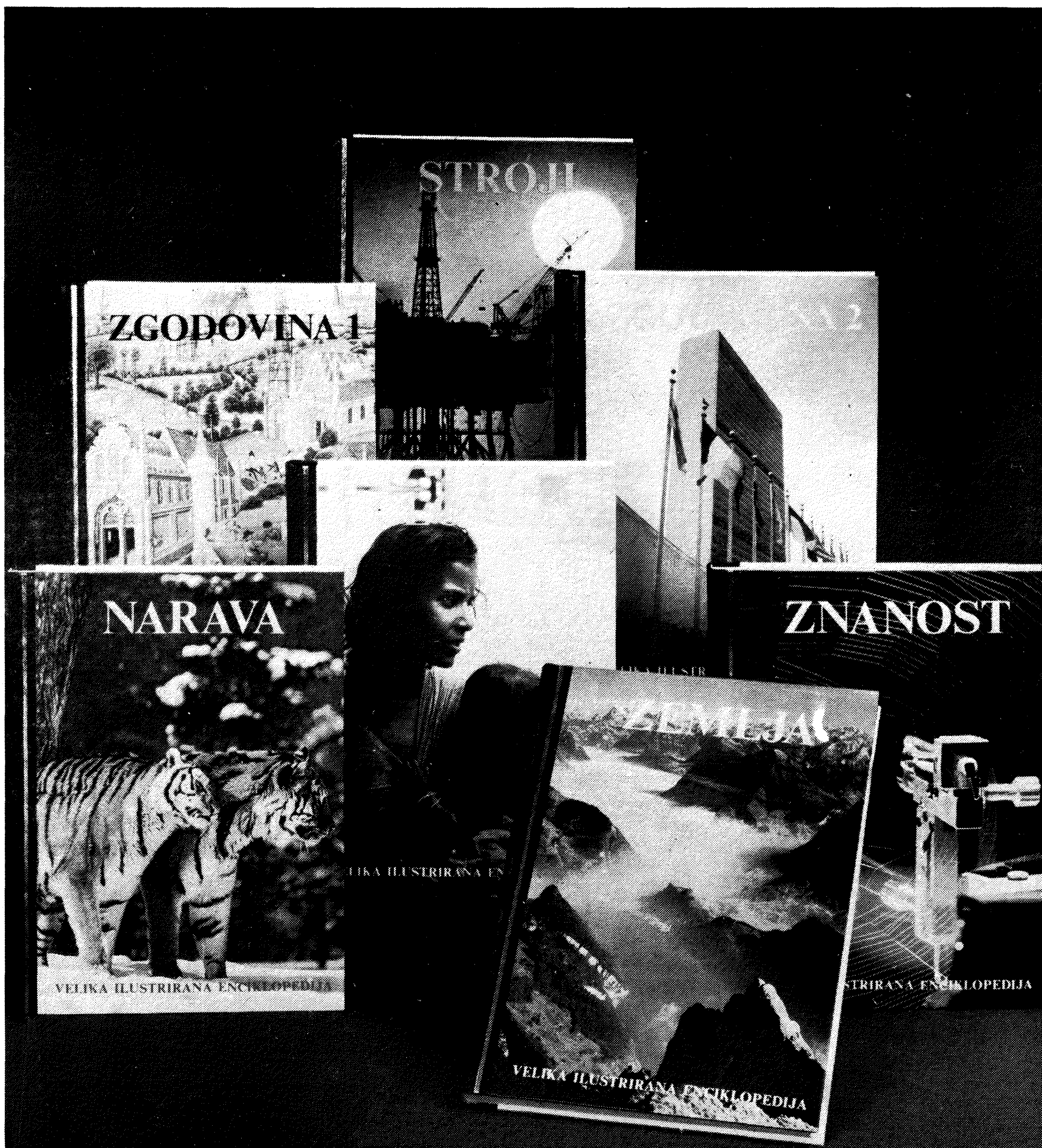
Pred nebeškimi vrati...

Ne bom trdil, kako je tam in ali ima sveti Peter »pod sabo« tudi carino. Pustimo tudi vprašanje turistične propagande! Vemo namreč, da je pri nas nepomembna ali kar nepotrebna. Ali je treba še koga vabiti pred naša nebeška vrata, v naš turistični raj? Oblegajo nas, čakajo v avtomobilskih kolonah ne dvanajst ur – kakor nas hudobno opravljajo nevošljivci – le kakšnih devet (kakor je povedal carinik), mi pa očitno ne vemo več, kaj naj še storimo, kako dolgo živimo, ampak kako živimo in kako izpolnimo čas, ki nam je odmerjen. To je merilo posameznih človekovih usod.

Sonce je že počasi drslo za blejsko hribovje, ko smo zapuščali prijazni pisatelj dom. Dostojanstvene železne skulpture pred hišo, ki so jih še malo poprej oblivali sončni žarki, so se odele v morečo sivino in tam z jezera je zapihal topel večerni veter. O da, še in še bi se pomenkovali s pisateljem, toda čas nas je neusmiljeno priganjal na pot. In kakor smo se natepli z vseh vetrov, tako smo se zdaj tudi razhajali. Tone Svetina pa je stal pred svojo domačijo, mladostno vzravnani in trden kot hrast, ki v svojih nedrjih skriva energije vsaj še za ducat človeških rodov.

Tako so v popolnoma zamenjaljivi manjšini tisti neznanjci občani, ki jih tako rekoč ni, saj jih nihče ne omenja, niti statistika ne. Najbrž nimajo niti pravega imena. Včasih so bili uvrščeni v »kmečke prebivalce« ali nekaj takšnega. Dandanes so pri nas bele vrane tisti, ki se še sami štejejo med kmete. Sicer pa se uresničujejo napovedi, da bodo kmetje izumrli. Toda če bo že vse izumrlo, turizem bo živel! Zato imamo zdaj pri nas tudi tako imenovani kmečki turizem. Menda je znano, da tega turizma ne uživajo kmetje ali da ga niso uvedli zato, ker pač edini ne uživajo dopusta na morju. V starih časih je kakšen meščan zašel na kmete na dopust. Potem so se nekateri naši turisti začeli hvaliti, da so bili »v hribih« na dopustu, ker jim je pač morje zoprno. Neuradno so pospeševali in gojili kmečki turizem, ki tedaj ni imel niti tega imena. Kmetom pa so zavidali, češ da so kar celo leto na dopustu, turisti, hribovci v nepopisno lepih turističnih krajih. No, pa so kmetje, bivši in njihovi ostanki, doživeli še to: občani iz mest so nezavednemu kmečkemu prebivalstvu začeli dejansko dokazovati, kako je turistično nezavedno. Odkupovali so zemljišča ali jih prevzemali kot darilo in si začeli »v hribih« zidati svoje gradove – ne v oblikah, marveč na zaničevani rodovitni zemlji. Kaj pa kmetje? Saj so vendar pomrli ali se odselili v mesta, v tujino na lov za markami, šilingi, itd. Tako je v končno odkritih turističnih krajih našim podeželju ostala le tista neznana mavrična, ki uživa svoje počitnice v razpadajočih kmečkih domovih.

efes

VELIKA ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA

LJUBLJANA BEŽIGRAD PRAZNUJE

24. junij je praznik občine Ljubljana Bežigrad. To je dan odhoda prvih komunistov z območja občine v rašiške gozdove. Prav ti komunisti so leta 1941 tvorili jedro prve partizanske skupine na obzavskem predelu tedanjega ljubljanskega partijskega okrožja. Pomembnejši datumi v tem obdobju so še:

– 19. julija 1941 so ti partizani na sestanku sklenili, da se bo njihova četa imenovala Rašiška partizanska četa

– 24. julij 1941 štejemo za dan ustanovitve Rašiške partizanske čete, ko je Stane Koscec prevzel poveljstvo

– 31. julija 1941 je 25 partizanov in 7 partizank priseglo, da se bodo do končne zmage borili proti okupatorjem in domačim izdajalcem. S to slovesno zaprisego je bila Rašiška partizanska četa dokončno ustanovljena.

Rašiška partizanska četa je dala štiri narodne heroje, ki so vsi padli v NOB in od katerih so trije iz Črnuč: Ivan Blizjak, Rezka Dragar in Maks Pečar. Vsi so iz skupine komunistov, ki je 24. junija 1941 odšla v oboroženem boju za svobodo in za boljši družbeni red.

Občina Ljubljana Bežigrad je ena od petih občin Ljubljane kot posebne družbenopolitične skupnosti.

Ljubljana ima skupno 320.543 prebivalcev, od tega jih je v občini Bežigrad 55.609. Občina Bežigrad leži v osrčju Slovenije. Ima 28 krajevnih skupnosti. Sedanja oblika je dobila leta 1961, ko se ji je priključila občina Črnuče. Razen na tri sosednje ljubljanske občine (Šiška, Moste in Center) meji občina Bežigrad tudi na občino Domžale, reka Sava pa jo deli na dva dela.

V zadnjih desetih letih se je število prebivalcev v občini povečalo za 14.000, in sicer znaša letni selitveni prirast 1.138 in letni naravni prirast 535 novih občanov.

Popis v preteklem letu je pokazal, da je na območju občine 29.352 žensk in 26.257 moških. V starostni strukturi je najmočnejša skupina od 25 do

59 let – 51,5%, do 14 let 23,1%, od 15 do 24 let 13,3 in nad 60 let 12,1 odstotka.

Zaposlenih je 32.569 občanov, od tega 13.531 žensk. V gospodarstvu združuje delo 26.355, v negospodarstvu pa 6.214 delavcev. Delež nezaposlenih je en odstotek.

Delegatski sistem

Skupščino občine Ljubljana Bežigrad sestavljajo trije zbori:

Zbor združenega dela s 60 delegatskimi mesti, katerih delegatska osnova je 372 delegacij s 3258 delegati.

Zbor KS s 30 delegatskimi mesti, v katerega delegira vsaka KS po 1 delegata, razen KS Brinje in Borisa Zihlerja, ki delegira po 2 delegata. Njihovo delegatsko osnovo predstavlja 28 delegacij krajev-

nih skupnosti, v katere je bilo izvoljenih 265 delegatov.

Družbenopolitični zbor ima 30 izvoljenih delegatov družbenopolitičnih organizacij (zveza komunistov, socialistična zveza delovnega ljudstva, zveza sindikatov, zveza socialistične mladine in zveza združenih borcev NOV).

Na ravni občine je oblikovanih 10 samoupravnih interesnih skupnosti s področja družbenih dejavnosti: za vzgojo in izobraževanje, kulturo, zdravstvo, socialno varstvo, otroško varstvo, socialno skrbstvo, zaposlovanje, telesno kulturo, raziskovanje in družbeni standard.

Skupščine SIS družbenih dejavnosti so organizirane po dvodomnem principu (zbor izvajalcev, zbor uporabnikov), razen skupščine za zaposlovanje in socialnega varstva v katero delegirajo delegate temeljne skupnosti.

V skupščine SIS delegira delegate 383 delegacij iz združenega dela in KS, ki so organizirani v 53 konferenc v združenem delu in 28 delegacij v krajevnih skupnostih, v katere je bilo izvoljeno 5785 delegatov. V občini so oblikovane tudi samoupravne interesne skupnosti materialne proizvodnje, in sicer: SIS komunalnega gospodarstva, SIS stanovanjskega gospodarstva, SIS za varstvo pred požarom in Kmetijska zemljiška skupnost.

Medmestno sodelovanje: Pobrateno mesto: Trebinje iz SR Bosne in Hercegovine. Prijateljska mesta: Zagreb Medveščak, Sarajevo – Center, Beograd Palilula in Recklinghausen v ZR Nemčiji.

Gospodarstvo: Kratek pogled v gospodarstvo občine pove, da je največ zaposlenih v industriji (33%), sledijo pa gradbeništvo (20%), trgovina (19%), finančne in druge poslovne storitve (14%), storitve (5%) in ostali.

V industriji je 53 organizacij združenega dela, ki zaposlujejo 8.629 delavcev.

Zelo razvito je področje trgovine, saj je v občini 108 prodajaln, od tega so tri veletrgovine in 19 samopostrežnih prodajaln s skupnim prodajnim prostorom 23.809 m², kar pomeni 0,6 m² prodajnega prostora na prebivalca. Na področju turizma naj omenimo turistično naselje Kamping Ježica.

Stanovanjska izgradnja: V občini Bežigrad je 19.353 stanovanjskih enot, od tega jih je bilo zgrajenih po vojni 15.949. Povprečna površina stanovanj je 60 kvadratnih metrov, podrobnejši pregled pa jih razdeli takole: enosobnih je 24,1%, dvosob-

nih 35,2%, trisobnih 27,0 štirisobnih 9,1% in pet ali večsobnih 4,6%.

Zdravstvo: V občini je 193 bolniških postelj in več kot 60 zdravnikov.

Otroško varstvo: V organizirano družbeno varstvo je vključenih 2.939 predšolskih otrok (44,1%). Od 19 otroških vrtcev so jih kar osem zgradili s samopriskevkom.

Šolstvo, znanost

V devetih osnovnih šolah je 6.131 učencev, v petih srednjih 1.882 učencev, v treh dijaških domovih 990 oskrbovancev ter na treh višjih oziroma visokih šolah 3.181 študentov.

Organizacije znanstvene dejavnosti – inštituti: Center za proučevanje sodelovanja z deželami v razvoju, Mednarodni center za upravljanje podjetij v družbeni lastnini v deželah v razvoju, ZAMTES – Zavod za mednarodno znanstveno tehnično in prosvetno sodelovanje, Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj, Geološki zavod ZRMK, Zavod za produktivnost dela, Kmetijski inštitut, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Center za gospodarsko svetovanje in Zavod za organizacijo poslovanja.

Kultura, šport in rekreacija, prireditve: Če hočemo dopolniti »osebno izkaznico« občine, pogledimo še na druga področja.

Muzeji in muzejske zbirke: Tehnični muzej, Bežigradska galerija, Galerija Ceneta Štuparja, Muzejska zbirka NOB Črnuče in možnost razstavnih prostorov v avli Družbenega centra Ljubljana Bežigrad in večjih organizacijah združenega dela. V občini je znano Slovensko mladinsko gledališče, sicer pa na njenem območju deluje osem krajevnih kulturnih kulturnih društev. Tu je še knjižnica in štirje kinematografi. Naj omenimo še nekatere spomenike NOB in druge: Gramozna jama, Grobišče talcev na Žalah, Pot spominov in tovarištv, Kostnica iz I. svetovne vojne.

Za šport in rekreacijo pa so pomembni stadion, Športno rekreacijski center Ježica, Športno rekreacijski center Savsko naselje, hipodrom in smučarska skakalnica. Med prireditvami pa seveda ne moramo mimo različnih sejmov na Gospodarskem razstavišču.

★★★

Toliko o občini Ljubljana Bežigrad-hkrati s čestitko vsem delovnim ljudem in občanom.

POIZVEDBE

Na Trnovem pri Gorici je v grobnici padlih borcev IX. korpusa NOV Slovenije pokopanih 272 borcev in bork, padlih v okolici Trnovega, Lokeve, Lazen, Banjšic, Lokovca, Gor. Trebuše, Nemceve, Voglarjev, Podgozda, Krnice, Ravnice in Kromberka v času od 9. septembra 1943 do 1. maja 1945 in od tu prekopanih leta 1958 in 1959 v grobnico na Trnovo. Ob prekopu se je ugotovila delna ali celotna indentiteta le za 42 borcev, s kasnejšim poizvedovanjem in raziskovanjem pa še za 101. Tako je ostalo nepoznanih še 129 padlih, med katerimi je 7 Rusov, 9 Italijanov-garibalincev in kapetan angleške vojske.

Ob 40-letnici ustanovitve IX. korpusa NOV (do septembra 1983) želimo na grobnico vklesati imena tu pokopanih, ZATO PROSIMO ZB NOV, SVOJCE IN SOBORCE padlih in tu pokopanih, da nam pomagajo odkriti imena tudi

teh 129 še neznanih. Večina teh je izkopanih v Trnovskem gozdu okoli Lokev, Lazen, Trnovega, Voglarjev in Krnice – Čavra ter na pokopališču v Kromberku (16), Ravnici (7), Grgarju (6), Bateh (4), Stari gori (2), Lokovcu (2), Gor. Trebuši (2) in Banjšicah (2).

Podatke o padlih in pokopanih v navedenih okoliših, ki niso bili prekopani v rojstni kraj in niso v objavljenem seznamu, sporočite čimprej Občinskemu odboru ZZB NOV, Nova Gorica, Kidričeva 9, tel. 21-049 (065), najkasneje do 15. 7. 1982.

Podatki naj vsebujejo: priimek in ime, datum in kraj rojstva, kraj bivališča ob vstopu v NOV, datum vstopa v NOV, datum in kraj smrti, kraj pokopa in enoto, kateri je pripadal ob smrti. Tudi samo del teh podatkov nam bo veliko pomagal.

Obenem prosimo za popravke in dopolnitve podatkov v seznamu.

Za sodelovanje se iskreno zahvaljujemo.

ZZB NOV NOVA GORICA

Zap. št. - Priimek in ime	Leto in kraj rojstva	Zadnje bivališče	Datum smrti
1. Amaliotti Srečko	1917 Ljubljana	Vitovlje 14	sept. 1943
2. Antončič Franc	1906 Brestovica na Krasu		19. 1. 1945
3. Bačar Pavel	1907 Javornik	Javornik – Jesenice	28. 7. 1944
4. Badalič Ernest	1925 Hrastje – Kranj	Hrastje – Kranj	21. 4. 1945
5. Bagon Edvard	1910 Vrtojba		13. 3. 1945
6. Bajt Jakob	1927 Škofja Loka		27. 3. 1945
7. Bandarenko Mihael	Blejska Dobrava	Bl. Dobrava – Jesenice	25. 12. 1944
8. Banič Mihael	1917 Hotavljice – Sk. Loka		22. 4. 1945
9. Baša Jožef	1900 Dorenberk	Gradišče 24	23. 9. 1943
10. Batič Miroslav	1913 Lokavec – Ajdovščina	Lokavec 89	17. 4. 1945
11. Bavdaž Franc	1925 Zatrebež – Levpa		24. 9. 1943
12. Bazer Vittorio	1908 Trst	Trst	30. 1. 1945
13. Berlot Vladimir	1913 Morsko – Kanal	Kanal	april 1945
14. Bestiaco Mario	1928 Izola		8. 8. 1944
15. Beton Franc	1905 Predoslje – Kranj	Predoslje – Kranj	25. 3. 1945
16. Bratuž Ermin	1922 Solkan	Solkan	29. 7. 1944
17. Breljič Franciška	1921 Gorje pri Cerknem	Gorje pri Cerknem	27. 7. 1944
18. Bremec Maksimiljan	1927 Lokovec – N. Gorica	Lokovec	15. 10. 1944
19. Brezavšek Justin	1917 Cepovan	Cepovan	sept. 1943
20. Cej Andrej	1891 Trnovo pri Gorici	Trnovo pri Gorici 89	25. 9. 1943
21. Cej Emil	1913 Voglarji – Trnovo	Voglarji 44	19. 4. 1945
22. Cej Friderik	1893 Voglarji	Voglarji 27	18. 1. 1944
23. Cej Ludvik	1891 Voglarji	Voglarji	31. 10. 1943
24. Cej Miroslav	1920 Voglarji	Voglarji	27. 10. 1943
25. Cvija Franc	1921 Preserje	Branik	30. 1. 1945
26. Cvira Rudi	1927 Sv. Ana – Tržič	Adergas	24. 4. 1945
27. Černi Virgilij	1915 Šempeter	Ozeljan	28. 9. 1943
28. Črnigoj Jožef	1925 Križ pri Ajdovščini		
29. Česen Jože	1922 Predoslje – Kranj	Predoslje – Kranj	25. 4. 1944
30. Česnovar Janko	1901 Zg. Pirniče – Medvode	Zg. Pirniče – Medvode	19. 6. 1944
31. Dobnikar Jakob	1921 Topol-Medvode	Topol 23 – Medvode	29. 7. 1944
32. Dolenc Vinko	1913 Škofja Loka	Gor. vas – Škofja Loka	20. 1. 1945
33. Drnovšek Albert	1924 Plave		13. 4. 1944
34. Dužnik Andrej			
35. Faganel Franc	1924 Loke	Loke – N. Gorica	29. 1. 1945
36. Faganel Kazimir	1917 Reka	Osek 96	15. 7. 1944
37. Fidler Franc	1915 Sladka gora – Šmarje	Stružev pri Kranju	21. 4. 1945
38. Frančeskin Viktor	1905 Miren		maj 1945
39. Gasperin Franc	1927 Vel. Zablje	Vel. Zablje – Ajdovščina	24. 3. 1945
40. Glesčič Avgust	1913 Miren	Miren	nov. 1943
41. Golez Boris	1923 Vitanje – Celje		25. 9. 1943
42. Gorgup Stanislav	1906 Bukovica	Bukovica 28	15. 1. 1944
43. Grbec Jože	1921 Dvori – Izola	Dvori – Izola	28. 12. 1944
44. Gregori Jože	1909	Stražišče – Kranj	26. 4. 1945
45. Gros Anton	1912 Stražišče – Kranj	Stražišče Kranj	25. 3. 1945
46. Hafner Franc	1906 Gora – Kamnik	Gora pri Kamniku	4. 11. 1944
47. Hoban Milan	1920 Standerž – Italija	Standerž – Italija	19. 1. 1944
48. Humar Albin	1921 Globoko		4. 10. 1945
49. Hvala Jožef	1909 Trnovo	Trnovo 63	22. 3. 1945
50. Hvalič Franc	1908 Kromberk	Kromberk	21. 3. 1945
51. Izda Franc	1921 Podoben – Škofja Loka	Podoben	24. 4. 1945
52. Jamšek Stanislav	1918 Hrušica – Jesenice		19. 1. 1945
53. Jančar Maks	1920 Ljubljana	Kamnogorska 15, Ljubljana	16. 1. 1944

Zap. št. - Priimek in ime	Leto in kraj rojstva	Zadnje bivališče	Datum smrti
54. Jarc Franc	1903 Vase – Ljubljana	Preska 39 – Ljubljana	6. 8. 1944
55. Jevšek Anton	1913 Loke – Kromberk	Kromberk	nov. 1944
56. Jež Anton	1876 Trnovo pri Gorici	Trnovo pri Gorici 62	16. 6. 1944
57. Justin Janez	1925 Bukov vrh – Š. Loka	Zetina – Škofja Loka	24. 4. 1945
58. Kamenšek Marko	1922 Budanje – Maribor	Budanje – Maribor	18. 4. 1944
59. Karadžić Miloš	1910 Petnjica – Savnik	Petnjica, Savnik, Črna g.	7. 2. 1945
60. Karara Vladimir-Roman	1907 Steverjan, Italija	Kromberk, N. Gorica	13. 3. 1944
61. Karun Jože	1914 Sp. Besnica – Kranj	Sp. Besnica, Kranj	27. 3. 1945
62. Kerševan Avgustin	1907 Gradišče		23. 9. 1943
63. Klavžar Alojz	1903 Cerkno	Avče 89	od 26.–27. 9. 1943
64. Klinař Mihael	1904 Plavški Rovt	Plavški Rovt, Jesenice	19. 1. 1945
65. Kočar Stanislav	1920 Škofja Loka	Orehok, Kranj	24. 3. 1945
66. Koderman Mihael	1905 Zg. Gameljne	Sr. Gameljne 24	23. 3. 1945
67. Kokalj Marjan	1919 Poljane, Škofja Loka	Poljane, Škofja Loka	7. 8. 1944
68. Kolenc Ivan	1919 Lokve	Lokve 53	10. 12. 1943
69. Kos Bernard	1925 Opčine – Trst		21. 4. 1945
70. Kos Janez	1925 Podvrh, Škofja Loka	Podvrh, Škofja Loka	27. 3. 1945
71. Košir Pavel	1905 Bukov vrh, Poljane	Zg. Bitnje, Kranj	5. 4. 1945
72. Krničar Peter	1916 Zg. Bela, Kranj	Kranj	20. 1. 1945
73. Kuštrin Jožef	1926 Voglarji – Trnovo	Voglarji 57	26. 12. 1943
74. Larisi Andrej	1924 Grabče, Zg. Gorje	Grabče, Zg. Gorje	19. 1. 1945
75. Leban Danilo-Branko	1921 Sandrež		30. 1. 1944
76. Leban Franc	1920 Šempas	Šempas 82	15. 11. 1943
77. Lipičar Karel-Drago	1926 Smartno – Brda	Smartno 160	april 1945
78. Lotrič Peter	1909 Dražgoše	Dražgoše – Škofja loka	24. 4. 1945
79. Lozar Alojz	1919 Stomaž, Ajdovščina	Stomaž, Ajdovščina	19. 1. 1945
80. Magajna Franc	Most na Soči		
81. Majcen Zorko	1925 Majceni, Sežana	Majceni 6, Sežana	16. 6. 1944
82. Marš Friderik	1923 Gorica		19. 1. 1945
83. Markel Viktor	1903 Koroška Bela	Koroška Bela, Jesenice	21. 1. 1945
84. Markič Angel	1925 Markiči-Lig		1. 1944
85. Marušič Darko-Blaž	1912 Ljubljana	Ljubljana, Korotanska 14	17. 11. 1943
86. Meznik Drago	1921 Ljubljana	Ljubljana, Kamniška 20	19. 1. 1945
87. Morel Ivan	1921 Bukovica, Volčja draga		23. 9. 1943
88. Munih Alojz	1911 Avče	Avče 86	sept. 1943
89. Nagode Franc	Godovci		
90. Nunar Jernej	1906 Zg. Bela, Kranj	Zg. Bela, Kranj	8. 10. 1944
91. Pance Pavle	1927 Tržič	Tržič	10. 4. 1945
92. Papler Anton	Jesenice		19. 1. 1945
93. Pavlica Andrej	1925 Dorenberk	Dorenberk	25. 9. 1943
94. Pavšič Alojz	1925 Voglarji, Trnovo	Voglarji 10	14. 3. 1944
95. Perić Davorin	1902 Gradišče		23. 9. 1943
96. Persić	Trebusa		
97. Piculin Filip	1916 Voglarji	Voglarji 55	25. 1. 1944
98. Plesničar Jožef	1912 Trnovo	Trnovo 69	26. 9. 1943
99. Plesničar Jožef	1920 Voglarji	Voglarji 20	13. 6. 1945
100. Plesničar Leopold	1922 Trnovo	Trnovo 9	28. 9. 1943
101. Plesničar Peter	1911 Voglarji	Voglarji 38	30. 10. 1943
102. Podgornik Friderik	1911 Voglarji	Voglarji 33	25. 9. 1943
103. Podgornik Stanko	1913 Voglarji	Voglarji 23	25. 1. 1944
104. Pogačnik Janez	1919 Kranj	Kranj	25. 4. 1945
105. Poljanar Janez	1925 Sp. Kokra, Kranj	Kokra, Kranj	6. 6. 1944
106. Poljanar Minka	1922 Križna gora, Kranj	Križna gora, Kranj	13. 3. 1945
107. Rijavec Edvard	1907 Vitovlje	Vitovlje 92	23. 9. 1943
108. Rijavec Robert	1882 Trnovo	Trnovo 82	16. 6. 1944
109. Rogelj Franc	1923 Stanežiče 19, Ljubljana	Stanežiče, Ljubljana	26. 7. 1944
110. Rozman Viktor	1902 Valburg-Smednik	Čirče, Kranj	12. 4. 1945
111. Sajovic Franc	1908 Srednja vas, Senčur	Sr. vas – Senčur	13. 8. 1944
112. Semolič David	1915 Miren	Miren	april 1945
113. Simčič Ivan	1916 Cerovo	Kromberk, pod Gradom	sept. 1943
114. Spiček Anton	1903 Hotavljice	Volaki 12, Hotavljice	24. 3. 1945
115. Starman Dominik	1900 Svetje	Svetje, Medvode	30. 7. 1944
116. Stepančič Karlo	1911 Temnica	Temnica	26. 2. 1945
117. Stružnik Franc	1913 Olševek, Kranj	Jesenice	25. 4. 1945
118. Šavil Rafael	Goče, Ajdovščina		
119. Širok Jožef	1908 Sl. Javornik	Slov. Javornik, Jesenice	25. 12. 1944
120. Škabar Milan	1916 Trst	Branik	21. 1. 1945
121. Škodnik Stanislav	1910 Škodniki	Seniški breg 46	25. 9. 1943
122. Škrabec Ivan	1920 Dol pri Barovnici	Dol pri Barovnici	13. 3. 1944
123. Špenko Jožef	1918 Moše, Kranj	Moše, Kranj	1. 2. 1945
124. Štemphar Franc	1900 Voglje, Kranj	Voglje, Kranj	3. 4. 1945
125. Suligoj Alfred	1902 Voglarji	Voglarji 39	25. 10. 1943
126. Suligoj Alojz	1909 Lokovec	Lokovec 12	23. 9. 1943
127. Suligoj Anton	1930 Voglarji	Voglarji 16	30. 4. 1945
128. Sušmelj Emil-Milko	1917 Voglarji	Voglarji 24	3. 10. 1943
129. Sušmelj Ludvik	1927 Podgozd	Podgozd 71, Ravnica	21. 4. 1944
130. Valantič Ivan	1895 Grgar	Grgar 103	26. 9. 1943
131. Valantič Jožef	1900 Psevo, Kranj	Psevo, Kranj	24. 4. 1945
132. Vidic Humbert	1923 Gorica (Kojško)	Cepovan	31. 3. 1945
133. Vilfan Franc	1909 Zg. Bitnje	Zg. Bitnje, Kranj	27. 4. 1945
134. Vogrič Rojmund	1912 Voglarji	Voglarji	27. 9. 1943
135. Volk Alojz	1901 Trnovo	Trnovo 96	26. 9. 1943
136. Volk Bogomil	1899 Trnovo	Trnovo 19	27. 9. 1943
137. Volk Rafael	1889 Gradišče	Gradišče	23. 9. 1943
138. Zajec Jože	1912 Valburga	Smednik, Valburga 10	23. 3. 1945
139. Zajec Marjo	1911 Opatje selo	Opatje selo	13. 11. 1944
140. Zavrl Stanislav	1912 Zg. Bitnje	Zg. Bitnje, Kranj	18. 2. 1945
141. Znidar Alojz	1907 Boh. Bistrica		24. 3. 1945
142. Znidarčič Ernest	1925 Gor. Nekovo	Gor. Nekovo	8. 1. 1945
143. Zupec Franc	Ška vas	Ška vas 82, Ljubljana	23. 3. 1945

CINK

Na Cinku po
štiridesetih letih

Od 5. do 8. julija 1942, tik pred veliko italijansko ofenzivo v Ljubljanski pokrajini, je KPS sklicala na Cinku v bližini Breznovega vodnjaka na severnem pobočju Kočevskega Roga konferenco, katere se je udeležilo 67 delegatov komunističnih organizacij iz partizanskih enot in s terena, gostje na njej pa so bili tudi tisti člani izvršnega odbora OF, ki niso bili člani KPS. Uvodni referat Borisa Kidriča je bil namenjen mednarodnemu položaju, pomenu OF in oblikam boja znotraj partije, nalogam na osvobodilnem ozemlju v Sloveniji in enotnosti ljudskih množic ob naraščajočem izdajstvu bele garde. O vojaških nalogah partije je govoril Franc Leskošek-Peter Strugar, komandant slovenskih partizanskih čet. Boju proti defenzivnosti partizanskih enot, njihovi preveliki navezanosti na domače kraje, pojavom »vojvodstva« pri nekaterih vojaških poveljnikih, povečani politični vzgoji in delu med množicami in krepitvi Narodne zaščite je konferenca namenila največ časa in o tem sprejela pomembne sklepe.

Po 40 letih konference KPS na Cinku pripravljajo občine Črnomelj, Grosuplje, Kočevje, Metlika, Novo mesto, Ribnica in Trebnje v nedeljo, 4. julija, na Cinku osrednjo proslavo dneva borca. Na Cinku bodo odkrili spominsko ploščo, na slavo pa bo govoril France Popit, udeleženec te konference v letu 1942. Sem bodo prišle pohodne mladinske brigade, taborniki, planinci in drugi. Organizacije iz občin Kočevje in Novo mesto nosijo pretežni del priprav za proslavo, ki bo med drugim potrdila, kako je partija premagovala negativne pojave, spremljajoče množično aktivizacijo prebivalstva in vključevanje tisočev novih borcev v NOV v najusodnejših letih našega boja za svobodo.

T. G.

MESTNE NJIVE

V mladih živimo
naprej

V novomeški športni dvorani je združenje borcev NOV z Mestnih njiv 19. junija razvilo svoj prapor. Na slavo, ki je zbralo nad 200 ljudi, so povabili tudi vse nekdanje domačine, ki so od tu odšli v partizane. Vsem so podelili spominske plakete v obliki tiskane tovariške zahvale, članom odbora krajevne organizacije NOV, ki delajo v njem od začetka, pa knjižna darila. Pokroviteljstvo nad razvitjem je prevzela Dolenjska območna skupnost zavarovalnice Triglav, govorila pa sta predsednica organizacije Marica Trelec in direktor zavarovalnice Jože Suhadolnik. Recitacijska skupina novomeške gimnazije je pripravila bogat kulturni spored, borci so pozdravili pionirski osnovne šole Katja Rupena, sodelovala pa je tudi novomeška godba na pihala. Nad skupino tabornikov, ki v krajevni skupnosti pripravljajo novo enoto, je organizacija ZB prevzela pokroviteljstvo in podarila prizadevnim tabornikom za njihovo delo 5000 dinarjev.

S pozdravno brzojavko kongresu Zveze borcev NOV Jugoslavije so sklenili uvodni del, nadaljevali pa so ga s prisrčnim tovariškim srečanjem. Bogdan Osolnik, eden izmed udeležencev srečanja, se je v imenu vseh nekdanjih borcev in aktivistov iz novomeške »kolonije« zahvalil za zgledno skrb krajevne organizacije ZB Mestne njive in spomnil na jesen 1943, ko je bilo »Novo mesto najbolj partizanski kraj v Sloveniji, iz katerega je samo en dan oddlo v vrste borcev NOV še 300 ljudi«. Štiridesetletnica teh znamenitih dogodkov je pred vrati in v jeseni 1983 naj bi se je Novo mesto dostojno spomnilo.

T. G.

GOLNIK

Ob krajevnem
prazniku

Prebivalci krajevnih skupnosti Golnik, Goriče, Tenetiše in Trstenik praznujejo v spomin na odhod 27 njihovih fantov in moč v partizane v noči od 27. na 28. junij 1943 svoj krajevni praznik. Letošnje praznovanje pa je še bolj slovesno, saj je povezano s praznovanjem 40. obletnice ustanovitve Kokrškega odreda. Praznik in proslava ob ustanovitvi te enote bo znova potrdil neločljivo povezanost borcev Kokrškega odreda in ljudi pod Storžičem, ki so med vso NOB ostali ponosni in nezlomljivi. Danes nadaljujejo izročila naše revolucije in jih razvijajo v graditvi naše samoupravne socialistične družbe. Uspešnost teh prizadevanj pa dokazuje razcvet in nagel razvoj teh krajev po vojni.

Letošnji krajevni praznik in obletnico ustanovitve Kokrškega odreda ter 30. obletnico ustanovitve prostovoljnega gasilskega društva so krajinam in gostje že obeležili z nekaj prireditvami, vendar pa glavne še sledijo. Tako bodo v soboto, 26. junija, pripravili gasilsko sektorsko vajo v Goričah, kjer bo tudi slavnostna seja sveta krajevne skupnosti. Na njej bodo zaslužnim krajanom podelili priznanja. Pred spomenikom narodnoosvobodilne borbe v Goričah pa bo ob 17. uri osrednja proslava. Na njej bodo sodelovali borci Kokrškega odreda, zastavonoše, mladinci, pripadniki TO in JLA, CZ, lovci, gasilci in taborniki. Potem pa bo tovariško srečanje z borci odreda. Na ta dan bodo na Storžiču, Kališču, Zaplati, Polani, Tostem vrhu, Kriški gori, Jakobu in Krvavcu zagoreli kresovi.

V nedeljo, 27. junija, pa bo še športna prireditev – s kolesi se bodo peljali od ene do druge krajevne skupnosti.

M. RUTAR

Poizvedba

Pri zbiranju gradiva in dokumentacije za predvino politično delovanje pokojnega narodnega heroja Ivana Kosovela sem prejela tudi tole staro značilno fotografijo.

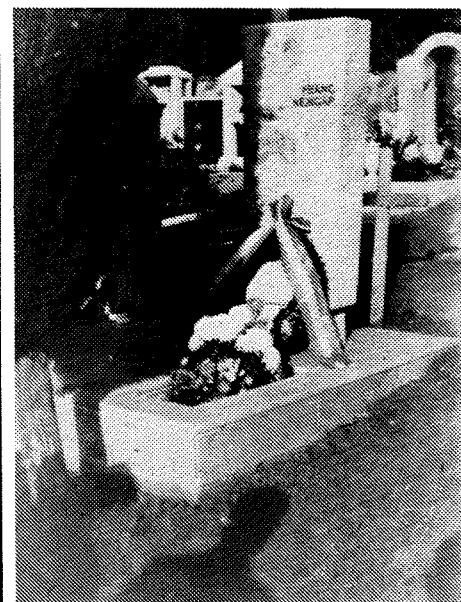
Napis, ki ga drži v roki nepoznani tovariš, predstavlja nekakšno zaprisego: »ZVESTI OSTAJAJO DO GROBA! 1935«. Ivan Kosovel stoji prvi na levi strani. Kdo so ostali tovariši, kje in ob kakšni priliki je nastala fotografija? Prosim vse bralce, ki bi kaj vedeli o tem, da mi pomagajo s sporočilom na naslov:

STANKA KOSEVEL-MILOVIČ
Ljubljana, Runkova 2

Letošnje srečanje borcev II. bataljona II. brigade VDV-NO bo 27. junija v Logu pod Mangartom. Osrednja slovesnost z odkritjem spominskega obeležja na vhodu v rudniški predor (pri karavli) se bo pričela ob 12. uri. Vabljeni vsi. Za jed in pijačo je poskrbljeno.

Istega dne bo ob 10. uri volilni zbor skupnosti borcev bataljona. Borci, zanesljivo se ga udeležite. Na svidenje v Logu pod Mangartom 27. 6. 1982!

Odbor skupnosti borcev
II. bataljona II. Brigade VDV-NO

Na sliki je grob komandanta 18. bazoviške brigade Franca Nemgarja, ki je pokopan onstran meje v Italiji na Repentabru. Nemgar je padel na Opčinah v borbi za osvoboditev Opčin, dan pred osvoboditvijo Trsta. Njegove posmrtni ostanke so borci pripeljali na Repentabor. Do pogreba je ležal pred gostilno Furlan. Njegovi borci so mu držali častno stražo. Minilo je že več kot deset let, ko je ZB NOV postavila spomenik komandantu, pred tem je imel skromen križ s kovinsko ploščico, na kateri je bilo napisano »komandant 18. bazoviške brigade Franc Nemgar«.

Vsako leto na dan mrtvih obiščejo komandantov grob predstavniki jugoslovanskega konzulata v Trstu, položijo venec z jugoslovansko zastavo. Zadnja leta položijo venec tudi predstavniki italijanskih partizanov, vsako leto je več cvetja na tem grobu, kar je dokaz, da ni pozabljen. Ob obisku groba svojecevi tudi mi položimo cvetje in prižgemo svečo na njegov grob.

Ce kdo od komandantovih svojecev nima fotografije groba, sem mu pripravljena fotografijo poslati. Piše naj mi na naslov: **Danica Ravbar, Cankarjeva 28, Nova Gorica.**

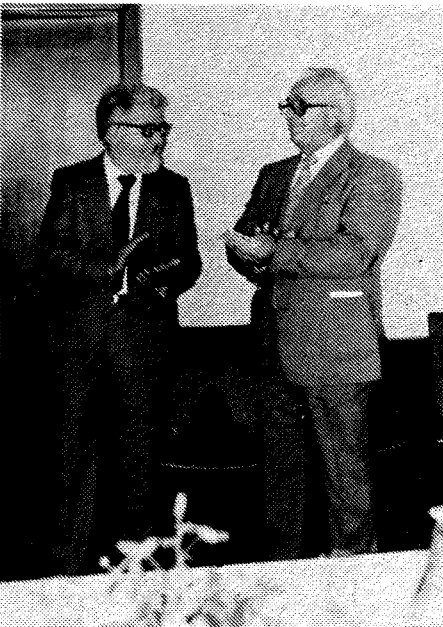
Popravek

V 24. številki TV-15 se nam je v članku o letošnjem srečanju na Ljubelju prikradla neljubna napaka. Zapisali smo, da je bil slavnostni govornik Stane Kolman, v resnici pa je bil to **Stane Koman**. Tovarišu Komanu se opravičujemo.

Uredništvo TV-15

Mario Fantini-Sasso, sedemdesetletnik

Prijateljski sprejem v Novi Gorici

Občinski odbor ZZZB NOV Nova Gorica je v Novi Gorici priredil nekdanjemu komandantu udarne divizije Garibaldi – Natisone, dolgoletnemu predsedniku VZIP (ANPI) Goriške pokrajine in rezervnemu podpolkovniku Mariu Fantiniju – Sasso ob njegovem visokem življenjskem jubileju – sedemdesetletnici prisrčen prijateljski sprejem. Sprejema so se udeležili dolgoletni jubilarntovi sodelavci, nekdanji komandant IX. korpusa (v katerega sestavo se je bojevala udarna divizija Garibaldi – Natisone), general Jože Borštnar, člani predsedstva občinskega odbora ZZZB NOV Nova Gorica, predstavniki družbe-

nopolitičnih organizacij in skupščine občine Nova Gorica.

V pozdravnem nagovoru je predsednik občinskega odbora ZZZB NOV Nova Gorica Jože Pahor zaželel tovarišu Sasso še mnogo zdravih in srečnih let življenja in mu izrekel zahvalo za dolgoletno plodno tovariško in prijateljsko sodelovanje VZIP (ANPI) in ZZZB NOVJ, ki je pripomoglo k poglobljanju in utrjevanju dobrih in prijateljskih sosedskih odnosov med narodi Jugoslavije in italijanskim narodom in katerega temelji so vzklili v skupnem osvobodilnem boju.

Tovariš Sasso se je iskreno zahvalil za prisrčen sprejem. S predsednikom Pahorjem sta izrazila voljo, željo in prepričanje, da se bo prijateljsko sodelovanje tudi v bodoče vsestransko razvijalo in krepilo.

Mario Fantini-Sasso so italijanske oblasti odlikovale za vojaške zasluge v odporniškem gibanju in NOB s srebrno medaljo, SFRJ pa z državnima odlikovanjema redom bratstva in enotnosti z zlatega vncem in redom za hrabrost. Prejel je tudi priznanje ZZZB NOV občine Nova Gorica za posebne zasluge pri razvijanju dolgoletnih tovariških in prijateljskih odnosov med VZIP (ANPI) in ZZZB NOVJ.

Predsednik Jože Pahor je tovarišu Mariu Fantiniju-Sasso izročil umetniško sliko v olju – motiv Nadiške doline, ki sta jo jubilarntu poklonila občinski odbor ZZZB NOV Nova Gorica in republiški odbor NOV Slovenije.

V zdravici je tovariš Jože Pahor dejal: »Se enkrat, dragi Sasso, vse najboljše tebi, vsem tvojim garibaldincem in vsem borcem za mir, prijateljstvo in napredek vsega človeštva.«

Lojze Kristančič-Minko

Vabila

Vabimo vse borce 4. bataljona I. brigade VDV na osrednjo proslavo občine Cerknica, ki bo 4. julija 1982 ob 9. uri na Knežni njivi v Loški dolini. Proslava bo posvečena 40-letnici ustanovitve partizanskih enot na Notranjskem (Loški odred, Rakovski četa, Notranjski odred, Jurišni bataljon in 4. bat. VDV).

Posameznih vabil ne bomo pošiljali, zato prosimo, da se odzovete temu vabilu.

Odbor borcev 4. bataljona
I. brigade VDV

Vabimo na srečanje borcev in aktivistov OF Kozjanskega, ki bo v nedeljo, 4. julija 1982, ob 10. uri v vasi Breze (na območju Kozjanskega). Slavnostni govornik na zborovanju bo tovariš Bojan Škrk (pripadnik XIV. divizije).

Predsednik SO Laško Franc Lipoglavšek Sekcija 5. bataljona 11. Dalmatinske udarne brigade vabi vse borce te enote, da se udeležijo ustanovnega zbora skupnosti borcev te enote, ki bo v soboto, 26. junija 1982, ob 10. uri v Novi Gorici v dvorani družbenopolitičnih organizacij, Kidričeva 9.

Borci, ki se zbora ne morejo udeležiti, naj pošljejo svoj naslov občinskemu odboru ZZZB NOV Nova Gorica, Kidričeva 9.

Za iniciativni odbor Vladimir Kralj

Vaški odbor SZDL Podlonk in ZB NOV Podlonk organizirata proslavo s podelitvijo spominskih značk OF, ki bo v nedeljo, 27. 6. 1982, ob 10. uri pri Markotu v Podlonku.

Odbora vabita vse aktiviste OF, borci in mladino, da se proslave udeležijo v čim večjem številu.

Po proslavi bo tovariško srečanje.

★

Spomin na 90-letnico rojstva tovariša Tita, 40. obletnico ustanovitve partizanskih borbenih enot in 40. obletnico aretacij pristašev OF in svojeceve prvih partizanov na Primorskem, ki so bili zaprti v goriških zaporih, na Kozjanjevi pri Gorici in Zdravščini ter širom po Italiji, bomo 27. junija 1982 počastili s kulturnim programom na Kozjanjevi in delovnim srečanjem v hotelu Park.

Vabimo vse bivše politične zapornike, internirance, izgnance in vojne ujetnike, da se udeležijo: v nedeljo, 27. junija 1982

● ob 11. uri slovesne prireditve s kulturnim programom na Kozjanjevi

● ob 12.30 delovnega srečanja v hotelu Park.

Srečanje bomo praznovali pod geslom: »Z zahvalo iz srca globin, bo ostal za vedno na vas spomin!«

PREDSEDNIK OO: Jože Pahor

Objava

Ob priliki raznih bojev med policijo in neko komunistično tolo, ki je v preteklih tednih v Kreis Steina izvršila razne roparske napade, je bilo v zadnjem času 18 banditov v boju ubitih in večje število ujetih.

Od ujetnikov so bili dne 30. junija 1942 v Steini

javno obešeni:

1. REBERNIK Sorka, roj. 31. 8. 1921, stanujoč Zagorcih Nr. 8
2. ERHAUSCHER Franz, roj. 23. 10. 1928, stanujoč Supantivne
3. OVSENER Julius, roj. 6. 7. 1926, stanujoč Oberfeld
4. GRABNER Johann, roj. 15. 12. 1901, stanujoč Neul Nr. 18
5. JERAS Franz, roj. 28. 9. 1911, stanujoč Steiner-Feldstrich
6. BALANTISCH Anton, roj. 17. 1. 1905, stanujoč Guditsch
7. PREKLET Mihel, roj. 5. 1. 1902, stanujoč Steiner-Feldstrich
8. KREGLAR Karl, roj. 23. 4. 1916, stanujoč Steinhof

Obešeni so z oružjem nastopili proti policiji, so bili soudeleženi pri raznih umorih in roparskih napadih in niso delovali banditov prijavili pristojnim oblastem. Dozideja jih je zaslužna kazen.

Njih usoda naj bo onim v pouk, ki so in še mislijo, da se s umor in roparskimi napadi morejo uprati nemškemu redu. Ti velja posebno onim, ki so naselili valnem banditov in se jim priključili, slej ko prej jih bo doletela njih usoda, če ne bodo našli pot varja in se prijavili oblasti. Kdor se ne strinja s izročjem banditov in se njim odpravi, bo zaščiten.

Minilo bo 40 let, odkar so v središču Kamnika obesili osem fantov in moč iz kamniške občine. Izrek sodbe in izvršitev smrtni kazni sta bila opravljena z močno strašljivo propagando. Obsojence so iz begunjskih zaporov pripeljali v Kamnik okrog pol petih zjutraj. Neki mizar je moral dan prej postaviti stojali s prečnim tramom, na katerem je bilo osem klinov. Mučniki so viseli v opozorilo od ranega jutra do sončnega zahoda.

Josipina Cevc, ki je imela gostilno z brezalkoholnimi pijačami, je skozi okno gledala obešanje z razdalje desetih metrov.

»Mislija sem, da bo kdo od obešenecv kričal,« je pripovedovala Cevčeva, »toda vsi so bili ne- navadno tihi. Morda so jim dali pred smrtjo morfij. Ali pa so bili tako korajžni.«

Na lepkih Nemci niso objavili resnice. Miha Preklet, Franc Jeras in Balantič so tisto poletje drvarili na planini Dol pod Veliko planino. V hajki na partizane so jih Nemci zalotili pri drvarjenju in odpeljali v begunske zapore. Ti trije sploh niso bili partizani. Dva izmed obešenecv sta se sama javila nemški policiji, ker sta nasledila nemški vabi, naj fantje zapustijo partizanske vrste, ker se jim ne bo nič zgodilo.

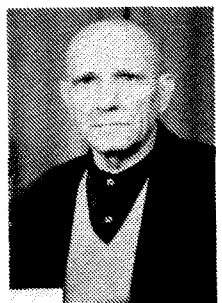
V spomin na ta dogodek bo 30. junija ob šestih popoldne spominska svečanost na Trgu talcev, ki jo organizira mestni odbor ZB NOV Kamnik.

Jože Vidic

Verica Kovač

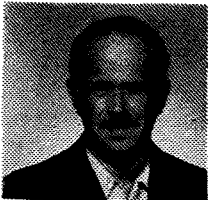
Maja lani smo se poslovili od aktivistke Vere Kovač iz Mojstrane. V času NOV je veliko pomagala borcev.

Janez Pisanski

V 82. letu je umrl Janez Pisanski. Rodil se je in živel v Trbovljah. Prva leta okupacije je začel aktivno delati za cilje NOG. Julija leta 1944 pa se je z vso družino vklju-

čil v vrste borcev NOV. Bil je intendant v delovni enoti v Beli křajini. V bojih je izgubil sina. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Trbovljah.

Lovro Turk

Na pokopališču Fara na Blokah smo se marca poslovili od Lovra Turka z Raven. Za NOV je začel delati leta 1941, bil je borec Tomšičeve brigade. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Marija Anzelc

Marca smo se na pokopališču pri Fari na

Blokah poslovili od partizanske mame Marije Anzelc z Velikih Blok, rojene leta 1899. Za NOV je začela delati že leta 1941, prav tako njena družina. Sin France je bil med partizani.

Dominik Gregl

Sredi aprila je umrl borec NOB Dominik Gregl, rojen leta 1904, v Savinjski dolini. Kot zaveden Slovenec se je kmalu opredelil za OF in po svojih možnostih materialno podpiral NOG. Ob neki akciji italijanskih okupatorjev je bil ranjen in ostal invalid NOB. Po okupaciji Italije se je aktivno vključil v NOV in ves čas skrbel za prehrano in druge potrebe partizanskih enot. Bil je odlikovan in prejel tudi razna druga priznanja.

Franciška Virant

Aprila je umrla Franciška Virant iz Škrabč. Za NOV je skupaj z možem delala od leta 1942. Moža so leta 1944 aretirali in odpeljali v Dachau, od koder se ni več vrnil.

Janez Zupančič-Zan

Po težki bolezni je v 61. letu umrl Janez Zupančič-Zan, ki se je rodil v Vrbovcu pri Dobrniču. V NOG se je vključil zelo zgodaj, kasneje pa stopil v NOV. Bil je borec in starešina ter komandant v Železniški, Cankarjevi in 12. brigadi. Bil je odlikovan. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Ločni pri Novem mestu.

Jože Hojnik

Na slivniškem pokopališču smo se marca poslovili od Jožeta Hojnika, delavca, borca NOV in rezervnega starešine JLA.

Od Dalmacije do Tržiča

Pred dnevi smo se številni soborci in Tržičani poslovili od znanega revolucionarja Vladimirja Peraica-Planina. Zadnjič smo pospremili spoštovanega, delovnega, poštenega, vedno vedrega, iskrenega in izredno priljubljenega

nega Planina, enega zadnjih predvojnih komunistov iz Tržiča.

Ob odprtju grobu se je od njega poslovil prvoborec Franc Štefe-Miško. »Takoj v prvih dneh okupacije si se aktivno vključil med organizatorje OF in ko si v začetku 1942. prišel med borce Kokrške čete, si že na samem začetku doživljal najtežje trenutke v svojem življenju, ko si v ledeno mrzli Savi 2 dni nemočen spremljal tragičen, toda nadvse junaški boj trinajsterece tvojih soborcev v Okrogelski jami. V novoustanovljenem Kokrškem odredu poleti 1942 si deloval kot borec, terenski aktivist, obveščevalec ter kurir štaba odreda in skupaj z nami si doživljal eno najtežjih obdobij partizanstva na Gorenjskem. Večkrat si bil prav ti Pla-

nin edina naša vez z ljudmi pod Karavankami. Ko si se z novicami vračal pod Storžič, na Konjščico ali pod Košuto, si žare od zadovoljstva in ponosa nad zavednimi ljudmi zaradi vsega, kar so storili za osvobodilno gibanje in za partizane. Bil si pravi glasnik partizanov in svojega ljudstva, primer resnične vezi in neločljive povezanosti z ljudmi tvojega Tržiča, na katerega si bil neverjetno navezan in ponosen...«

Vladimir Peraic-Planin, ki je letos marca dopolnil 70 let, je bil rojen v siromaštvu kršne Dalmacije v vasi Polaća pri Biogradu na moru. Kot 13-letnega fantiča ga je pot za kruhom z morja privredla pod visoke planine v Tržič, ki mu je postal drugi dom. Tu se je izučil za vrvarja. Že v 1937. letu

je postal član KP, med okupacijo je bil eden prvih organizatorjev OF. Bil je član mestnega komiteja KPS Tržič, nato pa rajonski in mestni sekretar KP mesta Tržič. Maja 1944 je bil postavljen za komandanta prvega bataljona Gorenjskega, kasneje Kokrškega odreda. Po vojni je bil nekaj časa še v JLA, kasneje pa je postal predsednik kontrolne komisije na OLO, sekretar Tiskanine in BTP Tržič, nato pa do upokojitve 1969 direktor tovarne Runo v Tržiču.

Vseskozi, dokler ga pred nekaj meseci bolezen ni priklenila na posteljo, je bil izredno delaven član odbora ZZB NOV Tržič in odbora skupnosti borcev Kokrškega odreda.

Soborci

Do zadnjega diha zvest partiji!

Morda ni odveč, da za pišem besedo v spomin zares skromnemu človeku iz delavskega predmestja Novih Jarš pri Ljubljani.

Po 82 letih življenja se je poslovil Jože Nakrst zaradi težke in mučne bolezni, ki ga je spremljala vse od taborišča Dachau.

Bil je predvojni in najstarejši komunist v Novih

Jaršah, kamor se je leta 1926 preselil, ko je zgradil skromno hišico, ki še sedaj nosi številko 27.

Rojen je bil leta 1900 v Ihanu pri Domžalah. Po prihodu v Ljubljano se je zaposlil v Tovarni kleja. Kot 20-letni mladenič se je udeležil železničarske stavke na Zaloški cesti. Že tedaj se je opredelil za delavsko-revolucionarno smer. Leta 1926 je bil sprejet v KPJ in odtlej je zvesto služil partiji. Njegova hiša je bila zatočišče ilegalnih kurirjev partije ali pa tudi ilegalcev-partijcev za prehod prek meje.

Približno ob božičnih praznikih, med 24. in 25. decembrom ali med 25. in 26. decembrom leta 1928 je bila v kornaj dograjena hiša Jožeta Nakrsta pokrajinska konferenca KPS. Zbrali so se najuglednejši funkcionarji, med njimi Jaka Žorga, član CK KPJ, ki je imel tudi referat o tedanjem

položaju v državi, za sekretarja pa je bil izvoljen France Klopčič. Konferenca je trajala vso noč, med tem pa so se udeleženci, ker je bila hiša kornaj dograjena in seveda vlažna, okrepčali s čajem in ogreli ob gašperčku, za njihovo varnost pa je skrbel posebna straža. Nakrst je bil tudi med udeleženci konference, ki jih je bilo od 15 do 18, ker je bil že član KPJ.

Že prej pa je bil Jože Nakrst (tedaj sodrug, kot piše France Klopčič) izredno iznajdljiv. Pri hiši je imel zelo hudega psa - dobermana, ki se mu ni upal približati noben detektiv ali policaj. Stesal mu je pasjo uto z dvojnim dnom, kamor je spravljala razmnoževalni stroj, ko ni bil v rabi. Tudi sicer je kasneje Nakrst poskrbel za partijsko tiskarsko tehniko.

Leta 1929 je prišlo do izdaje in Jožeta Nakrsta so zaprli. Po prestani kaz-

ni so ga izpustili. Kljub temu ni odnehal in je vestno izpolnjeval svoje dolžnosti kot komunist vse do okupacije. Ko je leta 1942 na bloku okupator ustrelil njegovo prvo ženo Franciško, se je moral preseliti v Tovarno kleja, kjer je nadaljeval z akcijami za NOB. Leta 1943 so ga zaprli in odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau, nato v Lojtmertitz, od koder se je vrnil izčrpan in bolan v svojo Ljubljano. Po osvoboditvi se je spet zaposlil v Tovarni kleja in se leta 1955 že močno načetega zdravlja upokojil.

Nakrstova hišica še stoji in leta 1979 so na pobudo občinskega vodstva ZK vzdali spominski ploščo, ki prča, da je bila v njej leta 1928 pokrajinska konferenca KPS.

Jože Nakrst je bil nosilec medalje zaslug za narod in reda zaslug za narod s srebrnimi žarki.

Tone Bančič

PRAVNI SVETOVALEC

F. J. S. V kakšnem roku in kako vam lahko stanodajalec odpove podstanovalsko pogodbo?

Odgovor: Imetnik stanovanjske pravice lahko podstanovalcu vsak čas odpove podstanovalsko pogodbo, sklenjeno za nedoločen čas, ne da bi navedel razlog za odpoved. Kolikor ni bilo v pogodbi drugače dogovorjeno, znaša odpovedni rok 30 dni. Podstanovalska pogodba se lahko odpove podstanovalcu ustno ali pisмено po pošti. Lahko pa tudi po sodišču, vendar sodišče ne izda nobene odločbe, temveč le pošlje prejeto odpoved podstanovalcu.

S. J. R. in O. L. V. Oba naročnika prosita za pojasnilo o tem, v kakšnem primeru mora bivši mož plačevati preživnino razvezani ženi in kakšna je višina preživnine.

Odgovor: Po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih se nepretrajanemu zakoncu, ki nima sredstev za življenje in je nesposoben za delo ali je nezaposlen in se ne more zaposliti, določi s sodbo, s katero se zakonska zveza razveže, znesek za preživljanje v breme drugega zakonca, ustrezno njegovim možnostim. Sodisce pri tem lahko upošteva vzroke, zaradi katerih je postala zakonska zveza nevzdržna. Pravica do preživnine preneha, če razvezani zakonec, ki jo je prejemal, pridobi premoženje ali svoje dohodke, s katerimi se lahko preživlja, ali če sklene novo zakonsko zvezo. Odločbo o višini prispevka za preživljanje pošlje sodišče pristojnemu organu občinske skupščine socialnega skrbstva. Ta organ vsako leto na podlagi uradno ugotovljenega podatka o povečanju življenjskih stroškov sprejme sklep o odstotku povišanja preživnin, opravi uskladitev vseh preživnin in izda odločbo o novo ugotovljeni višini preživnine. Sodisce sme po predlogu prizadetega zvišati, znižati ali tudi ustaviti določeno preživnino, če se pozneje spremenijo okoliščine, na podlagi katerih je bila določena. V primeru, ki ga navajate, ko ima preživljanka višje dohodke kot tisti, ki mora preživnino plačevati, je vsekakor umesten predlog na pristojno temeljno sodišče, da se preživnina odpravi ali vsaj bistveno zniža. V drugem primeru, ko naročnik sprašuje, kakšna bo preživnina, pa na podlagi obstoječih podatkov ne moremo reči, ali bo sodišče sploh priznalo preživnino oziroma kakšna bo njena višina.

A. G. P. Leta 1958 sem podaril njivo in gozd bratu in sestri, pri tem pa smo se ustno dogovorili, da bom za darovano zemljo nekaj dobil, če bom potreboval. Sedaj sem v materialnih težavah, vendar brat in sestra nočeta nič slišati o plačilu. Ali lahko zahtevam zemljo nazaj oziroma plačilo za zemljo?

Odgovor: Vaša sorodnika sta postala na podlagi darilne pogodbe lastnika darovanih zemljišč. Razlogov za preklic darilne pogodbe ni, ne bi tudi mogli uveljavljati, da gre za navidezno darilno pogodbo in da ste v resnici hoteli skleniti kupno pogodbo, saj se niste dogovorili za ceno, ki je ena od bistvenih sestavnih delov kupne pogodbe. Na podlagi podatkov, ki ste nam jih posredovali, lahko rečemo, da ni izgledov za uspeh v morebitni pravi za vrnitev zemljišč niti za plačilo, zato vam svetujemo, da se s sorodnikoma nekako sporazumete.

P. D. R. Zaradi slabega zdravstvenega stanja (stalno sem v bolnišniškem staležu) bom verjetno prihodnje leto invalidsko upokojena. Stara sem 53 let in imam 28 let pokojninske dobe. Ali izpolnjujem pogoje za priznanje invalidske pokojnine?

Odgovor: Za pridobitev pravice do invalidske pokojnine je predvsem potrebno, da boste spoznani za upoštevno invalidno. Kolikor je invalidnost posledica bolezni ali poškodbe izven dela, pa je po novem zakonu o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se bo uporabljal od 1. januarja 1983, potrebno, da je zavarovanec pred nastankom invalidnosti dopolnil pokojninsko dobo, ki pokriva najmanj tretjino razdobja od dopolnitve 20 let starosti do nastanka invalidnosti (delovna doba), pri čemer se štejejo za delovna leta polna leta. Navedeni pogoj je v vašem primeru izpolnjen.

TONE HOČEVAR

Utrinki iz Salvadorja 2

Med prijatelji

Osvobodjena ozemlja seveda niso samo zatočišča za partizanska taborišča, ampak so že zameetek bodočega novega, svobodnega Salvadorja. Tam uradna juntina oblast ne velja. Ljudje so že izvolili svoje ljudske skupščine in svojo izvršno oblast. V večini krajev tej ljudski oblasti pravijo farabundistična oblast, v spomin na Farabundo Martija, voditelja ljudske vstaje 1932. leta, ko je vojaška diktatura v nekaj dneh potolkla več kot 30.000 kmetov in delavcev (po nekaterih podatkih celo 40.000). Po Farabundu Martiju se imenuje tudi prva, najstarejša od gverilskih organizacij, Narodnoosvobodilne sile – Farabundo Marti (FPL – Farabundo Marti), hkrati pa tudi združeno narodnoosvobodilno gibanje – Fronta Farabundo Marti za narodno osvoboditev (FMLN). Farabundistična oblast skrbi za prehrano, zdravje, za šole, za vojaške priprave vseh prebivalcev osvobojenih ozemelj, pa tudi za sodstvo. Ljudje v hribih jedo, kar pridelajo sami, in se borijo, recimo, z minometali, ki jih izdelajo sami. Otroci hodijo v obvezne osnovne šole, odrasli pa v prav tako obvezne tečaje za opismenjevanje. Živijo na pol vojaško, na pol normalno. Pridelujejo koruzo, fižol in povrtine. Če iz dolin zaide k njim kakšna sestradana kravica, je na njihovih krožnikih tudi meso. Svoje živine ne smejo ubijati, ker jo hranijo za prihodnost, za takrat, ko bo Salvador svoboden in bodo spet začeli živeti normalno, vendar čisto drugače.

Mati – tovarišica Rosa

Težko bi bilo na nekaj straneh opisati tisočero vtisov, vsa srečanja, neštete obraze, ves preživeti strah, vse lepo in vse težko s poti čez hribe, med kmeti ali med borci udarnih enot. Na koncu v spominu ostanejo glavni vtisi, najpomembnejši podatki, izrazitejši ljudje; cele družine, ki so se pridružile uporu; kurirček, ki te je spremljal vso pot; pa tisti, seveda, ki že na daleč izžareva neverjetno voljo, moč in sposobnost za boj in za vodenje.

Ena takih osebnosti je tovarišica Rosa. Ne omenjam je samo zato, ker zbujajo pozornost že z zunanjim videzom in ker se okrog nje povsod zbirajo borci, pa ženske in starci, ampak predvsem zato, ker za evropske navade (ali kot bi rekli Latinski Američani – za evropsko pamet) še vedno predstavlja težje razumljiv in nenavaden pojav.

Rosa je visoka, lepa ženska v najboljših letih. Organizira šolstvo na osvobojenih področjih in borci ji pravijo prosvetna ministrica. Pripravila je šolske programe za osnovne šole, kjer se otroci učijo brati, pisati in računati, ob tem pa še osnovnih borbenih veščin. Te šole so seveda tudi prvi politični vrtec.

Rosa kot vsi drugi sodeluje v bojih, za razliko od drugih pa, kadar tako nanese, še mašuje oziroma pridiga po partizanskih taboriščih. Pridige so bolj podobne partizanskim mitingom kot mašam. Rosi so še pred dobrima dvema letoma rekli mati Rosa. Bila je predstojnica nekega samostana. Še prej je kot nuna delala dolga leta v Združenih državah Amerike, kjer je hkrati študirala pedagogiko in sociologijo. Delala je med portoriškimi in drugimi latinskoameriškimi priseljenci, ki v Združenih državah živijo vse prej kot dobro. Med to revščino si je izoblikovala svoj svetovni nazor, ki pa med latinskoameriško duhovščino ni izjem. Potem jo je nadškof metropolit Romero (tisti, ki ga je junta 24. marca 1980. leta ustrelila kar med mašo) poklical v domovino. Prevzela je samostan, kamor so se zatekali tudi partizani. »Nekaj duhovnikov je potem padlo ali pa jih je kratko malo vzela noč in tudi meni so tla postala prevročna, pa sem šla v hribe,« je pripovedovala Rosa nekega večera, ko sva sedela pred partizansko kočico na prelazu in gledala pod seboj pobočja, posejana s prav takimi kolibami.

V hribih je Rosa hitro našla mesto med ljudmi. Hodil sem z njo po taboriščih, kjer je organizirala šole in tečaje opismenjevanja za odrasle. »Tole je zameetek svobodnega Salvadorja,« zmeraj poudari, ko ponosno pokaže na številne otroke v »učilnicah« na prostem.

Rosa ni osamljen primer pripadnika latinskoameriške cerkve, ki se je priključil odporu. Pred njo jih je že bilo kar precej, ob njej pa jih je danes že veliko; v Salvadorju in Gvatemali in tudi v drugih deželah. Latinskoameriška katoliška cerkev je razdeljena na najmanj dva zelo različna dela. Visoka cerkvena hierarhija v veliki večini pripada konzervativnemu krilu, ki je povezano z oligarhijo in sploh s »sistemom«. Nižja duhovščina v kar velikem številu pripada naprednemu krilu, tako imenovanemu revolucionarnemu kleru. Ta se je po dolgih letih življenja s kmeti v osiromašenih vaseh napotil s prižnice v hribe, skupaj s svojimi takratnimi verniki, zdajšnjimi soborci.

Vsakdanji prizor: deklica opazuje pripadnike vladnih enot na oklopnem vozilu.

V Salvadorju je k takemu razvoju in k takim odločitvam prispeval zlasti monseñor Romero, katerega fotografije ali risbe danes lahko videte v skoraj vsaki kolibi na osvobojenem ozemlju, pa tudi v mestih. Ob njih je napis: »Tovariš Oscar, s teboj do zmage ali do smrti.« Nadškof metropolit je namreč podpiral oboroženo ljudsko vstajo in njegove pridige, ki jih je vsako nedeljo prenašala nadškofijska radijska postaja (to je junta seveda bombardirala in zravnila z zemljo), so pravzaprav pomenile poziv na upor. Tri dni pred smrtjo je pozval juntine vojaške, naj ne ubogajo poveljnikov in naj ne ubijajo svojih bratov, temveč naj se pridružijo svojemu narodu. Oscar je bil nizek, čokat, temnopolt možakar, miren in tih. Šele ko je pripovedoval o trpljenju salvadorskega ljudstva in o svojem nasprotovanju diktaturi, se je razvnel.

Pravijo, da so ga v Vatikanu že odpisali, ker se ni obnašal ravno po pravilih in navadah cerkvenih dostojanstvenikov. Salvadorci zamerijo uradni cerkvi, ker je ob Romerovem umoru samo izrekla obžalovanje in nič več. Če sem prav razumel salvadorske kmete po hribih, so še naprej verni, katoliške hierarhije pa ne marajo. Po Ocarjevi smrti jo štejejo za sovražnika.

Marcial

Duša salvadorskega osvobodilnega gibanja je Salvador Cayetano Carpio, imenovan Marcial. Veliko so ga omenjali zadnja leta. Da je trd, neizprosni, da ni zgovoren, da ni družaben, da pravzaprav sploh ni znano, kakšen da je in tako dalje. Na fotografijah, kolikor jih je sploh bilo, se je pojavljal s kapuco na glavi, sedeč za mizo, tako da si človek ni mogel ustvariti pravega vtisa o tem, kakšen je pravzaprav Marcial, vrhovni poveljnik Narodnoosvobodilnih sil – Farabundo Marti, začetnik in idejni oče vsega gibanja.

Po vsem, kar ste slišali ali prebrali o njem, vas obhajajo čudni občutki pred prvim srečanjem z njim. Legendo je pač treba soočiti z živim človekom iz mesa in krvi, to pa ni zmeraj lahko.

Se nadaljuje

Kar dve delegaciji iz Gruzije na obisku

Mostovi rasto – železobetonski

Da sta naša Ljubljana in Tbilisi v Gruziji pobrateni mesti, to vemo. Sodelovanje organizacij mladit in obiski pa pomenijo poglobljanje medsebojnih bratskih odnosov, ki se razvijajo v že večletnem sodelovanju.

Pred kratkim sta nas obiskali kar dve delegaciji iz Gruzije: delegacija Leninskega komsomola, ki je vrnila obisk slovenske mladine s konca preteklega leta, ter tričlanska delegacija gruzijske republiške organizacije pionirjev.

Gruzijski mladinci so se mudili v Sloveniji od 7. do 14. junija. V tem času

Manoni Hadžidze

so si poleg našega glavnega mesta ogledali še druge kraje Slovenije in življenje ljudi v njih, posebej mlade generacije. Bili so v Postojni, Lipici, Kopru, obiskali so brigadirje na mladinski delovni akciji Istra '82, se seznanili z delom v tovarni Planika v Kranju, si privoščili pogled z Vršiča, ogledali so si Bled, pa še našo Dolenjsko in Belo krajino. Tudi v partizanski Rog jih je zanesla pot. Na zboru pionirjev v Črnomlju smo jih našli skupaj s pionirsko delegacijo iz Gruzije.

S predsednico republiške pionirske organizacije Gruzije Manoni Hadžidze smo kaj hitro navezali pogovor. Njena dva tovariša Goderzi Bukija in Bariel Šaverdašvili sta ji kar prepustila besedo. Manoni je drugič v Jugoslaviji, v Sloveniji pa si je tokrat nabirala prve vtise. Navdušeno je pripovedovala o teh vtisih, prijaznih sprejemih, domačnostnem občutku, o novih spoznanjih v delu naših pionirskih organizacij in o množičnem zboru pionirjev Jugoslavije v Črnomlju, ki se ji zdi nekaj enkratnega. »Mislim, da prihod naše delegacije pomeni sodelovanje med pionirji Slovenije in Gruzije na še trdnjši osnovi, ki jo predstavlja podrobnejše spoznavanje te in one strani. Veselimo se z vašimi uspehi, z uspehi vaših pionirjev!«

Pionirska organizacija Gruzije šteje 50.000 pionirjev. Kakor imajo naši pionirji svoje pionirske odrede, v katerih delujejo, tako imajo njihovi svoje družine – pionirske odrede, ki prav tako kot

naši ustvarjajo vsaka zase kamenčke za mozaik celote. Kaj vse počnejo, nas je zanimalo, kako živijo in mislijo, kakšne cilje zasledujejo njihova organizacija...

»Pri nas velja načelo: Vse najboljše otroku!« pravi Manoni. »Vsak mešanec je dolžan skrbeti za naše najmlajše državljane, porajajoče občane Gruzije. Vzgojiti resnične in zveste domoljube – to je naš cilj, na tem sloni naša prihodnost. Komsomolsko združenje (bi rekli mladinska organizacija) je tesno povezano s pionirsko. Tudi njihova prva skrb in dolžnost je namreč vzgoja otrok, delo s pionirji. Spremljajo delo pionirske organizacije, pri tem pa se povezujejo še z drugimi zainteresiranimi dejavniki. Komsomolski kongres na začetku letošnjega leta je ob 32-letnici Komsomola razglasil 11. petletko dela z otrokom.«

Pionirska zvezna organizacija Vladimir Iljič Lenin letos praznuje svojo šestdesetletnico. Ob tej priložnosti so se pionirji zbrali in svoj veliki praznik proslavili ne le z recitacijami in ostalim, kar še sodi v kulturni program ob podobnih priložnostih, pač pa so se izkazali s svojim konkretnim pionirskim delom. Pokazali so, kaj znajo in kaj zmore-

Bariel Šaverdašvili: »Dobri ljudje ste tukaj in gostoljubni. Prav prijetno se počutim, podobno kot doma v Gruziji. Pa tudi organiziranost je čuditi.«

jo njihove pridne roke in bistré glave.

Veliko bi lahko pripovedovali o interesnih dejavnostih gruzijskih pionirjev. Največ delajo v svojem »marš-rutu« pod geslom »Pionirji so zvesti delu Lenina«. Imajo svoje uniforme, delajo pa zato, da nadaljujejo delo – tradicijo velikega Lenina, da utrjujejo smisel dela. V »marš-rutu« je delo tudi učenje in vzgoja patriotizma, sodelovanje pionirskih odredov, sodelova-

nje s cicibani, vse vrste estetske vzgoje, posebno še sodelovanje z vojnimi veterani, borci, ki so bili takrat pionirji in se danes zelo dobro počutijo med svojimi nasledniki kot njihovi častni gostje ob tej in oni priložnosti. Na republiškem zboru so pionirji Gruzije sprejeli odločitev, da sami napišejo 60 strani o sovjetski Gruziji in s tem predstavijo svojo ožjo domovino skozi očala, ki jih nadeva otroški svet, svet iger, ki pa zna biti tudi zelo resen, če je potrebno.

»Skratka, veliko je truda, da bi naši otroci dobro živeli,« povzema besedo Manoni. »Povsod so otroška igrišča, letovišča, pionirski tabori, otroške bolnišnice in poliklinike – da, tudi za zdravje naših otrok je treba skrbeti.« Morda bi bilo zanimivo spregovoriti še o sončnem mestu ZIURI v Tbilisiju (iz besede sonce), o katerem moja sogovornica takole pripoveduje: »ZIURI je eden od otroških centrov. To mesto je ustanovljeno zato, da bodo otroci sončne Gruzije lahko živeli v sončnem mestu, v mestu pripovedk. Vsakodnevno lahko sprejme do 40.000 otrok. Toda ZIURI ne gradijo odrasli, gradijo ga pionirji s svojim učenjem, s trudom pionirske organizacije, delom in sodelovanjem pionirskih odredov. Vsak pionirski odred republiške pionirske organizacije je dobil nalogo, da sodeluje pri izgradnji tega mesta; v svojih krajih, kjer živijo, so dolžni zgraditi svoje kotičke in s tem graditi mesto svojih sanj.«

V teh nekaj ukradenih trenutkih po »partizanskem golažu« na zboru pionirjev v Črnomlju, preden se je pričel prikaz interesnih dejavnosti naših pionirjev, je prijazna Manoni kar težko strnila svoje misli, da bi nam predstavila neko celoto, tisto bistvo, ki jih označuje kot pionirje Gruzije. Mislim, da smo jo razumeli in da smo skozi njene besede razumeli tudi sporočilo gruzijskih pionirjev. Želijo si trajno in trdno prijateljstvo, mostove med našimi in njihovimi pionirji. Seveda, tudi naši pionirji to želijo. Če bodo gradili sedaj, bodo ti mostovi nekoč, ko bodo pionirji odrasli, res pravi železobetonski mostovi.

»Zahvaljujemo se vsem, ki so nas povabili v Slovenijo, vsem organizacijam v posameznih okolišjih, ki so nas tako srčno sprejeli, nam pokazali življenje tukajšnjih otrok, v mestu in na deželi, v republiki, kjer v vsakem kotičku, tudi tam, kjer ni veliko sonca, sije človeška toplota,« je še dodala Manoni, preden so se naša pota razšla.

Živa Drole

Akcija v Rogaški Slatini

V okviru zvezne mladinske delovne akcije »Kozjansko '82« je prišlo v Rogaško Slatino v soboto 12. 6. 1982 iz naselja Bistrica ob Sotli 80 bigamirjev, ki so skupaj s 40 vojaki iz vojašnice Maribor in 40 štipendisti ter mladinci zdravilišča Rogaška Slatina pomagali pri urejanju parka in okolice zdravilišča.

Namen akcije ni bil samo v

delovnem efektu, ampak je to bila tudi manifestacija mladinske delovne akcije za goste in domačine Rogaške Slatine. Na ta način naj bi zlasti mladini tega kraja približali brigadirsko življenje in jih motivirali za številnejše vključevanje v tovrstne akcije.

MARJETA NAPAST

Cvetje za junake

Ilirskobistriško planinsko društvo je kar lahko ponosno na živahen planinski podmladek, ki marljivo deluje v vseh otroških vrtcih in osnovnih šolah v občini.

Vsako leto se cicibani in pionirji planinci zberejo na osrednji prireditvi, vsake v drugem kraju, se pozdravijo, si izmenjajo darilca, prisluhnejo besedam starejših planincev ter dan preživijo v naravi, na bližnjem planinskem vrhu. Ob tem spozna-

vajo tudi dogodke iz narodnega boja za svobodo in obiščejo pomembna spominska obeležja ter s cvetjem okrasijo grobove padlih junakov.

Tudi pionirji planinci so konec maja pripravili nepozabno prireditev v Knežaku. Tristo jih je napolnilo prostrano šolsko igrišče OŠ Knežak, kjer so jih s prisrčnim programčkom pozdravili pionirji planinci-gostitelji. Planinsko srečanje so pionirji namenili tudi spominu na junaško smrt narodnega heroja Toneta Tomšiča, ki je prav v teh krajih preživel mlada leta in padel pod streli italijanskih fašistov pred 40 leti.

Mladi planinci so položili cvetje k njegovemu spomeniku pred osnovno šolo, ki se tudi imenuje po njem. Srečanje so pionirji planinci zaključili z vzponom na 1.028 metrov visok Devin nad Koritnicami.

Tekst in foto: VOJKO ČELIGOJ

Srečanje novinarskih krožkov sosednjih republik

Ker si že nekaj let dopisujemo s člani novinarskega krožka iz Gúnje in koristno izmenjujemo tudi svoje izkušnje, smo jih letos povabili v Slovenijo, v Artiče. Pravzaprav so se oglasili pri nas, ko so se vračali z republiškega srečanja dopisnikov, ki so ga imeli letos na Reki. Izkoristili so to priložnost in tako prebili med nami dva dni. Bili so gostje naših članov krožka in v spomin na naše prvo srečanje v Sloveniji smo v parku pred šolo sku-

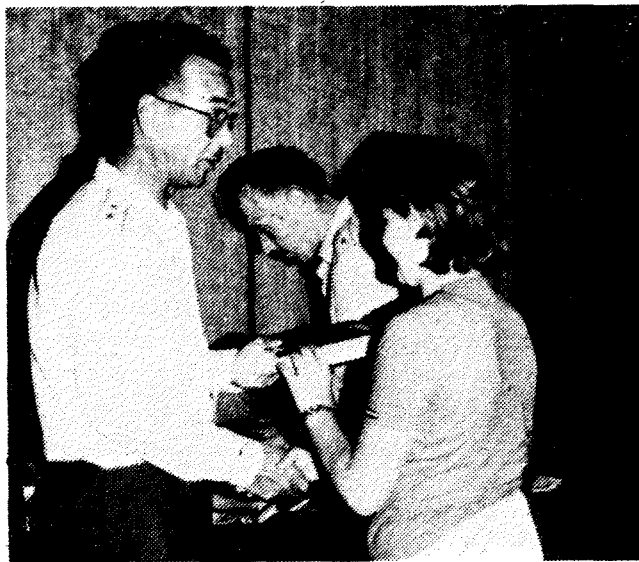
paj posadili drevo prijateljstva – rdeči javor, ki nas bo vedno spominjal na srečanje s prijatelji, ki govorijo drugačen jezik, a smo se vseeno odlično razumeli. Pokazali smo jih Kumrovec, Klanjec, Trebče, Bizelsko, Krško, Brežice, Kostanjevico in seveda Artiče.

Če jim lahko verjamemo, jim je Slovenija všeč in trenutkov, ki so jih prebili pri nas, ne bodo pozabili.

EVALD ROŽMAN
OŠ Artiče

Marjana in Krešo iz Gúnje ter Marjana in Evald iz Artiče sadijo drevo prijateljstva – rdeči javor, ki bo rasel v Artičah kot simbol prijateljstva in sodelovanja novinarskih krožkov dveh sosednjih republik.

Irena Zorko, članica novinarskega krožka iz Artiča, sprejema nagrado ko od komandanta garnizona iz Cerkelj za najboljše literarno delo »Človek, ki je na krilih letel proti soncu«, ki ga je napisala Alenka Cizi ob 40-letnici vojnega letalstva. Njen prispevek smo objavili tudi v našem TV-15 ob prazniku letalcev – 21. maju.

Naj živi prijateljstvo

Med vojno je bilo tovarištvo zelo pomembno. Če ne bi bilo tovarištva in zaupanja, bi sedaj Jugoslavija bila v tujih rokah. Tovariš Tito je bil vedno tovariški. Če je bilo malo hrane in je kuhar rekel, da jo je samo za vrhovni štab, je Tito rekel: »Dokler imamo, bomo jedli vsi; ko je ne bo več, bomo skupaj stradali.« In treba je bilo včasih stradati, deliti cigareto, odejo. Tudi po vojni je bilo razvito tovarištvo. Ljudje so prišli skupaj in gradili porušene hiše, ceste, skupaj so delali na njivah. Če je bil kdo bolan, so sosedje hitro prišli in mu prinesli zdravila.

Sedaj ni več takega tovarištva, kot je bilo nekoč. Ljudje se na primer prepirajo,

da hočejo vodo. Potem krajevna skupnost skliče sestanek, pošlje vabilo. Namesto da bi prišli na sestanek, ostanejo doma in »godejo«. Če je kakšen pohod, rečejo: Bom prišel! In kaj se zgodi? Na startu je le nekaj udeležencev, ostali pa potem govorijo, zakaj jih nismo povabili. To se mi ne zdi tovariško. Jaz si želim več tovarištva, več razumevanja in sodelovanja. Ne pa tako kot sedaj. Vsi imajo televizije, jih gledajo cele dneve, poslušajo radio in so zaprti v svoje domove, s sosedji se pogovarjajo le čez ograjo.

Naj živi prijateljstvo, je moja misel za prihodnost!

MARKO LAZNIK, 4. r.
Stranice

Srečanje šol bratov Ribarjev

Pred dnevi je bilo v Skopju 21. srečanje osnovnih šol bratov Ribarjev. Udeležili smo se ga predstavniki šol iz Begeča, Beograda, Nikšića, Osijeka, Semizovca, Tabanovce, Tuzle, Peči, Zagreba in Brežice.

Naši gostitelji so bili prijazni skopski vrstniki. Pred njihovo šolo smo odkrili doprsna kipa bratov Ribarjev, Jurice in Ivice. Po številnih kulturnih prireditvah so se ekipe vseh šol pomerile na kvizu v poznavanju mest, iz katerih so pobratene šole, in v različnih športnih disciplinah.

Enajst do zadnjega kotička

natlačeni avtobusov nas je popeljalo na Ohrid, kjer smo si ogledali mesto in jezero. Za 25 učencev brežiške osnovne šole je bilo potovanje v Makedonijo z vlakom precej naporno zaradi velike oddaljenosti, a smo se kljub temu vrnili po petih dneh domov z lepimi vtisi in bogatejši za marsikatero prijateljstvo, ki smo ga sklenili. Namen naših srečanj pa tudi je, da bi se otroci vseh narodov in narodnosti Titove Jugoslavije spoprijateljili in stikali vezi, ki bi nas vedno le združevale.

SAMO PETELINC, 6. c
OŠ bratov Ribarjev Brežice

Nova občina

Oče mi je pripovedoval, kako je nastala nova občina. Lani so se občani odločili z referendumom, da občino Maribor razdelijo na šest manjših občin. Dalj časa so trajale priprave za ustanovitve občine Maribor – Pesnica. Nova občina še nima primernih prostorov, ker le-te še gradijo. Zaradi tega je bil prvi sestanek vseh treh zborov občine v naši šoli. V drugem nadstropju naše šole smo izpraznili tri učilnice, telovadnico pa smo primerno okrasili. V učilnici za angleški jezik je zasedal družbenopolitični zbor občine, v »matematični« učilnici je zasedal zbor krajevnih skupnosti in v »slovenski« učilnici je zasedal zbor združenega dela. Na koncu so imeli vsi trije zbori skupni sestanek v telovadnici, kjer je potekal tudi kulturni program. Na

prvem sestanku so izvolili tudi predsednika zborov in predsednika občine, tovarša Pavla Lebana. Nova občina je začela obstajati 1. marca 1982.

Nekaj dni po ustanovitvi nove občine so ustanovili tudi samoupravne interesne skupnosti. Na kratko jim rečem kar SIS. Za učence in učitelje je zelo pomemben SIS za vzgojo in izobraževanje, ker v njem pripravljajo program razvoja osnovnih šol in način plačevanja stroškov za osnovne šole.

Datum o ustanovitvi nove občine bomo zapisali v zgodovino naše šole. Upamo, da bodo ustanovitvi čez nekaj časa sledile pomembne odločitve za razvoj naših krajev.

GORAZD FIŠER, 6. b.
Osnovna šola Kerencičevih
Pesnica pri Mariboru

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM V življenje

Osem let je minilo od takrat, ko sem s torbo na rami v maminem spremstvu stopala proti šoli in prvič prestopila njen prag. Življenje se je takrat začelo spreminjati. Dneve so namesto igrac zapolnili zvezki, knjige, učenje.

Dvaindvajset šolarjev je takrat skupaj stopilo šoli in življenju naproti. Učili smo se in spoznavali abecedo, matematiko, postali Titovi pionirji. Tistega dne je postala naša največja naloga izpolniti tisto, za kar smo se zaobljubili.

Leta so tekla in prišli smo v 5. razred. Spet smo prestopili še eno visoko stopnico in postali tako imenovani učenci višjih razredov. Čakalo nas je veliko sprememb pa tudi veliko novih nalog. Pouk smo tedaj imeli na stari šoli, ki je že več kot sto let prenašala vrisk in jok, smeh in veselje osnovnošolcev. Tudi mi smo se dve leti lovili in hladili po njenih hodnikih z debelimi zidovi in se stiskali k peči, ko je zunaj pritiskal mraz.

V 7. razredu smo se preselili v novo šolo. Učenja je bilo vse več, postali pa smo tudi mladinci in pred nami so stale nove dolžnosti. Naše življenje ni bilo samo učenje, znali smo se tudi smejeti in prenekateri odmori so minili v raznih norčijah, katerim smo se vsi od srca smejali.

Kar naenkrat smo se znašli v 8. razredu. Ta je mogoče najpomembnejši za nas. Stojimo na križpotju in ugibamo, kaj nam bo namenila prihodnost. Odločamo se za poklice, ki bi jih radi opravljali, toda na žalost so poleg želja še zahteve in možnosti. Veliko učencev se šele sedaj zaveda, kako pomembne so številke, zapisane v rožnatem zvezku, kako pomemben je uspeh. Toda sedaj je, kar je. Treba se je bilo učiti osem let, ves čas je bila potrebna trdna volja in požrtvovalnost; v enem letu tega ni mogoče doseči.

Morda se mnogi ne bomo nikoli več srečali, toda poslopja, v katerem sem začela stopati pravemu življenju naproti, ne bom nikoli pozabila, kajti spominov je preveč. Vedno mi bo pred oči prihajala podoba osnovnošolskega življenja, ki ima včasih tudi senčne strani, a je še vedno zelo živahno, veselo, otroško nemirno in razgibano. V spominu bom ohranila sošolce, ki sem jih spoznala v teh osmih letih, različne po značaju, pa vendar pripravljene pomagati eden drugemu.

Kotiček za kramljanje sem tokrat prepustila toku misli osmošolke Martine (priimek je napisala zelo nečistljivo in ga raje ne bom poskušala razvozlati, da ne bo kaj narobe) iz osnovne šole Draga Bajca v Vipavi. Podobne misli goto-vo v teh dneh prepredajo vse tiste, ki ste že prehodili vseh osem hodnikov učenosti in ste se na koncu zadnjega znašli pred vprašanjem: KAM? Želim vam, dragi osmošolci, da bi našli svoj poklic, ki vam bo izpolnjeval vaš vsakdan, želim vam srečo na poti do njega in potem seveda tudi do delovnega mesta, čeprav se morda zdi, da je sedaj o tem še prezgodaj govoriti. In ker so med vami osmošolci tudi nekateri naši dopisniki, želim, da dopisniških vezi ne bi pretrgali, saj naša mladinska stran ni samo za osnovnošolce.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Taborniki in pionirji v naši krajevni skupnosti prirejajo večkrat skupne akcije. To so zvečine pohodi po partizanskih poteh, na katerih obujamo spomine na NOB skupaj z borci. Spominjamo se preteklosti, pomembnejša pa nam je prihodnost, v katero stopamo. S svojim delom in ljubeznijo do domovine bomo ustvarili še boljšo prihodnost.

SMILJANA ADAMIČ
OŠ Stranice

Ranko Jontić iz Pirota v SR Srbiji

Stabilizacija zahteva visoko znanje in aktivnost

»Bi bili pripravljeni povedati nekaj besed za naše bralce?« smo se opogumili stopiti s prošnjo pred tovariša Ranka Jontića. Kje smo ga srečali? Pred nekaj dnevi na devetem kongresu ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu. V enem od odmorov med potekom kongresa se je sprehajal po veličastnih hodnikih beograjske skupščine.

ki ji predsedujem. Ta namreč spremlja socialni položaj borcev z nizko materialno osnovo. Občina ima zanje namenjen določen odstotek sredstev v obliki posebnega dodatka k pokojnini.

Pravzaprav se takšna in podobna vprašanja ponavljajo v tem in onem okolju, odgovorne komisije pa išče-

bilizacija pa zahteva visoko znanje in aktivnost, čvrste roke in sveže možgane, zahteva enotnost in naravnost v prihodnost. To pa mlada generacija ima.

Vrnimo se štirideset let nazaj. Takrat je živel neka druga mlada generacija, ki jo je tok življenja vklestil v okove vojnih dni, generacija, ki je te okove odločno razklenila, pa čeprav so bile za to potrebne tudi žrtve. V tej generaciji je bil tudi naš sogovornik, Ranko Jontić. Med partizane je prišel kot politični delavec; sicer pa pustimo, naj sam spregovori:

»Prišel je apel: UPOR! Organiziran upor. Partijska delavca Velimir Kostić-Bajžić in Slobodan Djordjević-Tavica sta bila med glavnimi organizatorji gibanja. Poklicala sta me in me zadolžila z različnimi nalogami, ki jih je zahtevalo organiziranje odpora. Ponosen sem bil na zaupanje, in obenem sem občutil veliko odgovornost, za partijo, za revolucijo, za narod. Tako sem deloval od novembra 1942 pa do maja 1943, ko so me s terena povlekli v partijsko enoto. Prišel sem v Niški partizanski odred, ki je nastal iz Ozrenskega odreda. Vrnili so me na teren kot političnega delavca, seveda sem bil odslej oborožen. Skupaj z drugimi terenci sem hodil od vasi do vasi in prepričeval ljudi za pomoč našemu gibanju. Tudi nove skojevce smo pridobivali v skojevsko organizacijo. Moram povedati, da so bili mladi zelo navdušeni in vestni, naj je bilo treba zbirati material ali pa postaviti stražo.«

Kako pa ostali ljudje, kako so oni sprejeli upor in upornike, nas je še zanimalo.

»Del Pirota so okupirali bolgarski fašisti. Pripeljali so s seboj vse: od učitelja do popa, kmeti in vojaka. Že v prvi svetovni vojni so bili tamkajšnji ljudje okupirani od Bolgarov. In ko se je začela druga svetovna vojna, niso se pozabili na številne svoje žrtve, ki jih je terjkal takratni boj. Zato niso pristopili na bolgarsko stran, da bi pomagali sovražniku, pač pa k nam, v boj za svobodo Jugoslavije. Lahko rečem, da je kar 99 odstotkov pirotskih prebivalcev organizirano pomagalo narodnoosvobodilnemu boju. Leta 1944 je iz sedanjega Pirota odšlo k partizanom 16000 mladih fantov. Razpršili so se po vsej domovini in se bojevali, vse dokler niso naši narodi svobodno zadihali v enotni in bratski domovini – Jugoslaviji.«

Kongresna dvorana se počasi polni. Ko jih takole gledam, delegate vseh naših republik, ki sedijo eden ob drugem, pred očmi resnično zaživi podoba Jugoslavije v malem in izrečene besede: »Če bomo enotni, bomo hitreje ustvarjali pogoje, da bo svoboda človeka postala svoboda ustvarjalca«, postajajo oprijemljivejše.

Živa Drole

Franc Pajntar

Partizan Močnik iz Zakojce

Poznal sem ga z ulice, z raznih sestankov in borčevskih srečanj. Tokrat sem ga imel priložnost spoznati поблиže, ob kavi, pršutu in domačem vinu. S Francem Pajntarjem sva sedela v sobi njegove hiše v Šempetru pri Novi Gorici. Prijeten in družaben sogovornik je. Vedno najde odgovor na vprašanje. Odgovarja počasi, preudarno. Vmes si prižiga pipo, otresa pepel iz nje.

»Rodil sem se 10. 10. 1910. leta dopoldne v Zakojci v Baški grapi. Sedem otrok nas je bilo. Težko smo živeli. Hodil sem na dnino in tako pomagal staršem, da smo se lažje pretolkli skozi življenje.« Z 19 leti so Franca poklicali na nabor. Ker bi moral služiti v italijanski vojski, je pobegnil prek meje v Ljubljano. Proti koncu leta 1941 se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje v Zgornji Šiški v Ljubljani,

la slabo in dobro. Spoznala sta se v partizanih leta 1944. Ni jima bilo postlano z rožicami, toda danes sta ponosna na vse, kar sta ustvarila. »Franc je bil komandant Vipavskega vojnega okrožja. K njemu sem prišla po nekih opravkih. Bilo je aprila meseca. Oktobra 1945 pa sva se poročila,« je v pogovoru dodala Zalka.

Imata tri otroke.

»Mislim, da sva jih dobro vzgojila. Vsi so tudi člani zveze komunistov in aktivni na najrazličnejših področjih.«

Franc Pajntar je bil dninar, partizan, komandant, intendant, predsednik nekdanje občine Šempeter, podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica, danes pa je upokojenec. In to sila aktiven. Bil je tudi sovaščan in prijatelj pisatelja Franceta Bevka.

»Ko je živel v Ljubljani, je

navljati podjetja. Danes so to Poligalant, TT Okroglica, Mizar Volčja Draga, Iskra.«

Leta 1954 je prišel v Novo Gorico. Takrat so v najmlajšem slovenskem mestu stali le »ruski bloki«. V njih je dobil tudi prvo stanovanje. Nato se je preselil v Šempeter. Meni tudi, da mora biti človek vedno angažiran. Sicer se dosti hitreje stara. Sam vsak dan dela na vrtu, pomaga hčerki pri gradnji hiše... »Pri 72 letih se sploh ne počutim starega. Delam v najrazličnejših komisijah. Ko sem šel v pokoj, sem prišel iz dežja pod kapi. Zares veliko funkcij imam.«

Ali je dovolj narejenega pri ohranjanju tradicij naše revolucije?

»Menim, da bi morali na tem področju veliko več narediti prav mi, nekdanji borci. Predavati bi morali po šolah. Mladi nas radi poslušajo, ko jim pripovedujemo o dogodkih iz naše zares slavne revolucije.«

Med dogodki, ki se jih najraje spominja, so srečanja s tovarišem Titom. Trikrat se je srečal z njim. Tudi na Brionih. O tem govore slike, ki jih ima na steni.

Kateri dogodek iz NOB vam je najbolj ostal v spominu?

»Težko se je odločiti. Prav gotovo pa je bila moja pot z Gorenjske v Baško grapo ena tistih dogodivščin, ki jih ne bom pozabil vse svoje življenje.«

Zazrl se je skozi okno. Prižgal si je pipo, ki mu je venomer ugašala. Pripovedoval je počasi in zbrano. Kot da se je vse skupaj dogajalo včeraj.

»Bilo je pozimi leta 1942. Poiskati sem moral zvezo s primorskimi partizani. Dali so mi pismo in skupino partizanov, da bi me spremljali do bivše jugoslovansko-italijanske meje. V Davci sem sklenil, da nadaljujem pot sam. Imel pa sem smolo. Na meji so me odkrili Italijani in me ranili. Padel sem po zaledeneli strmini in nezavesten pristal v prepadu. Ko sem prišel k sebi, je bila moja prva skrb, kako izpolniti nalogo. S težavo sem se privlekel do prve hiše v Poreznu. Tam so me obvezali. V hlevu sem počakal noči in nato s skrajnimi napori prišel do naslednje hiše. Tu sem ostal sedem dni, da sem prišel k sebi. Nato sem krenil proti Zakojci. Oče mi je priskrbel zdravnika, kajti rane so bile hude. S pomočjo sestrice Kristine sem našel zvezo. Kmalu so me obiskali partizani. Nalogo sem opravil. Kurirska zveza med Gorenjsko in Primorsko je stekla. Zame je bila to prva velika preizkušnja in ena najpomembnejših v življenju.«

Bogato je življenje Franca Pajntarja. Še vedno dela v družbenopolitičnih organizacijah. Ostal je zvest revoluciji. Zlasti za dejanji. Ostal je zvest svojemu preprostemu primorskemu ljudstvu, iz katerega je tudi sam zrasel.

Jani Alič

»Če bomo enotni, bomo hitreje ustvarjali pogoje, da bo svoboda človeka postala svoboda ustvarjalca«, postajajo oprijemljivejše.

ne, da si »pretegne« noge po dolgem sedenju v dvorani, sprosti misli, ki se seveda niso hotele oddaljiti od kongresnih referatov, in reče še kakšno s tovariši.

Tovariš Ranko je doma iz Pirota, komaj šestdeset kilometrov oddaljenem kraju od Sofije v sosednji Bolgariji. Na Piroto ga veže otroštvo, ki ga je preživel v sicer ne najbolj svetlih barvah, vendar je bilo do neke mere rožnato, kolikor je lahko vsako otroštvo. Otroci znajo ustvarjati svoj svet. Vedno se rad vrača domov, pa naj ga za krajši ali daljši čas zajame svet. Tudi takrat po osvoboditvi, ko je nekaj časa živel v Beogradu, si je spet zaželel v objem rodnega Pirota. Kraj ga je sprejel in sprejeli so ga ljudje. Kot upokojenec je še vedno aktiven družbenopolitični delavec. Še pred nedavnim je bil predsednik občinskega odbora ZZB NOV občine Piroto, sedaj pa je predsednik komisije za reševanje borčevskega staža ter predsednik komisije za vprašanja borcev pri skupščini občine Piroto.

Za dolgo mizo v ogromni skupščinski dvorani sva z Rankom našla miren prostorček za pogovor. O čem? Časa ni veliko. Zvonec bo kmalu spet naznanil nadaljevanje kongresa. O borcih danes, kako je bilo včeraj in tudi kaj meni o jutri, smo želeli vedeti.

»Z zakonom imamo že rešena vprašanja statusa borcev, ki so se bojevali v partizanskih enotah,« je povedal Ranko. »Še vedno pa zahtevajo našo pozornost in odgovore na vprašanja tisti borci, ki so bili doma, v zaledju, ki so družbenopolitično na tak ali drugačen način pripomogli k rasti narodnoosvobodilnega gibanja in končno tudi k zmagi. Gre predvsem za kmete na deželi, ki svojih borčevskih pravic niso pravočasno reševali.

Pomembno in odgovorno je tudi delo druge komisije,

maja 1942 pa je ob prihodu v partizane postal član komunistične partije.

Medtem ko mi je Franc Pajntar pripovedoval o tem, kako je odšel h gorenjskim partizanom, in o tem, kako je dobil ime Močnik, je žena Zalka prinesla steklenico belega vina. Franc ga je sam pridelal, in to iz grozdja, ki raste okoli njegove hiše. Več kot 300 litrov ga pridelal letno. »Za domačo porabo ga je dovolj. Seveda ga z veseljem ponudim tudi gostom. Grozdje sam obrezujem, škropim, pa tudi kletarjenje je moj hobi. Pri vsem tem mi pomaga žena, ki pa je še posebej zaljubljena v rože. Vse polno jih ima okoli hiše.«

Sicer pa sta si Zalka in Franc v življenju vedno deli-

Bevk večkrat prišel na obisk. Tudi v Zakojci sva se večkrat dobila. Še vedno zahajam v svoj rojstni kraj. Ko skopni sneg. Tam se ni nič spremenilo.«

Kako pa je bilo, ko ste bili predsednik občine?

»Imel sem veliko težav. Mislim pa, da smo jih boljše in uspešneje reševali kot jih sedaj. Nismo imeli šolanih kadrov. V nas je bil elan. Ljudje so se trudili. In zato smo vse naredili. V Šempetru takrat ni bil asfaltiran niti trg. Najprej smo začeli urejati kanalizacijo, nato smo asfaltirali središče kraja. Gradili smo ceste proti Biljam, Vrtojbi. Veliko delovne sile smo imeli na razpolago. Še posebej je bilo brez dela veliko žensk. Začeli smo usta-

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor: MILENA GLAVINIĆ; Tehnični urednik: DRAGO SETNICA; Tajnica uredništva: MARIJA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENICAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-466 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35